

STICHTING

Pensioenfonds

Delta Lloyd

Jaarverslag 2015

[pensioenfonds delta lloyd](#)

Voorwoord	4
Karakteristieken van het pensioenfonds	6
1 Kerncijfers	6
2 Personalia	7
3 Doelstellingen en organisatie pensioenfonds	8
3.1 Missie, visie en strategie	8
3.2 Governance structuur	9
3.3 Herverzekering, uitbesteding en uitvoeringsorganisatie	14
Verslag van het Bestuur	16
1 Belangrijkste ontwikkelingen van het pensioenfonds in 2015 en governance	16
2 Financiële positie	27
2.1 Dekkingsgraad	27
2.2 Uitvoeringskosten	31
3 Herverzekering en beleggingen	34
3.1 Herverzekering	34
3.2 Beleggingsbeleid	34
3.3 Het beleggingsmandaat	35
3.4 Verdeling middelen beleggingsdepot	36
3.5 Verantwoord beleggen	37
3.6 Terugblik economie en financiële markten	38
3.7 Aanpassing in de beleggingsportefeuille en andere bijzonderheden in het verslagjaar	39
3.8 Stresstest	39
3.9 Performance van de beleggingsportefeuille	39

4	Pensioen- en uitvoeringsovereenkomst	41
4.1	Pensioenovereenkomst	41
4.2	Uitvoeringsovereenkomst	41
4.3	Toeslagen	42
4.4	Ontwikkeling aantal verzekerden	42
5	Risicobeheersing	44
5.1	Risicobeleid	44
5.2	Risico's	45
6	Actuariële analyse	52
7	Verwachtingen voor 2016	55
	Visitatiecommissie	56
	Verslag van het Verantwoordingsorgaan	58
	Jaarrekening	61
	Toelichting op de balans en staat van baten en lasten	63
	Toelichting op de balans	68
	Toelichting op de staat van baten en lasten	75
	Overige gegevens	82
	Saldo van baten en lasten	82
	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	83
	Verklaring over de jaarrekening 2015	83

In dit jaarverslag geven wij u een beeld van de ontwikkelingen in 2015 en de financiële positie eind 2015 van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd.

Het jaar 2015 stond in het teken van de keuzes die gemaakt moesten worden bij het aflopen van de herverzekeringsovereenkomst en uitvoeringsovereenkomst per 31 december 2015.

Mede omdat de CAO met daarin de pensioenregeling op 31 december 2016 afloopt hebben het pensioenfonds en de werkgever een nieuwe uitvoeringsovereenkomst voor een periode van één jaar gesloten. Daarnaast hebben wij de herverzekeringsovereenkomst met Delta Lloyd Levensverzekering met één jaar verlengd tot 1 januari 2017.

In 2016 onderzoeken het pensioenfonds en de werkgever welke keuzes voor 2017 moeten worden gemaakt als de pensioenregeling, uitvoeringsovereenkomst en de herverzekeringsovereenkomst aflopen. Hiervoor heeft het pensioenfonds een projectgroep ingericht die de diverse alternatieven gaat onderzoeken met betrekking tot de opgebouwde pensioenrechten en de toekomstige pensioenrechten als de sociale partners een nieuwe pensioenregeling afspreken.

De financiële positie van het pensioenfonds is nagenoeg gelijk gebleven. De dekkingsgraad op basis van de marktrente steeg licht van 118,8% naar 119,2%.

Op 1 januari 2015 heeft de wetgever een nieuwe dekkingsgraad geïntroduceerd, namelijk de beleidsdekkingsgraad. Deze dekkingsgraad wordt berekend door de laatste 12 maandelijkse dekkingsgraden, gebaseerd op de rentetermijnstructuur die de DNB voorschrijft, te middelen. De beleidsdekkingsgraad bedroeg per 31 december 2015 128,7%. Dit is behoorlijk hoger dan de gemiddelde beleidsdekkingsgraad van Nederlandse pensioenfonds eind 2015 (104%).

Het rendement op de beleggingen was in 2015 licht positief. De aandelen hebben het in het afgelopen jaar goed gedaan. Het rendement op de vastrente waarden was licht negatief doordat de marktrente in 2015 licht was gestegen. In vergelijking met 2014 was het beleggingsrendement in 2015 substantieel lager door de sterke waardestijging van de vastrentende waarden in 2014. Positief was dat het beleggingsrendement in 2015 2% hoger was dan onze benchmark. Doordat het renterisico grotendeels is afgedekt, hebben renteschommelingen nauwelijks invloed gehad op onze dekkingsgraad.

Ook dit jaar konden wij, conform onze ambitie, per 1 januari 2016 een volledige toeslag toekennen. De pensioenaanspraken van actieve deelnemers hebben wij verhoogd met de verhoging van de CAO-lonen van Delta Lloyd in 2015 en de pensioenaanspraken en ingegane pensioenen van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden hebben wij verhoogd met de prijsontwikkelingen volgens het CBS.

Aan communicatie is wederom veel aandacht besteed wat geresulteerd heeft in een award van 'Pensioen Bestuur & Management' voor de toepassing van online/social media in de communicatiestrategie.

Verder zijn een aantal wisselingen geweest in het bestuur waardoor in 2016 de diversiteitsdoelstelling uit de Code pensioenen is gerealiseerd.

Wij bedanken de leden van het verantwoordingsorgaan, de adviseurs en de medewerkers van het pensioenfonds voor de bijdrage die zij in 2015 hebben geleverd aan het goed functioneren van ons pensioenfonds.

Amsterdam, 27 mei 2016

Namens het bestuur van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd,

R. van Mazijk, voorzitter

N. Yacoubi, secretaris

Karakteristieken van het pensioenfonds

1 Kerncijfers

Kerncijfers	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Aantal verzekerden						
Actieve deelnemers	4.065	4.311	4.437	4.546	4.564	4.707
Gewezen deelnemers ('slapers')	5.730	5.495	5.409	5.363	5.210	5.197
Pensioengerechtigden	3.437	3.379	3.299	3.179	3.116	2.997
Pensioenen (x € 1.000)						
Kostendekkende premie (*)	53.332	61.228	61.573	63.883	60.349	62.926
Gedempte premie (*)	53.332	61.228	61.573	55.493	55.538	57.689
Feitelijke premie (*)	53.332	61.228	61.573	60.635	65.528	70.709
Pensioenuitvoeringskosten	2.292	2.204	2.075	2.121	2.169	2.620
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer en pensioengerechtigde in €	306	287	268	275	282	340
Garantiekosten	15.188	15.361	12.069	12.688	11.541	3.583
Uitkeringen	58.676	56.554	54.712	53.229	51.837	50.222
Toeslagverlening (voorwaardelijk)						
Deelnemers (ultimo v/h jaar)	1,00%	0%	1,25%	1,05%	0%	2,516%
Gewezen deelnemers/pensioengerechtigden (ultimo v/h jaar)	0,44%	0,75%	0,90%	1,22%	0,93%	1,38%
Achterstand toeslagverlening						
Deelnemers (ultimo v/h jaar)	0,70%	0,70%	0,70%	0,70%	0%	0%
Gewezen deelnemers/pensioengerechtigden (ultimo v/h jaar)	2,21%	2,21%	2,21%	2,21%	1,40%	0%
Vermogen en solvabiliteit (x € 1.000)						
Aanwezig eigen vermogen	413.215	393.970	303.977	229.403	78.134	268.538
Minimaal vereist eigen vermogen	1.336	1.207	1.075	977	922	1.100
Pensioenverplichtingen op basis van RTS van DNB	2.286.456	2.158.213	1.806.658	1.843.674	1.684.112	1.450.791
Pensioenverplichtingen op basis van 3%-rekenrente	1.818.737	1.779.153	1.737.586	1.678.159	1.611.029	1.559.598
Actuele DNB-dekkingsgraad voor verslagleggingsdoeleinden	118%	118%	117%	112%	105%	119%
Actuele DNB-dekkingsgraad (t.b.v. publicatiedoeleinden)	124%	132%	123%	122%	114%	117%
Reële dekkingsgraad	89%	96%	84%	79%	70%	78%
Beleggingen (x € 1.000)						
Actuele waarde	2.855.130	2.850.755	2.234.799	2.255.545	1.921.102	1.675.478
Beleggingsopbrengsten	22.808	623.334	-21.037	338.931	211.003	163.440
Vastgoedbeleggingen	50.196	58.609	62.351	67.595	72.766	73.730
Aandelen	650.324	553.068	448.599	316.202	260.823	305.877
Vastrentende waarden incl. liquide middelen	2.037.177	2.020.673	1.615.282	1.560.884	1.410.268	1.253.869
Derivaten	112.901	213.830	100.287	306.089	180.727	43.142
Vorderingen	4.532	4.575	8.280	4.775	-3.482	-1.140
Kosten vermogensbeheer in % gem. belegd vermogen	0,11%	0,12%	0,12%	0,12%	0,11%	0,16%
Transactiekosten in % gem. belegd vermogen	0,03%	0,10%	0,03%	0,01%	0,02%	0,04%
Totale kosten vermogensbeh. in % gem. belegd vermogen	0,14%	0,22%	0,15%	0,13%	0,13%	0,20%
Beleggingsrendement						
Totale portefeuille	0,8%	27,7%	-0,9%	17,2%	12,7%	10,7%
Benchmark (**)	-1,2%	28,2%	-5,7%	7,7%	15,6%	9,3%
Matchingportefeuille	-2,4%	33,8%	-4,4%	18,1%	19,0%	10,0%
Benchmark (**)	-1,2%	28,2%	-5,7%	7,7%	15,6%	9,3%
Rendementsportefeuille	11,3%	8,8%	15,4%	13,0%	-8,5%	15,7%
Benchmark	5,9%	10,9%	15,0%	13,2%	-4,0%	10,4%

(*) Met ingang van 1 januari 2013 is, gezien de herverzekering, de (gedempte) kostendekkende premie gelijk gesteld aan de feitelijke premie

(**) De benchmark geeft de mutatie van de verplichtingen weer

2 Personalia

Bestuur						
Bestuurleden voorgedragen door de werkgever						
Naam	Functie in bestuur	Bestuurslid vanaf	(Her)be-noemd tot	Leeftijd op 31 dec. 2015	M/V	Belangrijkste functie naast lid pensioenfonds *)
R. van Mazijk	Voorzitter	2-4-2013	1-7-2018	51 jaar	man	COO Delta Lloyd Asset Management
Mr. drs. E.W. Galesloot-Vaal	Plv. voorzitter	5-11-2010	1-7-2017	53 jaar	vrouw	Directeur General Counsel Delta Lloyd
Drs. I.M.A. de Graaf (t/m 12 mei 2015)	Lid	15-3-2015	12-5-2015	46 jaar	vrouw	Lid van RvB van Delta Lloyd
Drs. G.J. van Rooijen AAG (vanaf 13 mei 2015)	Lid	13-5-2015	1-6-2019	43 jaar	man	Directeur Delta Lloyd Schade
Bestuursleden voorgedragen namens de deelnemers						
Naam	Functie in bestuur	Bestuurslid vanaf	(Her)be-noemd tot	Leeftijd op 31 dec. 2015	M/V	Belangrijkste functie naast lid pensioenfonds *)
N. Yacoubi (vanaf 18 januari 2016)	Secretaris	18-1-2016	1-1-2020	37 jaar	vrouw	Marketing manager Delta Lloyd Schade
H.A.N. Geboers (t/m 31 december 2015)	Secretaris	1-1-2013	1-1-2016	51 jaar	vrouw	Strategisch consultant Delta Lloyd
Drs. H.M.B. van Alphen RBA	Lid	28-5-2010	1-1-2019	46 jaar	man	Manager Capital Management DL
Bestuurslid voorgedragen namens de pensioengerechtigden						
Naam	Functie in bestuur	Bestuurslid vanaf	(Her)be-noemd tot	Leeftijd op 31 dec. 2015	M/V	Belangrijkste functie naast lid pensioenfonds *)
Mr. T.J.M. Roos	Lid	1-1-2013	1-1-2017	68 jaar	man	Diverse commissariaten

*) Niet alle (neven)functies zijn in het verslag opgenomen, maar zijn wel bekend bij de Compliance Officer

Managementteam	
Naam	Functie
T.J.A. Krekel RA	Voorzitter MT, en manager van het pensioenfonds
C.J.M. Cortooms	Secretaris
Ing. W.T.J. Overboom	Algemeen adviseur
Mr. M.L.A.M. Sarton	Juridisch adviseur
Drs. J.L.A.G. Hubers AAG CERA	Actuariel adviseur
Administratie Pensioenfonds	
Naam	Functie
C.J.M. Cortooms	Administrateur
M.J. Sparidans	Administratief medewerker
Drs. E.E.M. van der Waarden	Administratief medewerker
Drs. M.W.P. Ummelen	Communicatieadviseur
Certificerend Actuaris	
Ernst & Young Actuarissen B.V.	
Accountant	
Ernst & Young Accountants LLP	
Compliance officer	
Mr. drs. Y.E.H. Scheurwater / Mr. S.M.P.A. Relou (a.i.)	

3 Doelstellingen en organisatie pensioenfonds

3.1 Missie, visie en strategie

Missie

De Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd is een betrouwbare en professionele pensioenuitvoerder die uitvoering geeft aan de pensioenovereenkomst die de werkgever heeft afgesloten met de werknemersorganisaties.

Hierbij verleent het pensioenfonds pensioenaanspraken en pensioenuitkeringen aan deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden en hun nabestaanden volgens het pensioenreglement en in overeenstemming met de wet- en regelgeving.

Binnen de financieringsmogelijkheden zorgt het pensioenfonds voor een goede pensioenvoorziening door er naar te streven de koopkracht van de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenen van de pensioengerechtigden, zowel nu als in de toekomst, zo goed mogelijk in stand te houden.

Visie en doelstellingen

Het pensioenfonds streeft naar een effectieve en efficiënte uitvoering, met een voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden beheerst risico, waarmee de ambitie van het pensioenfonds wordt gerealiseerd met inachtneming van de financiering die met de werkgever is afgesproken.

Het pensioenfonds stelt een evenwichtige belangenafweging tussen de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en werkgever centraal. Het pensioenfonds besteedt veel aandacht aan communicatie met belanghebbenden. Het pensioenfonds is transparant, toegankelijk en wil betrouwbaar en deskundig zijn. Ook wil het pensioenfonds reële verwachtingen bij (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden wekken en nakomen. Daarbij wil het pensioenfonds aan deelnemers inzicht geven in het opgebouwde en nog op te bouwen pensioen en de verschillende keuzemogelijkheden. Om dit te bereiken zijn onder meer de website en de pensioenplanner 'Op Koers' hierop ingericht en zijn andere communicatieactiviteiten uitgevoerd.

Pensioen is en blijft een belangrijke arbeidsvoorwaarde. Economische en maatschappelijke ontwikkelingen en overheidsmaatregelen hebben echter onzekerheid tot gevolg. Het is aan het pensioenfonds om op deze ontwikkelingen en maatregelen waar mogelijk in te spelen en tenminste de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever te wijzen op deze ontwikkelingen en acties die naar aanleiding daarvan nodig kunnen zijn.

Het pensioenfonds belegt het pensioenvermogen in beleggingsfondsen die beleggen in aandelen, vastrentende waarden en vastgoed waarbij aspecten van klimaat, gezondheid, veiligheid en ondernemingsstructuur (ESG) zoveel mogelijk worden meegenomen.

Strategie

Het pensioenfonds kiest voor een bestuurlijke inrichting die de missie en visie ondersteunt.

Het pensioenfonds richt zich op het beheersen van financiële risico's en het creëren van extra rendement waarmee het behoud van koopkracht van de opgebouwde en ingegane pensioenen nastreeft, waarbij de kans op het verlagen van de pensioenen en de opgebouwde aanspraken gering is als gevolg van de herverzekering.

Het pensioenfonds wil zijn missie en visie realiseren met een eigen beperkte organisatie waarbij:

- administratie en vermogensbeheer worden uitbesteed
- de communicatie door de eigen organisatie zelf wordt verzorgd.

Daarnaast zorgt een prudent beleggingsbeleid, waarbij het renterisico grotendeels is afgedekt, voor een relatief goede financiële positie.

3.2 Governance structuur

Het pensioenfonds is een stichting, opgericht in 1970 en statutair gevestigd in Amsterdam. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41198865.

Het pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie. Het pensioenfonds voert de pensioenregeling van Delta Lloyd Services N.V. uit, zoals die in de missie, visie en strategie is opgenomen.

De governance is in overeenstemming met de Pensioenwet en de regels uit de Code pensioenfondsen zijn, voor zover van toepassing, in de fondsdocumenten verwerkt.

Organen en commissies

Het pensioenfonds kent de volgende organen en commissies:

- Bestuur
- Verantwoordingsorgaan
- Managementteam
- Beleggingscommissie
- Communicatiecommissie
- Verslagleggingscommissie
- Geschillencommissie
- Visitatiecommissie

De organen en commissies worden ondersteund door de manager van het pensioenfonds, de administrateur en een aantal pensioenmedewerkers.

Daarnaast is een aantal (externe) deskundigen betrokken bij het pensioenfonds: een certificerend accountant, een raadgevend en certificerend actuaris, een juridisch adviseur, een communicatieadviseur, een algemeen adviseur en een compliance officer.

Bestuur

Het bestuur is paritair samengesteld en bestaat uit zes leden: drie werkgeversleden, twee werknemersleden en één pensioengerechtigd lid. De samenstelling is weergegeven op pagina 7. De werkgeversleden zijn voorgedragen door de werkgever, de werknemersleden zijn voorgedragen door de Ondernemingsraad (OR) en het pensioengerechtigd lid is voorgedragen door de Vereniging van Delta Lloyd Gepensioneerden (VdIG).

Voor (kandidaat) bestuursleden is een functieprofiel vastgesteld, dat specifiek is gericht op het aandachtsgebied (commissie) waarvoor het bestuurslid (mede) verantwoordelijk is.

Aan de voordracht van de OR en de VdIG kunnen, op een schriftelijk door ten minste dertig deelnemers c.q. pensioengerechtigden getekend verzoek, kandidaten worden toegevoegd, indien zij passen binnen het gewenste functieprofiel. In dat geval zullen er verkiezingen worden gehouden. De deelnemers- en pensioengerechtigde bestuursleden zijn door het bestuur voor een periode van vier jaar benoemd. De zittingsduur van alle bestuursleden is maximaal 4 jaar en zij kunnen twee keer herbenoemd worden.

Het pensioenfonds kent een ontslag- en schorsingsprocedure voor bestuurders. Bij disfunctioneren kan een bestuurslid worden geschorst of ontslagen.

In 2015 en begin 2016 zijn er de volgende wisselingen in het bestuur geweest:

- Per 13 maart 2015 is mevrouw drs. I.M.A. de Graaf benoemd en op 12 mei 2015 weer afgetreden.
- Per 13 mei 2015 is de heer drs. G.J. van Rooijen AAG benoemd, als opvolger van mevrouw de Graaf.

- Per 18 januari 2016 is mevrouw N. Yacoubi benoemd als opvolger van mevrouw H.A.N. Geboers, die per 31 december 2015 is afgetreden.

Indachtig de Code pensioenfondsen streeft het pensioenfonds naar een divers bestuur, maar wel binnen de beperkingen van een klein team en de eisen die aan bestuurders worden gesteld. Bij nieuwe benoemingen zal het bestuur, daar waar mogelijk, rekening houden met de diversiteitscriteria die in de Code zijn opgenomen. In het besturingsreglement is opgenomen dat het bestuur streeft naar een bestuur waarin:

- tenminste één lid een man is en tenminste één lid een vrouw is;
- tenminste één lid de leeftijd van 40 jaar nog niet heeft bereikt en tenminste één lid de leeftijd van 40 jaar of ouder heeft.

Het bestuur bestaat per 18 januari 2016 uit vier mannen en twee vrouwen. Er zijn dan 5 bestuursleden ouder dan 40 jaar en één bestuurslid jonger dan 40 jaar. Hiermee is de diversiteitsdoelstelling gerealiseerd.

Het bestuur vergadert minimaal één keer per kwartaal en daarnaast zo vaak als de voorzitter of tenminste twee andere bestuursleden dat wensen. Het bestuur bepaalt het beleid en is onder meer verantwoordelijk voor:

- het beoordelen en accepteren van door CAO-partijen gemaakte afspraken op uitvoerbaarheid en de financiering daarvan;
- de uitvoering van de pensioenovereenkomst op basis van de uitvoeringsovereenkomst;
- de waarborging van een goede governance;
- een beheerste en integere bedrijfsuitvoering;
- uitvoeren van een adequaat risicomanagement;
- de besluiten over de vaststelling van de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN), pensioenreglement, statuten en overeenkomsten;
- vaststellen en monitoren van het beleggingsbeleid;
- de informatieverstrekking en andere communicatie naar de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden;
- het vaststellen van de jaarrekening en jaarverslag.

De beleidsbesluiten worden voorbereid door het managementteam en de diverse commissies.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 7 personen. Drie leden zijn voorgedragen namens de deelnemers, twee leden namens de pensioengerechtigden en twee leden door de werkgever.

De leden van het verantwoordingsorgaan worden door het bestuur benoemd.

De zittingsduur van een lid van het verantwoordingsorgaan is maximaal vier jaar. Een lid van het verantwoordingsorgaan kan maximaal twee keer worden herbenoemd.

Het verantwoordingsorgaan heeft onder meer de bevoegdheid een oordeel op hoofdlijnen te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur gevoerde beleid, alsmede de keuzes voor de toekomst aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan onder meer recht om advies uit te brengen over:

- de vorm en inrichting van het interne toezicht
- het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure
- de pensioenpremie

- het communicatiebeleid
- het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst

Bij de samenstelling van het verantwoordingsorgaan wordt er naar gestreefd dat

- tenminste één lid een man is en tenminste één lid vrouw is;
- tenminste één lid de leeftijd van 40 jaar nog niet heeft bereikt en tenminste één lid 40 jaar of ouder is.

Tot 31 december 2015 was dit gerealiseerd. Door de overgang van mevrouw N. Yacoubi per 1 januari 2016 naar het bestuur zitten er geen vrouwen meer in het Verantwoordingsorgaan. De diversiteitsdoelstelling is daardoor niet meer gerealiseerd. Wel kent het verantwoordingorgaan in 2016 drie leden die jonger zijn dan 40 jaar.

Het verantwoordingsorgaan was in 2015 als volgt samengesteld:

Verantwoordingsorgaan				
Naam	Functie	Aftredend	leeftijd op 31 dec. 2015	M/V
Drs. E.W. Touw	voorzitter, pensioengerechtigd lid	1-1-2016	65 jaar	man
N. Yacoubi	secretaris, deelnemerslid	1-1-2018	37 jaar	vrouw
B.J. Bijlsma	deelnemerslid	1-1-2016	59 jaar	man
Mr. P.H.M. Hangx (vanaf 1 nov. 2015)	deelnemerslid	1-7-2018	56 jaar	man
Drs.D.A. Sichtman MMC (tot 1 sep. 2015)	deelnemerslid		37 jaar	vrouw
Drs. A.G.W. Termeulen	pensioengerechtigd lid	1-1-2018	63 jaar	man
D.F.P. Mol	werkgeverslid	1-1-2016	32 jaar	man
Drs. M.C.M. Canisius (vanaf 22 juni 2015)	werkgeverslid	1-1-2018	38 jaar	man
J. Kiliaan (tot 1 april 2015)	werkgeverslid	1-4-2015	61 jaar	vrouw

In het verslagjaar zijn mevrouw drs. D.A. Sichtman, mevrouw J. Kiliaan en de voorzitter de heer drs. E.W. Touw afgetreden. De heer Touw is 8 jaar lid geweest van het verantwoordingorgaan, waarvan 7 jaar als voorzitter. Hij ambieerde geen derde zittingsperiode. Het bestuur is de heer Touw zeer erkentelijk voor zijn bijdrage aan het professionaliseren van het verantwoordingsorgaan. De heer Termeulen is per 1 januari 2016 door het verantwoordingsorgaan aangewezen als voorzitter.

In het verslagjaar zijn per 22 juni 2015 drs. M.C.M. Canisius en per 1 november 2015 de heer Mr. P.H.M. Hangx benoemd tot lid van het verantwoordingorgaan.

Begin 2016 zijn per 1 januari 2016 de heer Drs. W. de Boer AAG (68 jaar) en per 4 februari 2016 de heer S.H.T. Witjes (35 jaar) benoemd tot lid van het verantwoordingsorgaan.

Managementteam

Het managementteam bestaat uit de manager, de administrateur en drie adviseurs (juridisch adviseur, actuariel adviseur en algemeen adviseur) en handelt onder de verantwoordelijkheid van het bestuur conform de voor het team geldende instructie. De samenstelling is weergegeven op pagina 7.

De belangrijkste taken zijn:

- het bestuur tijdig informeren over nieuwe ontwikkelingen;
- beleid voor te stellen dat aansluit op nieuwe wet- en regelgeving en wijzigingen in de CAO;
- voorbereiden van bestuursbesluiten die hieruit voortvloeien;
- het zorgen voor uitvoering van bestuursbesluiten. Het managementteam vergadert in de regel één keer per maand.

Beleggingscommissie

De beleggingscommissie bestaat uit twee bestuursleden en de manager en wordt ondersteund door vertegenwoordigers van de vermogensbeheerder en de herverzekeraar. De verantwoordelijkheid van

de beleggingscommissie is het bestuur te adviseren over beleggingsaangelegenheden in brede zin. Dit betreft zowel advies over het algemene beleggingsbeleid als over meer specifieke zaken, waaronder het gebruik van derivaten en de afweging tussen actief en passief beleggen.

De beleggingscommissie heeft de volgende taken:

- het bestuur adviseren over het bereiken dan wel behouden van een optimale balans tussen risico en rendement om de toeslagambitie te kunnen realiseren;
- het monitoren van de activiteiten van de vermogensbeheerder van de herverzekeraar, Delta Lloyd Asset Management (DLAM), op de uitvoering van het beleggingsmandaat en performance van de beleggingen. De prestaties van DLAM worden beoordeeld op de vooraf uitgesproken verwachtingen en de verschillen met de benchmark;
- het bestuur adviseren over wijzigingen in het mandaat.

De beleggingscommissie was in 2015 als volgt samengesteld:

Beleggingscommissie 2015	
Naam	Functie
Drs. H.M.B. van Alphen RBA	voorzitter
T.J.A. Krekel RA	secretaris
Mr. T.J.M. Roos	lid

Voor de risicobeheersing op lange termijn en ter ondersteuning waren in de vergaderingen van de commissie ook aanwezig drs. J.C. de Zwart als vertegenwoordiger van de herverzekeraar en drs. F.A.J. de Rek en R.T. de Jonge als vertegenwoordigers van de vermogensbeheerder DLAM.

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie bestaat uit 2 bestuursleden, de manager en de interne communicatieadviseur. De verantwoordelijkheid van deze commissie is te zorgen dat voorzien wordt in de informatiebehoefte op pensioengebied, gericht op de verschillende doelgroepen (deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers) en op de diverse gebeurtenissen die zich kunnen voordoen. De commissie wordt, indien nodig, ondersteund door een externe communicatieadviseur.

De communicatiecommissie was in 2015 als volgt samengesteld:

Communicatiecommissie 2015	
Naam	Functie
Drs. G.J. van Rooijen (vanaf 13 mei 2015)	voorzitter
Mr. T.J.M. Roos (tot 13 mei 2015)	voorzitter
Drs. M.W.P. Ummelen	secretaris en communicatieadviseur
H.A.N. Geboers	lid
T.J.A. Krekel RA	lid

Per 31 december 2015 is mevrouw H.A.N. Geboers afgetreden als lid van de communicatiecommissie. In haar plaats is per 1 januari 2016 mevrouw N. Yacoubi benoemd tot lid van de communicatiecommissie.

Verslagleggingscommissie

De verslagleggingscommissie bestaat uit één bestuurslid, de manager, de administrateur, de actuarieel adviseur en een vertegenwoordiger van de herverzekeraar. De verantwoordelijkheid van deze commissie is te zorgen voor tijdige, correcte en volledige verslaglegging volgens de wettelijke voorschriften, de richtlijnen van de toezichthouder en richtlijnen voor de jaarverslaglegging (RJ). Het verschaffen van de

cijfers voor de verslagen is uitbesteed aan de herverzekeraar.
De verslagleggingscommissie was in 2015 als volgt samengesteld:

Vastleggingscommissie 2015	
Naam	Functie
R. van Mazijk	voorzitter
C.J.M. Cortooms	secretaris
T.J.A. Krekel RA	lid
Drs. J.L.A.G. Hubers AAG CERA	lid
Drs. B.W. van der Beek	lid

Geschillencommissie

De geschillencommissie bestaat uit drie bestuursleden. Een deelnemer, gewezen deelnemer, een pensioengerechtigde of andere belanghebbende kan een klacht indienen indien hij/zij vindt dat hij/zij in zijn/haar rechten wordt geschaad.

De klacht wordt in eerste instantie behandeld door de administrateur. Een bezwaar tegen de afhandeling van de klacht kan worden ingediend bij de manager van het pensioenfonds. Als de klager het niet eens is met de uitkomst van het bezwaarschrift kan de klager een geschil indienen bij de geschillencommissie.

De geschillencommissie was in 2015 als volgt samengesteld:

Geschillencommissie 2015	
Naam	Functie
Mr. drs. E.W. Galesloot-Vaal	voorzitter
H.A.N. Geboers	lid
Drs. H.M.B. van Alphen RBA	lid

Per 31 december 2015 is mevrouw H.A.N. Geboers afgetreden als lid van de geschillencommissie. In haar plaats is per 1 januari 2016 mevrouw N. Yacoubi benoemd tot lid van de geschillencommissie.

Visitatiecommissie

Het intern toezicht wordt binnen het pensioenfonds ingevuld door een visitatiecommissie. Het bestuur geeft aan de visitatiecommissie jaarlijks de opdracht het functioneren van het pensioenfonds kritisch te beoordelen.

De leden van de visitatiecommissie worden door het bestuur benoemd voor de duur van de betreffende opdracht en maken niet meer dan drie opeenvolgende jaren deel uit van de visitatiecommissie.

De jaarlijkse visitatie heeft begin 2016 over het boekjaar 2015 plaatsgevonden. De bevindingen van de visitatiecommissie zijn in het jaarverslag 2015 opgenomen.

De visitatie is uitgevoerd door de heren drs. E.E. van de Lustgraaf (voorzitter visitatiecommissie) en D.H. Mik en mevrouw mr. M.W.J. Swalef, die alle drie verbonden zijn aan de Stichting Intern Toezicht Pensioen.

De taken van de visitatiecommissie zijn, conform het Reglement visitatiecommissie, de volgende:

- toezicht houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds;
- toezicht houden op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

De visitatiecommissie betreft de naleving van de Code Pensioenfondsen bij haar taak.

Functionarissen

Manager

De manager is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken en coördineert het contact tussen de diverse organen, de werkgever, toezichthouders, de herverzekeraar, de certificerend accountant en de certificerend actuaris.

De huidige manager, de heer T.J.A. Krekel RA, is voor onbepaalde tijd benoemd.

Administrateur

De administrateur coördineert de werkzaamheden binnen het administratieteam, draagt zorg voor afhandeling van de vragen van alle deelnemers, beoordeelt de mutaties die de werkgever opgeeft, houdt toezicht op de administratieve verwerking door de herverzekeraar en ondersteunt de manager bij zijn overige taken.

De huidige administrateur, mevrouw C.J.M. Cortooms, is voor onbepaalde tijd benoemd.

Compliance officer

De voornaamste taak van de compliance officer is het houden van onafhankelijk toezicht op de naleving van de gedragscode.

De compliance officer toetst de naleving van wet- en regelgeving met betrekking tot onder andere koersgevoelige informatie en privé-effectentransacties door het bestuur en de medewerkers van het pensioenfonds. Daarnaast adviseert de compliance officer het bestuur indien er sprake is van een persoonlijk tegenstrijdig belang.

Tot 1 juli 2015 was mevrouw Y. Scheurwater compliance officer van het pensioenfonds en vanaf 1 juli 2015 tot 1 maart 2016 de heer S.M.P.A. Relou. Mevrouw Scheurwater heeft in 2015 Delta Lloyd verlaten. De heer Relou heeft de compliance functie ad interim vervuld. In maart 2016 is mevrouw M.C. Salentijn benoemd tot compliance officer.

Overige functionarissen

De organen van het pensioenfonds kunnen zich terzijde laten staan door de juridisch adviseur, de heer Mr. M.L.A.M. Sarton, de actuariael adviseur, de heer J.L.A.G. Hubers AAG CERA en de algemeen adviseur, de heer ing. W.T.J. Overboom. De juridisch adviseur ziet tevens toe op implementatie van wet- en regelgeving.

3.3 Herverzekering, uitbesteding en uitvoeringsorganisatie

Het pensioenfonds heeft de pensioenverplichtingen volledig herverzekerd bij Delta Lloyd Levensverzekering N.V. De herverzekeraar garandeert de verzekerde (nominale) opgebouwde pensioenaanspraken en uitkeringen. De beleggingen ter dekking van de verzekeringsverplichtingen heeft de herverzekeraar ondergebracht in een gesepareerd beleggingsdepot (garantiedepot). Het vermogen in het garantiedepot is volgens de herverzekeringsovereenkomst vastgesteld op 105% van de marktrentedekkingsgraad. Het vermogenoverschot, het vermogen boven een marktrente dekkingsgraad van 105%, is ondergebracht in een overwaardedepot dat juridisch eigendom is van het pensioenfonds. Uit het overwaardedepot worden de toeslagen gefinancierd.

De herverzekeringsovereenkomst liep tot 1 januari 2016, maar is in 2015 verlengd tot en met 31 december 2016.

In hoofdstuk 2 "Beleggingen en herverzekering" doen wij verslag van de ontwikkelingen op het gebied van het vermogensbeheer en de ontwikkelingen die zich in het verslagjaar binnen de beleggingsportefeuille van zowel het garantiedepot als het overwaardedepot hebben voorgedaan.

De herverzekeraar heeft het vermogensbeheer van het garantiedepot uitbesteed aan Delta Lloyd Asset Management N.V. Het pensioenfonds heeft het vermogensbeheer van het overwaarde depot uitbesteed aan Delta Lloyd Asset Management N.V.

Het pensioenfonds heeft de pensioenadministratie uitbesteed aan Delta Lloyd Levensverzekering N.V.

De communicatie van het pensioenfonds wordt grotendeels in eigen beheer uitgevoerd, waarbij de website en planner worden onderhouden door een externe partij.

Het niveau van de dienstverlening en de kosten die daarmee gemoeid zijn, zijn in een aantal Service Level Agreements (SLA's) vastgelegd.

De uitbesteding past binnen het uitbestedingsbeleid dat het pensioenfonds heeft vastgesteld.

1 Belangrijkste ontwikkelingen van het pensioenfonds in 2015 en governance

1.1 Inleiding

In het verslag van het bestuur hebben wij de belangrijkste ontwikkelingen in 2015, de financiële positie van het pensioenfonds, de governance van het pensioenfonds, de beleggingen, de pensioenuitvoering en de risicobeheersing opgenomen.

Naast het monitoren van de financiële positie, hebben wij veel aandacht besteed aan onder meer het verlengen van de uitvoerings- en herverzekeringsovereenkomst, het nieuwe Financieel Toetsingskader (nFTK), de aanpassing van fondsdocumenten, pensioenontwikkelingen en de gevolgen hiervan voor het pensioenfonds en communicatie.

Per 1 januari 2015 is de pensioenregeling in overeenstemming met de nieuwe fiscale regelgeving (Witteveen 2015) aanpast. Het maximale opbouwpercentage is per 1 januari 2015 verlaagd naar 1,875% en het pensioengevend inkomen is gemaximeerd tot € 100.000 (dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd). Voor salarissen boven wat maximaal is toestaan heeft de werkgever, buiten het pensioenfonds om, een netto pensioenregeling getroffen.

Ook is per 1 januari 2015 het nFTK van kracht. Het nFTK is een onderdeel van de Pensioenwet waarin de wettelijke financiële eisen voor pensioenfonds zijn vastgelegd. Dit heeft ook gevolgen voor het pensioenfonds. Zo is onder meer het toeslagbeleid aangepast.

Verder heeft het pensioenfonds een uitvoeringsovereenkomst met de werkgever voor een periode van één jaar en een nieuwe herverzekeringsovereenkomst met Delta Lloyd Levensverzekering N.V. afgesloten. Beide overeenkomsten lopen tot 1 januari 2017 omdat de CAO met daarin de pensioenregeling per 31 december 2016 afloopt.

De financiële positie van het pensioenfonds blijft relatief goed, waardoor het pensioenfonds per 1 januari 2016 een volledige toeslag, conform de ambitie van het pensioenfonds, heeft verleend.

Aan communicatie is wederom veel aandacht besteed wat geresulteerd heeft in een award van 'Pensioen Bestuur & Management' voor de toepassing van online/social media in de communicatiestrategie.

Bij het opstellen van het jaarverslag hebben wij de voorschriften uit de Pensioenwet en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving die van toepassing zijn over 2015, nageleefd.

1.2 Bestuur

Het bestuur kwam in het verslagjaar 2015 negen keer in vergaderingen bijeen. De belangrijkste punten op de bestuursagenda in 2015 waren:

- financiële positie, dekkingsgraad en uitvoeringskosten;
- beleggingsperformance en beleggingsmandaat;
- renterisico;
- verlenging uitvoerings- en herverzekeringsovereenkomst voor de periode 1 januari 2016 tot en met 31 december 2016;
- bespreken van de scenario's die bij het pensioenfonds voorliggen als de sociale partners een nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2017 zullen afspreken, waaronder eigen beheer en APF;
- (gedempte) kostendekkende premie;

- inregelen nFTK;
- missie, visie en strategie;
- toeslagbeleid en toeslagtoekenning;
- incidentenregeling;
- risicohouding en haalbaarheidstoets;
- risicoanalyse;
- wijzigingen pensioenreglement, ABTN en andere fondsdocumenten;
- jaarverslag 2014 en staten DNB;
- uitkomsten ALM-studie;
- code Pensioenfondsen;
- toezichtthema's van DNB;
- uitbestedingsbeleid en ISAE 3402 verklaringen;
- communicatie;
- visitatie;
- zelfevaluatie;
- planning en voortgang activiteiten pensioenfonds;
- opleidingsplan;
- benoemingen;
- compliance.

Bestuursleden ontvangen geen beloning. Gemaakte onkosten worden op declaratiebasis vergoed. Het gepensioneerd lid ontvangt een vaste onkostenvergoeding van € 25 per maand.

1.3 Wijzigingen pensioenregeling en pensioenreglement

Per 1 januari 2015 zijn met betrekking tot de pensioenregeling door de sociale partners (werkgever en vakbonden) de volgende afspraken gemaakt en zijn vanuit wettelijke maatregelen de volgende wijzigingen in de pensioenregeling doorgevoerd:

- Het opbouwpercentage voor ouderdomspensioen is verlaagd naar 1,875%.
- In 2015 is de franchise verlaagd van € 15.006 naar € 14.000. Met ingang van 1 januari 2016 is de franchise verder verlaagd naar € 13.000. De franchise in de directieregeling is gelijk aan de wettelijk minimaal toegestane franchise.
- De pensioenopbouw is gemaximeerd tot wat fiscaal is toegestaan (in 2015 € 100.000). Dit maximum wordt jaarlijks aangepast.

Deze afspraken zijn opgenomen in het pensioenreglement.

Daarnaast zijn in het pensioenreglement de volgende wijzigingen doorgevoerd:

- Aanpassing van de flexibiliseringsfactoren die per 1 januari 2016 gelden.
- Vervallen van de wettelijke termijn waarbinnen een individuele waardeoverdracht moet plaatsvinden voor werknemers die na 1 januari 2015 van baan wisselen.
- De anticumulatiebepaling voor arbeidsongeschikten in de pensioenregeling die gold tot Pensioen2006 is per 1 januari 2016 vervallen.
- Op verzoek van de werkgever is per 1 januari 2016 de vaststelling van de pensioengrondslag verschoven van 1 januari naar 1 april.
- Diverse kleine wijzigingen.

1.4 Nieuw Financieel Toetsingskader (nFTK)

Op 1 januari 2015 is het nieuwe Financieel Toetsingskader (nFTK) voor pensioenfondsen van kracht geworden.

Met het nFTK wordt ondermeer het volgende beoogd:

- Het spreiden van de gevolgen van financiële mee- en tegenvallers over de tijd. Dit zal zorgen voor meer stabiliteit in de pensioenuitkeringen.
- Duidelijkere, eerlijkere en evenwichtigere regels voor indexatie van pensioenen voor jong en oud.
- Een stabielere premie.

De belangrijkste aanpassingen in het nFTK zijn:

- De dekkingsgraad die voor het toezicht zal worden gebruikt (de zogenaamde beleidsdekkingsgraad), wordt minder afhankelijk van de dagkoersen. De beleidsdekkingsgraad wordt bepaald op basis van een twaalfmaandgemiddelde van de actuele dekkingsgraad die wordt berekend op basis van de rentetermijnstructuur die DNB op basis van de UFR maandelijks publiceert.
- Ten tijde van slecht weer moeten meteen maatregelen worden genomen. Deze maatregelen mogen wel over maximaal tien jaar worden gespreid.
- De maatregelen die worden genomen bij lage dekkingsgraden dienen vooraf expliciet te worden vastgesteld.
- Er zijn expliciete regels gekomen voor toeslagverlening om een onevenwichtige herverdeling over de generaties te voorkomen. Zo mogen pensioenfondsen pas beginnen met indexeren als de dekkingsgraad 110% of hoger is. Een gemiddeld pensioenfonds kan volgens de regels pas bij 130% volledig indexeren.

Voor herverzekerde pensioenfondsen geldt dit overigens niet. Herverzekerde pensioenfondsen mogen al bij een lagere dekkingsgraad indexeren omdat deze een lagere buffer hoeven aan te houden. Pensioenfondsen mogen nooit meer toeslag verlenen dan naar verwachting in de toekomst kan worden gerealiseerd.

Een inhaaltoeslag is alleen toegestaan als de hiervoor genoemde toekomstbestendige toeslagverlening niet in gevaar komt.

- De kostendekkende premie mag gedempt worden op basis van:
 - een maximaal tienjaarsgemiddelde rente, of
 - prudent verwacht rendement, onder een aantal voorwaarden. In deze opties wordt het mogelijk om de premie vijf jaar lang vast te zetten.
- Pensioenfondsen moeten samen met de sociale partners een risicohouding bepalen. Vervolgens moet het pensioenfonds een haalbaarheidstoets uitvoeren die toetst of het pensioenfondsbeleid in overeenstemming is met de risicohouding. De haalbaarheidstoets komt in de plaats van een continuïteitsanalyse.

Op basis van de regelgeving uit het nFTK heeft het pensioenfonds onder meer de volgende beleidssaspecten aangepast:

- Het pensioenfonds berekent en publiceert maandelijks de beleidsdekkingsgraad.
- De grenzen op basis waarvan de toeslagen worden verleend zijn aangepast.
- Het pensioenfonds heeft een incidentenregeling vastgesteld.
- Het pensioenfonds heeft, in overleg met de sociale partners, de risicohouding vastgesteld en heeft een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd.
- Fondsdocumenten, waaronder de ABTN, zijn aangepast.

Omdat het pensioenfonds is herverzekerd zijn een aantal beleidsregels van het nFTK niet voor het pensioenfonds van toepassing.

1.5 Toeslagen

Toeslagbeleid

Voor de deelnemers probeert het pensioenfonds het opgebouwde pensioen jaarlijks mee te laten groeien met de loonontwikkeling. Voor de loonontwikkeling hanteert het pensioenfonds het percentage

van de ontwikkeling van de CAO-lonen van de werkgever in het afgelopen jaar. Voor de gepensioneerden en gewezen deelnemers probeert het pensioenfonds het opgebouwde of ingegane pensioen jaarlijks mee te laten groeien met het percentage van de prijsontwikkeling. Voor de prijsontwikkeling hanteert het pensioenfonds de CBS Consumentenprijsindex alle huishoudens, afgeleid (dus zonder belastingen en accijns). Hierbij wordt uitgegaan van de gepubliceerde cijfers per eind oktober in het voorafgaande jaar.

De toeslagverlening is voorwaardelijk en het bestuur beslist jaarlijks of de opgebouwde pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen worden aangepast.

Als gevolg van het nFTK zijn de grenzen op basis waarvan de toeslagen worden verleend in 2015 aangepast. Toeslagen worden op grond van het volgende toegekend:

- De toeslagverlening wordt gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad.
- Toeslag wordt verleend als de beleidsdekkingsgraad minimaal gelijk is aan de dekkingsgraad die nodig is om te voldoen aan het vereist eigen vermogen (VEV) in een eigen beheer situatie (ondergrens). Begin 2015 is deze dekkingsgraad berekend op 114%.
- De bovengrens van de staffel wordt berekend op basis van de haalbaarheidstoets die jaarlijks in juni wordt uitgevoerd. Deze bovengrens geeft aan wanneer een volledige toeslag kan worden verleend. Begin 2015 was deze bovengrens 128%.
- Als de beleidsdekkingsgraad ligt tussen de ondergrens en de hiervoor genoemde bovengrens wordt er rechtevenredig toeslag verleend.
- Als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de bovengrens kan het pensioenfonds een volledige toeslag verlenen. Het pensioenfonds kan dan ook de achterstanden in de toeslagverlening inhalen onder de randvoorwaarden zoals die in het nFTK zijn genoemd.
- Peildatum is 31 oktober van het jaar waarop de toeslag wordt verleend.

Daarnaast is een aantal andere criteria in het toeslagbeleid opgenomen op basis waarvan het bestuur besluit over de toeslagverlening. Het gaat hier om zaken als markt- en renteontwikkelingen, trendmatige ontwikkeling van de dekkingsgraad over de afgelopen 12 maanden en hoogte van de loon- en prijsinflatie.

Toeslagverlening (indexatie) op 1 januari 2016

Wij hebben in de vergadering van 17 december 2015 besloten om per 1 januari 2016 de volledige gearmbieerde toeslag toe te kennen.

De toeslag per 1 januari 2016 van de deelnemers bedroeg 1% en voor de gewezen deelnemers en gepensioneerden 0,44%.

Basis voor de toeslagverlening was onder meer de stand van de beleidsdekkingsgraad op 31 oktober 2015. Deze was berekend op 129,8%. Er is geen inhaaltoeslag verleend, omdat het bestuur de ruimte daarvoor te klein vond en de beleidsdekkingsgraad een dalende trend vertoont door onder meer een aanpassing van de UFR in juli 2015.

De gecumuleerde achterstand in de toeslagverlening is onveranderd: voor deelnemers 0,70% en voor oud-deelnemers en gepensioneerden 2,21%.

1.6 Risicohouding en aanvangshaalbaarheidstoets

Risicohouding

In het nFTK is vastgelegd dat pensioenfonds een risicohouding moeten vaststellen en deze jaarlijks moeten toetsen door het uitvoeren van een haalbaarheidstoets.

Wij hebben in overleg met de sociale partners en het verantwoordingsorgaan de risicohouding van het pensioenfonds vastgesteld. De risicohouding van het pensioenfonds is de mate waarin het

pensioenfonds bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het pensioenfonds te realiseren, gegeven de kenmerken van het pensioenfonds. De risicohouding is de basis voor de invulling van het strategisch beleggingsbeleid, het premiebeleid en het herverzekeringsbeleid. De risicohouding van het pensioenfonds bestaat uit drie onderdelen:

- 1 kwalitatieve omschrijving van de risicohouding; deze is vastgelegd in de zogenaamde 'policy beliefs'. De belangrijkste policy beliefs zijn:
 - Binnen de financieringsmogelijkheden streeft het Pensioenfonds er naar een goed pensioen te zorgen door de koopkracht van de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenen van de pensioengerechtigden, zowel nu als in de toekomst, zo goed mogelijk in stand te houden.
 - Het pensioenfonds streeft naar een jaarlijkse verhoging van de pensioenen zoals in het toeslagbeleid is weergegeven.
 - Het pensioenfonds voert een op de lange termijn gericht beleggingsbeleid met als doel de verwachte indexatieambitie zoals hiervoor genoemd te kunnen realiseren. Het pensioenfonds neemt hiervoor beleggingsrisico's die worden opgevangen door het aanwezige eigen vermogen.
 - Het pensioenfonds streeft naar een stabiele premie.
 - Het risico van korten is minimaal, mits dit tegen aanvaardbare kosten kan worden gerealiseerd.

- 2 kwantitatieve omschrijving van de korte termijn risicohouding; deze komt tot uitdrukking in de bandbreedte van het vereiste eigen vermogen (VEV) die het pensioenfonds nastreeft. Omdat het pensioenfonds is herverzekerd en het VEV lager is dan 1% van de verplichtingen op basis van de rentetermijnstructuur van DNB, is het VEV geen maatstaf om de korte termijn risicohouding te beoordelen. Het pensioenfonds heeft daarom gekozen om een VEV te hanteren die berekend wordt als zou het pensioenfonds in eigen beheer opereren, onder het huidige beleggingsbeleid. De berekende VEV is 14%. Het pensioenfonds heeft een bandbreedte van 11% - 19% bepaald waarbinnen het VEV zich mag bewegen.

- 3 kwantitatieve omschrijving van de lange termijn risicohouding; de kwantitatieve risicohouding op langere termijn komt tot uitdrukking in het minimaal (ondergrens) acceptabel gemiddelde pensioenresultaat (mediaan).

Het pensioenresultaat geeft de mate aan waarin behoud van koopkracht op basis van prijsindex in de toekomst kan worden gerealiseerd op basis van het pensioenfondsbeleid.

Het pensioenfonds heeft de ondergrenzen als volgt vastgesteld:

 - a De ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat is 92%. Hiermee wil het pensioenfonds gemiddeld minimaal 70% van de toeslagambitie realiseren.
 - b Het pensioenresultaat in een slecht weer scenario is bepaald op 76%. Dit komt neer op ongeveer 40% van de toeslagambitie.
 - c De maximale afwijking van het slechtweerscenario en het hiervoor genoemde verwachte pensioenresultaat is vastgesteld op 30%.

Haalbaarheidstoets

De risicohouding wordt jaarlijks getoetst door het uitvoeren van een haalbaarheidstoets.

Met de haalbaarheidstoets monitort het pensioenfonds of het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in het slecht weer scenario in lijn zijn met de door het pensioenfonds gekozen grenzen. Deze grenzen zijn vastgesteld op basis van de risicohouding die het pensioenfonds na overleg met de sociale partners heeft bepaald.

De haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd op basis van een methodiek en parameters die DNB heeft voorgeschreven en wordt bepaald over een periode van 60 jaar.

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets (vastgesteld in september 2015) waren als volgt:

Uitkomsten haalbaarheidstoets		
	Uitkomsten haalbaarheidstoets	Ondergrenzen risicohouding
Het verwachte pensioenresultaat	101%	92%
Het pensioenresultaat in slecht weer scenario	85%	76%
De spreiding van het slecht weer scenario en het pensioenresultaat	22%	30%

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets laten zien dat het pensioenfonds zich ruim boven de afgesproken ondergrenzen bevindt. Een pensioenresultaat van 100% en meer betekent dat op basis van de parameters die DNB publiceert deelnemers van het pensioenfonds gemiddeld genomen koopkracht behouden op basis van prijsinflatie.

1.7 Verlenging herverzekerings- en uitvoeringsovereenkomst

In de uitvoeringsovereenkomst is de relatie tussen het pensioenfonds en de werkgever, conform de Pensioenwet, vastgelegd.

In de herverzekeringsovereenkomst is de garantie van de nominale pensioenen (dus zonder toeslag) tussen het pensioenfonds en Delta Lloyd Levensverzekering N.V. geregeld.

Per 31 december 2015 liepen zowel de uitvoerings- als de herverzekeringsovereenkomst af. Inmiddels hebben wij de herverzekeringsovereenkomst met één jaar verlengd en hebben wij een nieuwe uitvoeringsovereenkomst, ook voor één jaar, afgesloten. In hoofdstuk 2 van dit bestuursverslag wordt nader ingegaan op de inhoud van de herverzekeringsovereenkomst en in hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de inhoud van de uitvoeringsovereenkomst. Beide nieuwe overeenkomsten lopen tot 1 januari 2017. Deze nieuwe overeenkomsten lopen slechts één jaar omdat de CAO, met daarin de afgesproken pensioenregeling, per 31 december 2016 afloopt. Wij weten nog niet hoe de pensioenregeling er na 31 december 2016 uit gaat zien. De pensioenregeling wordt namelijk in overleg door Delta Lloyd Services B.V. en de vakbonden afgesproken. Omdat wij tijdig moeten inspelen op eventuele wijzigingen in de pensioenregeling en de uitvoering zullen wij een aantal mogelijke opties onderzoeken. De belangrijkste opties zijn:

- Een nieuwe herverzekeringsovereenkomst afsluiten.
- Overgaan naar eigen beheer, dus zonder herverzekering.
- De opgebouwde pensioenrechten premie vrij achterlaten bij de herverzekeraar
- De opgebouwde pensioenrechten en eventueel de nieuwe opbouw overdragen naar een algemeen pensioenfonds (APF) of naar een verzekeraar. Hiermee zal het pensioenfonds opgeheven worden. De werkgever sluit bij deze optie met de nieuwe pensioenuitvoerder een uitvoeringsovereenkomst af.

Deze opties zullen zorgvuldig bestudeerd worden. Bij de besluitvorming worden alle belangen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever tegen elkaar afgewogen. De keuze hangt mede af van de pensioenregeling die zal worden afgesproken.

1.8 Communicatie

Wij willen de (gewezen) deelnemers inzicht geven in hun pensioen en hen in staat stellen weloverwogen keuzes te maken met betrekking tot hun pensioen. Wij willen pensioengerechtigden inzicht geven in hun pensioen. Om de informatieverstrekking te optimaliseren stellen we elk jaar een communicatieplan op. Het pensioenfonds kent ondermeer de volgende communicatie-uitingen:

- een website die op basis van een geïndividualiseerd profiel informatie op maat kan genereren,
- de pensioenplanner op de website,
- het Uniforme Pensioenoverzicht (UPO),
- het jaarbericht voor gepensioneerden,

- brieven aan de deelnemers,
- persoonlijke gesprekken en presentaties aan deelnemers
- nieuwsbrieven.

Om te zorgen dat de communicatie voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden begrijpelijk blijft, maakt het pensioenfonds gebruik van een communicatiepanel. Dit panel bestaat uit deelnemers en leest vooraf de voorgestelde communicatie-uitingen en voorziet die van commentaar.

Per 1 juli 2015 is de Wet Pensioencommunicatie van kracht geworden. Deze wet wordt gefaseerd ingevoerd. Het communicatiebeleid is in lijn gebracht met deze wet.

In het communicatieplan 2015 hebben wij de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Deelnemers weten hoe hun pensioenregeling er vanaf 1 januari 2015 uitziet. Deelnemers en gewezen deelnemers zijn zich bewust van de acties (handelingsperspectief) die ze moeten of kunnen ondernemen bij de verschillende gebeurtenissen in hun leven die van invloed zijn op hun pensioen.
- Deelnemers weten hoeveel pensioen ze volgens de huidige pensioenregeling kunnen verwachten en hoe dat zich verhoudt ten opzichte van hun huidige bruto salaris. Ze weten ook wat de gevolgen van de verschillende flexibele mogelijkheden van de pensioenregeling zijn voor hun pensioen en kunnen zelf berekeningen hiervoor maken.
- Deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers hebben een realistisch beeld van hoe het pensioenfonds er financieel voor staat.

Deze doelstellingen zijn verwoord in een aantal speerpunten:

- Communicatie in verband met (fiscale)wijzigingen van de pensioenregeling per 1 januari 2015.
- Communicatie over besluitvorming naar aanleiding van het aflopen van de herverzekerings- en uitvoeringsovereenkomst per 1 januari 2016.
- Uitvoeren deelnemersenquête met als onderdeel een onderzoek naar risicobereidheid.
- Verzorgen van de wettelijk verplichte communicatie, zoals het UPO, startbrief, e.d., waarbij een aanzet wordt gegeven voor het verstrekken van digitale informatie.

In dat kader hebben wij in 2015 afgelopen jaar onder meer de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Aanpassen website en pensioenplanner aan de nieuwe pensioenregeling.
- Versturen wijzigingsbrieven aan alle deelnemers in verband met de nieuwe pensioenregeling. Deze brieven zijn binnen de wettelijke termijn verstuurd.
- Versturen pensioenoverzichten aan pensioengerechtigden.
- De UPO's voor de deelnemers zijn vóór 1 juli 2015 verstrekt. De uiterlijke wettelijke termijn voor het verstrekken van UPO's is 1 oktober 2015. De gewezen deelnemers ontvangen, volgens wettelijk voorschrift, eens in de vijf jaar een UPO.
- Diverse communicatiecampagnes zijn gelanceerd om diverse onderwerpen bij de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden onder de aandacht te brengen.
- In het najaar zijn er drie bijeenkomsten georganiseerd voor deelnemers van wie het pensioen bijna ingaat, om ze te informeren over de mogelijkheden.
- Organiseren van de pensioendriedaagse waarbij deelnemers zich konden aanmelden voor verschillende onderwerpen die door het pensioenfonds zijn gepresenteerd.
- De deelnemersenquête is in het tweede kwartaal van 2015 uitgevoerd. De deelnemers en pensioengerechtigden toonden zich positief over het pensioenfonds en de communicatie. De deelnemers gaven het pensioenfonds scoorde een 7,2. De pensioengerechtigden gaven ons een 7,9.
- Aandacht voor de financiële positie van het fonds, toeslagverlening en ontwikkelingen in de pensioensector.
- Voorbereiding en implementatie van de Wet Pensioencommunicatie. Met name Pensioen1-2-3 is daar een belangrijk onderdeel in. Pensioen1-2-3 zal in de eerste helft van 2016 worden geïmplementeerd.

Alle geplande activiteiten uit het communicatieplan 2015 zijn gerealiseerd.

1.9 Code Pensioenfondsen

Op 6 september 2013 hebben de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid (StAR) de Code Pensioenfondsen ondertekend. Deze Code komt in plaats van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur. De Code trad in werking op 1 januari 2014.

De Code richt zich op de drie functies van 'goed pensioenfondsbestuur':

- besturen,
- toezicht houden en
- verantwoording afleggen over wat het pensioenfonds gepland en gerealiseerd heeft.

De Code bevat bepalingen over het functioneren van de verschillende organen binnen een pensioenfonds en gaat uitgebreid in op de daaraan gekoppelde thema's als benoemingen en zittingstermijnen. Ook onderwerpen als integraal risicomanagement, beloningen, diversiteit en verantwoord beleggen komen in de Code aan bod. De Pensioenfederatie en de StAR beogen met de Code de verhoudingen binnen het pensioenfonds en de communicatie met de belanghebbenden transparanter te maken en bij te dragen aan het versterken van 'goed pensioenfondsbestuur'.

Ter naleving van de Code is er een Monitoringscommissie ingesteld. In de Monitoringscommissie zitten onafhankelijke deskundigen. Jaarlijks publiceert deze commissie een rapport over de naleving van de Code.

De normen en gedragsregels die in de Code zijn genoemd, hebben wij verankerd in procedures en vastgelegd in de documenten, waaronder de interne gedragscode, statuten en de ABTN. Het pensioenfonds neemt kennis van de rapportage van de Monitoringscommissie. Het pensioenfonds beoordeelt op basis van een eigen inventarisatie en de rapportage van de Monitoringscommissie of het pensioenfonds de Code heeft nageleefd.

Het pensioenfonds heeft de Code, voor zover van toepassing, in 2015 nageleefd, met uitzondering van de diversiteitsregels (regels 65 tot en met 70), die gedeeltelijk worden nageleefd.

Het pensioenfonds heeft in de beleidsdocumenten de intentie uitgesproken dat in de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan, minimaal één man en minimaal één vrouw zitting hebben en dat één van de leden jonger is dan 40 jaar en één lid ouder is dan 40 jaar. Deze doelstelling is per 1 januari 2016 gerealiseerd voor de samenstelling van het bestuur, maar niet helemaal voor het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan kent vanaf 1 januari 2016 geen vrouwelijke leden meer.

Bij de vervulling van een vacature wordt actief gezocht (en/of actief opgeroepen om te zoeken) naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen die in de wet zijn opgenomen. Het bestuur heeft contact opgenomen met degenen die betrokken zijn bij de voordracht van de leden van het verantwoordingsorgaan of er nog andere kandidaten beschikbaar zijn om zo de diversiteitsdoelstelling wel te kunnen realiseren. Uit dit contact met degene die de kandidaten voordraagt bleken er zich geen geschikte vrouwelijke kandidaten te hebben aangemeld.

Omdat zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan qua omvang beperkt is, hebben wij geen andere diversiteitsdoelstellingen gedefinieerd dan die hiervoor zijn genoemd.

1.10 Geschiktheidsbevordering en zelfevaluatie

Om de geschiktheid van nieuwe bestuursleden te beoordelen zijn een functieprofiel, een geschiktheidsmatrix en een geschiktheidsplan opgesteld. Op basis van het functieprofiel, de geschiktheidsmatrix en de relevante ervaring van de bestuurder beoordelen de zittende bestuursleden de geschiktheid. Een

bestuurder moet tot een evenwichtige afweging van alle belangen kunnen komen om deel te kunnen nemen aan het besluitvormingsproces binnen het bestuur. De bestuurder dient daartoe over voldoende kennis en vaardigheden te beschikken om eigen afwegingen te kunnen maken bij het bepalen van een standpunt door het bestuur. Daarnaast is kennis vereist om medebestuurders te begrijpen en om een volwaardige gesprekspartner voor toezichthouders, adviseurs en certificeerders te kunnen zijn.

In het geschiktheidsplan zijn de benodigde kennisgebieden, competenties en het professioneel gedrag waaraan een bestuurder moet voldoen, vastgelegd.

De bestuursleden van het pensioenfonds zijn allen werkzaam (geweest) binnen het Delta Lloyd concern en hebben vanuit die hoedanigheid een hoge mate van kennis van pensioen, wetgeving en vermogensbeheer.

Binnen de organisatie van het Delta Lloyd concern is veel pensioenkennis, kennis over verslaglegging en kennis over vermogensbeheer voorhanden. Hierop kunnen de bestuursleden een beroep doen. Het pensioenfonds zorgt ervoor dat bestuurders voldoen aan het gewenste kennisniveau door onder meer opleidingsprogramma's en seminars aan bestuurders aan te bieden.

Bestuurders volgen onder meer een programma voor permanente educatie (PE) waarin relevante onderwerpen worden besproken. Daarnaast wonen bestuurders seminars en workshops bij.

In het verslagjaar zijn voor het bestuur twee workshops georganiseerd. Eén workshop stond in het teken van de relatie tussen ALM-studie, risicohouding en haalbaarheidstoets. Een andere workshop stond in het teken van de toekomst van het pensioenfonds als de uitvoerings- en herverzekeringsovereenkomst per 1 januari 2017 aflopen.

Jaarlijks voert het bestuur van het pensioenfonds een zelfevaluatie uit. In 2015 is de zelfevaluatie door een externe partij begeleid. De zelfevaluatie is constructief en reflectief verlopen. Naar aanleiding van de zelfevaluatie zijn een aantal actie gedefinieerd. Zo is onder meer afgesproken dat de bestuurders en de voorzitter jaarlijks geëvalueerd worden en dat het opleidingsplan regelmatig wordt bijgewerkt.

1.11 Compliance

Het pensioenfonds beschikt over een gedragscode. De gedragscode van het pensioenfonds is gebaseerd op de modelgedragscode Pensioenfondsen. In de gedragscode is onder meer een insiderregeling opgenomen die geldt voor het bestuur en zijn adviseurs, alsmede een meldingsplicht voor het vervullen van nevenfuncties. De gedragscode is in lijn gebracht met de Code pensioenfondsen.

De compliance officer beoordeelt de gedragscode van ons pensioenfonds en zorgt voor de toetsing van de naleving daarvan. De verbonden personen die betrokken zijn bij het pensioenfonds hebben verklaard dat zij de gedragscode in 2015 hebben nageleefd. Ook wordt een keer per jaar aan het bestuur gerapporteerd over de naleving van de gedragscode en (wettelijke) regelgeving. De toetsing op de naleving in 2015 heeft geen bijzonderheden opgeleverd. De compliance officer woont de bestuursvergaderingen bij en beoordeelt of het pensioenfonds wet en regelgeving en eigen beleid naleeft.

Klokkenluideregeling

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. Omdat het pensioenfonds wel medewerkers inhuurt heeft het pensioenfonds, conform de Code pensioenfondsen, een klokkenluideregeling opgesteld en begin 2016 ingevoerd. De klokkenluideregeling is van toepassing op verbonden personen die van mening zijn dat een misstand niet via de reguliere weg aan de orde kan worden gesteld.

Incidentenregeling

Het pensioenfonds heeft, conform de Code pensioenfondsen, een incidentenregeling vastgesteld. In het verslagjaar hebben zich geen incidenten voorgedaan.

1.12 Klachten en geschillen

In 2015 heeft het pensioenfonds 12 klachten (2014: 7) behandeld die door de administrateur van het pensioenfonds of door het management team zijn afgewikkeld. Zes klachten waren terecht en hebben daar waar nodig tot actie geleid en zes klachten zijn afgewezen. Als gevolg van één van de klachten is de anticumulatiebepaling voor arbeidsongeschikten in de pensioenregeling die gold tot het Pensioen 2006 per 1 januari 2016 vervallen.

Er zijn in het verslagjaar geen geschillen voorgelegd aan de geschillencommissie.

1.13 Verantwoordingsorgaan

In het verslagjaar zijn het pensioenfondsbestuur en het verantwoordingsorgaan twee keer bij elkaar geweest. In mei heeft het verantwoordingsorgaan met het bestuur gesproken over het jaarverslag 2014. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan in het kader van de jaarrekening 2014 gesproken met de certificerend accountant en actuaris. De andere onderwerpen die zijn besproken zijn:

- wijziging van de pensioenregeling,
- aanpassing van de uitvoeringsovereenkomst,
- beleggingen,
- het aflopen van de herverzekeringsovereenkomst per 1 januari 2016 en
- de bestuursagenda voor 2015.

Het verantwoordingsorgaan heeft eens per kwartaal een reguliere bijeenkomst, waar de manager van het pensioenfonds bij aanwezig is. In deze bijeenkomsten worden de beleidskeuzes en financiële positie van het pensioenfonds besproken. In het kader van adviesaanvragen zijn er naast de reguliere bijeenkomsten ook extra bijeenkomsten geweest om de adviesaanvragen te bespreken.

Het verantwoordingsorgaan heeft advies gegeven over:

- aanpassing van de uitvoeringsovereenkomst,
- het premiebeleid voor 2016,
- aanpassing van het toeslagbeleid en
- het communicatieplan.

Het verantwoordingsorgaan heeft over elk van deze onderwerpen positief geadviseerd.

Met betrekking tot de informatievoorziening rapporteert het pensioenfonds na afloop van elk kalenderkwartaal aan het verantwoordingsorgaan over de financiële positie en andere relevante zaken.

1.14 Intern Toezicht

Ter invulling van het Intern Toezicht is gekozen voor een visitatiecommissie. De visitatie vindt jaarlijks plaats. De visitatiecommissie beoordeelt de beleids- en bestuurprocedures en -processen, de checks and balances, de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op langere termijn.

In het eerste kwartaal van 2016 is de visitatie over 2015 uitgevoerd. De bevindingen zijn opgenomen in dit jaarverslag (blz. 56).

1.15 Extern toezicht

Naast het intern toezicht hebben pensioenfondsen in Nederland te maken met twee externe toezichthouders, te weten De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM).

De AFM houdt met name toezicht op de communicatie met de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, terwijl de andere toezichtonderwerpen zijn ondergebracht bij DNB.

DNB

In dit boekjaar heeft DNB geen bezoek gebracht aan het pensioenfonds. Wel is er schriftelijk contact geweest over bepaalde onderwerpen.

Zo heeft DNB een materiële toetsing uitgevoerd op de fondsdocumenten van het pensioenfonds naar aanleiding van een onderzoek naar middelgrote en kleine pensioenfonds. De opmerkingen van DNB naar aanleiding van dit onderzoek zijn in de fondsdocumenten verwerkt.

Daarnaast heeft het pensioenfonds op verzoek van DNB twee keer een vragenlijst (self assessment vastlegging beleid) ingevuld naar aanleiding van de beleidsaanpassingen met betrekking tot het nFTK. Het pensioenfonds heeft de aangepaste ABTN met de beleidsaanpassingen op basis van het nFTK tijdig naar DNB gestuurd.

Per 13 mei 2015 en per 1 januari 2016 zijn twee bestuursleden in het bestuur benoemd. DNB heeft ingestemd met deze benoemingen.

Het pensioenfonds heeft de toezichtthema's 2015 van DNB besproken, en daar waar relevant acties gedefinieerd en uitgevoerd.

AFM

In het boekjaar is er geen overleg of contact geweest tussen het pensioenfonds en de AFM.

2 Financiële positie

2.1 Dekkingsgraad

De ontwikkeling van de financiële positie van het fonds geven wij weer in de dekkingsgraad. Deze maatstaf geeft de mate weer waarin de verplichtingen zijn gedekt door de aanwezige bezittingen van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds stelt de dekkingsgraad vast op basis van de verplichtingen en de bezittingen die zich bevinden in zowel het garantiedepot van de herverzekeraar als het eigen overwaarde depot, alsof het pensioenfonds eigen beheer voert. De waarde van het gesepareerde beleggingsdepot is immers de waarde waar het pensioenfonds bij afkoop van de verzekeringen recht op heeft en is dus de waarde van de herverzekering die het pensioenfonds economisch ten minste bezit.

Vanaf 1 januari 2015 gelden op grond van het nFTK voor pensioenfondsen nieuwe regels voor het berekenen van de dekkingsgraad die DNB hanteert voor toetsing van het financiële beleid. Pensioenfondsen moeten een beleidsdekkingsgraad berekenen. Deze beleidsdekkingsgraad is in het nFTK opgenomen om de invloed van dagkoersen in de dagelijkse renteschommelingen te beperken. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele DNB-dekkingsgraden, inclusief het vermogenoverschot in het gesepareerde depot, over de afgelopen 12 maanden. Per 1 januari 2015 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 129,5%. Per 31 december 2015 bedroeg deze 128,7%.

Naast de beleidsdekkingsgraad berekent het pensioenfonds nog vier andere dekkingsgraden, namelijk:

– Actuele DNB-dekkingsgraad:

Hiervoor waardeert het pensioenfonds de verplichtingen op basis van de rentetermijnstructuur die DNB maandelijks publiceert (inclusief UFR). Bij deze dekkingsgraad worden in aanmerking genomen de overwaarde in het gesepareerde depot, het overwaardedepot en de technische winstdeling die ten gunste van het pensioenfonds komt. Deze dekkingsgraad wordt berekend als zou het pensioenfonds de pensioenen in eigen beheer voeren. Deze dekkingsgraad is de basis voor de beleidsdekkingsgraad.

– Marktrentedekkinggraad:

De dekkingsgraad wordt berekend door zowel de verplichtingen als de beleggingen te waarderen op basis van de actuele rente. Voor de waardering van de verplichtingen wordt hiervoor de SWAP-rentecurve gebruikt. Met de marktrentedekkinggraad wordt de financiële positie van het pensioenfonds het beste weer gegeven,

– Actuele DNB-dekkingsgraad voor verslagleggingsdoeleinden:

Deze dekkingsgraad is berekend op basis van de rentetermijnstructuur die DNB voorschrijft. Bij deze dekkingsgraad houden wij rekening met de exit voorwaarden van de herverzekeraar. Het vermogenoverschot van het pensioenfonds ter grootte van 5% van de marktrentedekkinggraad, zoals gedefinieerd in de herverzekeringsovereenkomst, kan het pensioenfonds juridisch niet als eigen vermogen aanmerken en nemen wij daarom niet meer bij het berekenen van deze dekkingsgraad. De richtlijnen voor de verslaglegging schrijven dat voor.

– Reële dekkingsgraad:

Het pensioenfonds gebruikt deze om te laten zien wat de verplichtingen zouden zijn, inclusief de toekomstige toeslagen op basis van de in de markt verwachte prijsinflatie. De reële dekkingsgraad is gebaseerd op de rentetermijnstructuur die DNB hanteert, maar het pensioenfonds corrigeert die met de Europese inflatie.

De berekende dekkingsgraden zijn als volgt:

Dekkingsgraad		
	31 december 2015	31 december 2014
Beleidsdekkingsgraad	128,7%	(per 1/1/15) 129,5%
Actuele DNB-dekkingsgraad	123,6%	131,5%
Marktrentedekkinggraad	119,2%	118,8%
Actuele DNB-dekkingsgraad voor verslagleggingsdoeleinden	118,0%	118,3%
Reële dekkingsgraad	88,9%	95,6%

De beleidsdekkingsgraad en de actuele DNB dekkingsgraad zijn gebaseerd op de door De Nederlandsche Bank (DNB) gepubliceerde rentetermijnstructuur. In deze rentetermijnstructuur is de zogenaamde 'Ultimate Forward Rate (UFR)' verwerkt. Per 15 juli 2015 heeft DNB de UFR verlaagd van 4,2% naar 3,3%. Dit resulteerde in een verlaging van de actuele DNB-dekkingsgraad voor het pensioenfonds van 3%.

De waarde van de beleggingen bedroeg eind 2015 € 2,86 miljard (2014: € 2,85 miljard) en de waarde van de pensioenverplichtingen (op basis van de rentetermijnstructuur die DNB publiceert) was eind 2015 € 2,27 miljard (2014: € 2,16 miljard).

De actuele DNB-dekkingsgraad is eind 2015 afgenomen tot 123,6% (ultimo 2014 131,5%).

Deze afname is voornamelijk toe te schrijven aan een toename van de verplichtingen als gevolg een daling van de rentecurve in de rentetermijnstructuur die DNB publiceert. Door het afdekken van het renterisico door middel van swaps had de daling van de rente echter een relatief beperkte invloed op de hoogte van de dekkingsgraad.

De beleidsdekkingsgraad is in 2015 afgenomen 129,5% naar 128,7%.

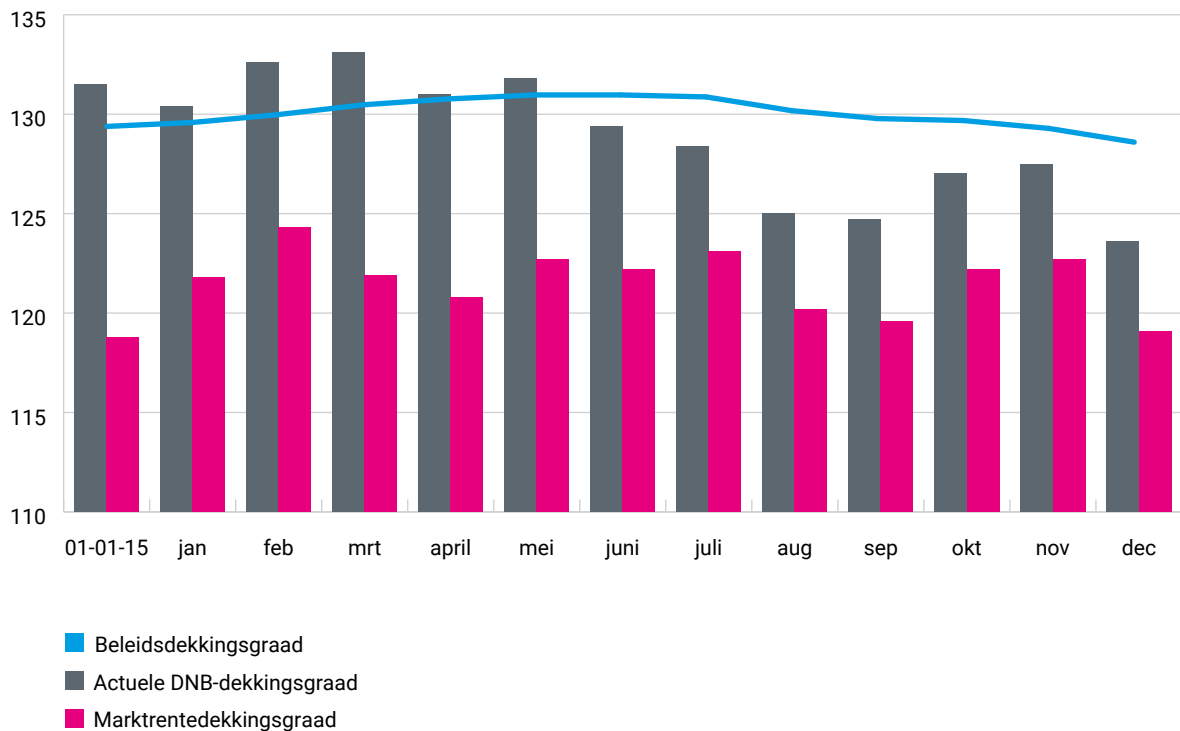
De marktrentedekkinggraad is in 2015 (stand 31 december 2015: 119,2%) nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van de stand per 31 december 2014 (118,8%).

De ontwikkeling van de actuele DNB-dekkingsgraad en de marktrentedekkinggraad per 31 december 2015 is als volgt (afgerond):

Ontwikkeling actuele DNB-dekkingsgraad marktrentedekkinggraad				
	Actuele DNB-dg		Marktrente dg	
Dekkingsgraad 31 december 2014		132%		119%
Invloed rendement beleggingen		1%		1%
Invloed van rentewijzigingen op verplichtingen				
- vervallen van de driemaandsmiddeling per 1 jan. 2015	-5%			
- aanpassing UFR per 15 juli 2015	-3%			
- normale renteschommelingen	1%			
		-7%		1%
Aanpassing kostenvoorziening		-1%		-1%
Indexatie per 1 januari 2016		-1%		-1%
Dekkingsgraad 31 december 2015		124%		119%

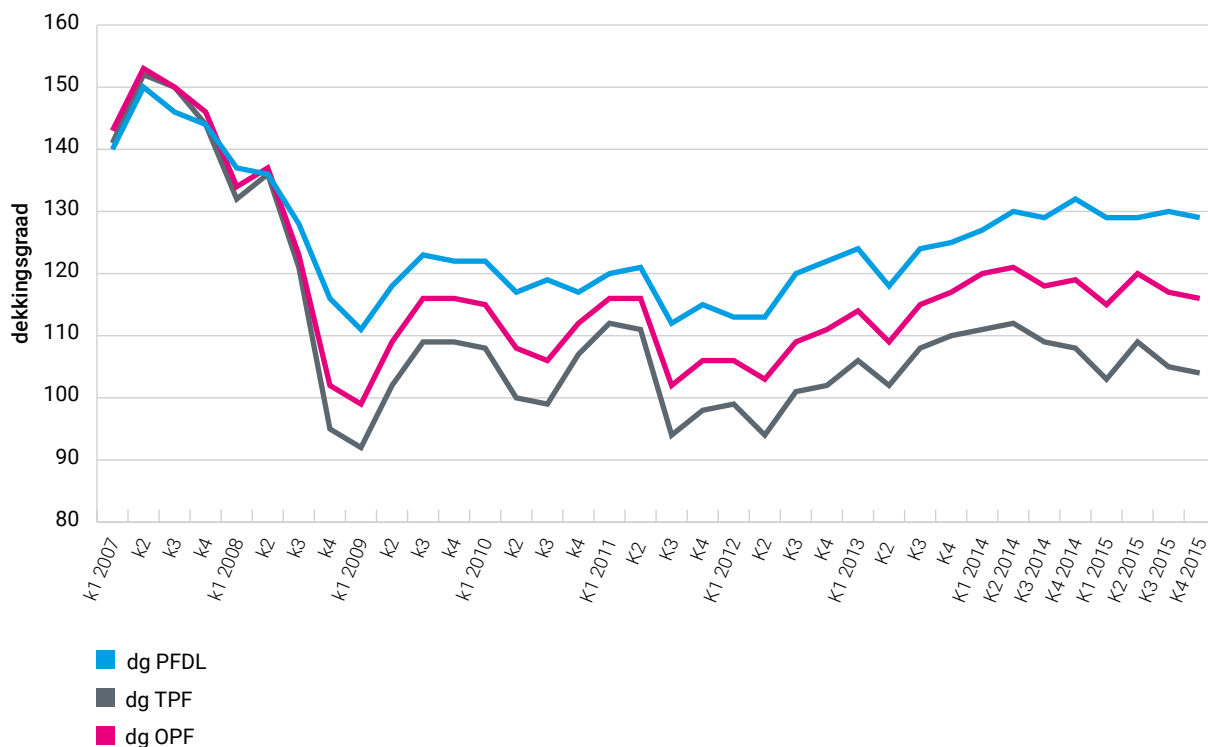
De ontwikkeling van de actuele DNB-dekkingsgraad, marktrentedekkinggraad en beleidsdekkingsgraad in 2015 is als volgt:

Ontwikkeling dekkinggraden in 2015

De ontwikkeling van de actuele DNB-dekkinggraad (vanaf 1 januari 2015 de beleidsdekkinggraad) van ons pensioenfonds ten opzichte van het gemiddelde van alle Nederlandse Pensioenfondsen en alle Nederlandse ondernemingspensioenfondsen is als volgt:

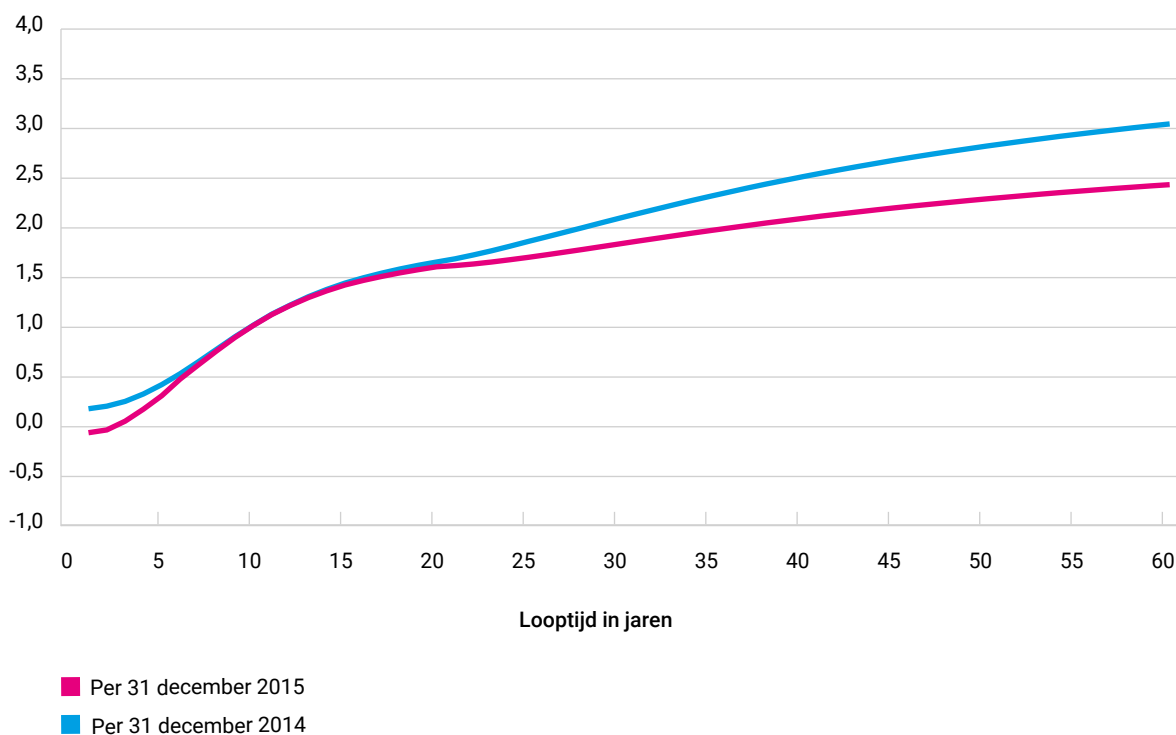
Ontwikkeling DNB-dekkinggraad Pensioenfonds Delta Lloyd (PF DL) tov gemiddelde van de totale Nederlandse pensioenfondsen (TPF) en ondernemingspensioenfondsen (OPF)

Het pensioenfonds heeft het renterisico beperkt door minimaal 85% en maximaal 95% van zijn nominale pensioenverplichtingen te matchen met vastrentende beleggingen die ongeveer dezelfde looptijd hebben als de verplichtingen door een swap-overlay, waardoor rentestijgingen of dalingen weinig invloed hebben op de dekkingsgraad. Voor de matching zijn de verplichtingen gebaseerd op de swap rentecurve (marktrente). In de jaarrekening zijn de verplichtingen berekend op basis van de rentetermijnstructuur die DNB publiceert.

De rentetermijnstructuur ¹ die door DNB wordt gepubliceerd verliep als volgt:

Rentetermijnstructuur (procenten)

¹ De rentetermijnstructuur die per 31 december 2014 door DNB is gepubliceerd is gebaseerd op het driemaandsgemiddelde van de rentetermijnstructuur van alle handelsdagen over de laatste drie maanden en de UFR-methode (extrapolatie tot 4,2%). De rentetermijnstructuur die per 31 december 2015 door DNB is gepubliceerd is gebaseerd op een aangepaste UFR-methode (extrapolatie tot 3,3%), zonder middeling.

Naast het hiervoor genoemde onderscheid tussen de dekkingsgraad volgens de voorschriften van DNB en die volgens de marktrente, berekenen wij ook een dekkingsgraad voor verslagleggingsdoeleinden.

DNB-dekkingsgraad voor verslagleggingsdoeleinden

Bij het pensioenfonds is er sprake van een bijzondere situatie. Het pensioenfonds is volledig herverzekerd en de herverzekeraar heeft een belangrijk deel van het vermogen ondergebracht in een gesepareerd depot dat juridisch in eigendom is van de herverzekeraar. Dit gesepareerde depot heeft een waarde van 105% van de verplichtingen. Het pensioenfonds is juridisch eigenaar van het vermogenoverschot boven de 105% en laat dit in het overwaardedepot beheren.

Verder is 97% van het technisch resultaat (met een maximum van € 1 mln.) op de einddatum van de herverzekeringsovereenkomst beschikbaar voor het pensioenfonds. Normaal gesproken is de dekkingsgraad van een volledig herverzekerd pensioenfonds ongeveer 100% (5% van het gesepareerde depot vervalt aan de herverzekeraar als de premievrijmakingsoptie in het herverzekeringsovereenkomstcontract wordt uitgeoefend). Omdat ook het overwaardedepot en het positief saldo van het technische resultaat als

eigen vermogen meegenomen mag worden, bedraagt de dekkinggraad voor verslagleggingsdoeleinden per 31 december 2015 118,0%. Per 31 december 2014 bedroeg deze dekkinggraad 118,3%.

Reële dekkinggraad

De reële dekkinggraad is gebaseerd op de rentetermijnstructuur die DNB hanteert, gecorrigeerd met de Europese inflatie. Per 31 december 2015 bedraagt de reële dekkinggraad 88,9% (31 december 2014: 95,6%). De reële dekkinggraad geeft de hoogte van het vermogen van het pensioenfonds weer ten opzichte van de toekomstig uit te keren pensioenaanspraken inclusief de toekomstige toeslagen op basis van de in de markt verwachte prijsinflatie.

Stelselwijziging

In 2015 is de methodiek in de rentetermijnstructuur die DNB maandelijks gepubliceerd twee keer gewijzigd.

Per 1 januari 2015 is de driemaands middeling van de rentetermijnstructuur van alle handelsdagen over de laatste drie maanden in de rentetermijnstructuur vervallen. Door het vervallen van deze middeling zijn de technische voorzieningen met ruim € 92 mln. toegenomen tot € 2.250 mln. per 1 januari 2015. De impact op de actuele DNB-dekkinggraad per 1 januari 2015 was 5,4% negatief.

Per 15 juli 2015 is de UFR-systematiek gewijzigd. Als gevolg van deze aanpassing zijn de technische voorzieningen per 31 december 2015 met € 54 mln. toegenomen. Het effect op de actuele DNB-dekkinggraad bedroeg per 31 december 2015 3,0% negatief.

2.2 Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten bestaan uit kosten voor pensioenuitvoering en kosten voor vermogensbeheer. De kosten zijn opgenomen conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie.

Kosten voor pensioenuitvoering

De kosten voor pensioenbeheer worden als volgt gespecificeerd:

Kosten pensioenbeheer		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Personeelskosten	425	425
Accountantskosten	28	26
Certificering actuaris	19	18
Heffingen DNB en AFM	107	103
Administratiekosten (doorbelasting door herverzekeraar)	923	934
Excassokosten (doorbelasting door herverzekeraar)	377	362
Overige bedrijfskosten	413	336
Totale pensioenuitvoeringskosten	2.292	2.204
Pensioenuitvoeringskosten per actieve deelnemer/pensioengerechtigde	0,306	0,287
Pensioenuitvoeringskosten per verzekerde (deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden)	0,173	0,167

De stijging van de overige bedrijfskosten is met name toe te schrijven aan kosten voor de nieuwe website en de pensioenplanner die in 2014 voor een half jaar is meegenomen en aan extra kosten die in 2015 zijn gemaakt voor de deelnemersenquête, haalbaarheidstoets, externe ondersteuning bij zelfevaluatie en advisering bij verlenging herverzekeringsovereenkomst.

De pensioenuitvoeringskosten worden volledig vergoed door de werkgever.

De kosten zijn acceptabel voor een pensioenfonds met deze omvang en complexiteit. De kosten zijn vergeleken met de kosten in de benchmark van Lane Clark & Peacock (LCP). In de periode 2012-2014 bedroegen de gemiddelde uitvoeringskosten voor pensioenfondsen tussen 1.000 en 10.000 deelnemers € 345,- terwijl de gemiddelde uitvoeringskosten van het pensioenfonds in die periode € 276 bedroegen. Als we de wat grotere pensioenfondsen in deze bandbreedte in aanmerking nemen, liggen de uitvoeringskosten van het pensioenfonds in lijn met deze pensioenfondsen.

Kosten vermogensbeheer

De kosten vermogensbeheer zijn uitgesplitst in beheervergoeding voor de vermogensbeheerder, transactiekosten en bewaarloon.

Een groot deel van de beleggingen en dus ook de beleggingskosten komen niet in de jaarrekening van het pensioenfonds tot uitdrukking omdat deze zijn opgenomen in het gesepareerde depot van de herverzekeraar en daardoor voor rekening van de herverzekeraar komen. Omdat het bestuur hecht aan transparantie met betrekking tot de beleggingskosten worden hieronder zowel de beleggingskosten uit het gesepareerde beleggingsdepot (voor rekening en risico van de herverzekeraar) als de beleggingskosten uit het overwaarde depot (voor rekening en risico van het pensioenfonds) getotaliseerd weergegeven.

Kosten vermogensbeheer				
Bedragen x € 1.000			2015	2014
			€	€
Beheervergoeding				
- aandelen	1.791		1.519	
- vastrentend	1.242		1.094	
- vastgoed	352		475	
		3.385		3.088
Bewaarloon		19		12
Transactiekosten				
- aandelen	111		64	
- vastrentend	50		1.753	
- vastgoed	130		37	
- derivaten (overlay)	502		560	
		793		2.414
Totale kosten vermogensbeheer		4.197		5.514
Gemiddeld belegd vermogen		2.981.893		2.545.044
Kosten vermogensbeheer als % gemiddeld belegd vermogen		0,11%		0,12%
Transactiekosten als % gemiddeld belegd vermogen		0,03%		0,10%
Totale kosten als % gemiddeld belegd vermogen		0,14%		0,22%

De splitsing van de totale kosten vermogensbeheer in het gesepareerde depot (voor rekening en risico voor de herverzekeraar) en het overwaarde depot (voor rekening van het pensioenfonds) is als volgt:

Bedragen x € 1.000		2015	2014
		€	€
Kosten vermogensbeheer in het gesepareerd depot		3.233	4.711
Kosten vermogensbeheer in het overwaarde depot (komt tot uitdrukking in de jaarrekening)		964	803
		4.197	5.514

Het pensioenfonds belegt alleen in beleggingsfondsen, die voor een deel passief zijn. Daarom zijn de beleggingskosten relatief beperkt. De transactiekosten zijn in 2015 ten opzichte van 2014 behoorlijk afgenomen omdat in 2014 een verschuiving is doorgevoerd van de exposure in swaps naar beleggingsfondsen met langlopende obligaties. Deze kosten waren eenmalig en het pensioenfonds was bereid om deze extra kosten te betalen om het tegenpartijrisico te verminderen. De transactiekosten bij aandelen, vastrentend en vastgoed zijn exact berekend op basis van vaste op- en afslagen die afgesproken zijn in de beleggingsfondsen. Bij de transacties van derivaten zijn voor de transactiekosten schattingen gemaakt. Bij deze inschattingen is de formule die is opgenomen in de aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie gehanteerd ('nominaal*(spread/2)*duration = geschatte transactiekosten').

Een benchmarkonderzoek naar de uitvoeringskosten tussen pensioenfondsen, uitgevoerd door Lane Clark & Peacock (LCP), laat zien dat de beleggingskosten in de pensioenfondsenmarkt erg laag zijn. Het benchmarkonderzoek van de vermogensbeheerkosten (excl. transactiekosten) laat zien dat de vermogensbeheerkosten bij pensioenfondsen in de bandbreedte met 1.000 tot 10.000 deelnemers gemiddeld 0,40% van het gemiddeld vermogen bedroegen. Het pensioenfonds ligt daar ruim onder. Ook in relatie tot het behaalde beleggingsrendement zijn de vermogensbeheerskosten erg laag. Het benchmarkonderzoek van LCP laat zien dat in de periode van 2012 tot en met 2014 het rendement van de in de benchmark opgenomen pensioenfondsen gemiddeld 11,4% bedroeg met gemiddelde vermogensbeheerkosten (totaal) van 0,62% van het belegd vermogen. In deze periode was het gemiddelde rendement van het pensioenfonds 14,0% met gemiddelde vermogensbeheerkosten (totaal) van 0,17%.

3 Herverzekering en beleggingen

3.1 Herverzekering

Het pensioenfonds heeft de verplichtingen herverzekerd. De herverzekeraar heeft de beleggingen ter dekking van de verplichtingen uit de herverzekering van het pensioenfonds afgescheiden van de overige middelen en in een gesepareerd depot (garantiedepot) ondergebracht. Alle beleggingen in het gesepareerd depot zijn juridisch eigendom van de herverzekeraar. Het vermogen in het gesepareerde depot is volgens de herverzekeringsovereenkomst vastgesteld op 105% van de verplichtingen die zijn vastgesteld op basis van de marktrente. Het vermogenoverschot, het vermogen boven een marktrente dekkinggraad van 105%, is ondergebracht in een overwaardedepot dat juridisch eigendom is van het pensioenfonds.

Uit het overwaardedepot worden de toeslagen gefinancierd.

Met de verzekeraar is een winstdeling afgesproken op basis van een jaarlijks vast te stellen resultaat op technische grondslagen. Na een periode van 5 jaar ontvangt de verzekeraar 3% van het positieve saldo van de resultaten op technische grondslagen met een maximum van € 1 mln. Het overige deel wordt aan het pensioenfonds beschikbaar gesteld. Indien dit saldo negatief is, wordt het saldo ten laste van de verzekeraar gebracht.

De herverzekeringsovereenkomst liep tot 1 januari 2016. Inmiddels is de herverzekeringsovereenkomst verlengd voor een periode van één jaar tot 1 januari 2017. Hierbij is de winstdelingsperiode van het resultaat op technische grondslagen ook verlengd met één jaar. Daarnaast is het percentage van de marktrente dekkinggraad waarboven winstdeling plaatsvindt verhoogd naar 105,1%.

Na afloop van de herverzekeringsovereenkomst kan het pensioenfonds alle verzekeringen premievrij achterlaten. Ook is afkoop mogelijk. In dat geval vindt overdracht plaats van de middelen in het gesepareerde depot aan het pensioenfonds.

Het pensioenfonds heeft met het oog op het verlenen van toeslagen en de mogelijke afkoop van de herverzekering ook een groot belang bij de middelen in het gesepareerde depot, de beleggingsopbrengsten en de waardeveranderingen van de beleggingen. Het pensioenfonds bepaalt daarom voor een deel en binnen de afgesproken kaders, het beleggingsbeleid.

3.2 Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is gericht op het beheersen van de financiële risico's en het creëren van extra rendement voor het behoud van koopkracht van de opgebouwde en ingegane pensioenen. Het beleggingsmandaat geldt voor het totaal van het garantiedepot en het overwaardedepot. Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid is de beleggingsportefeuille gesplitst in een matching- en een rendementsportefeuille. De matchingportefeuille heeft als doel het renterisico bij de herverzekeraar en het pensioenfonds te beperken. Door de verplichtingen te matchen met de matchingportefeuille, die ongeveer dezelfde duration hebben als de verplichtingen, is het renterisico van de verplichtingen grotendeels afgedekt. In het beleggingsmandaat is een bandbreedte van 85 - 95% voor matching van de verplichtingen vastgesteld. De verplichtingen zijn gebaseerd op de swap rentecurve en niet op de rentetermijnstructuur van DNB. Voor het afdekken van het renterisico wordt bovendien gebruik gemaakt van intrest rate swaps.

De rendementsportefeuille bestaat uit overige beleggingen en is bedoeld om extra rendement te creëren om het behoud van koopkracht in de toekomst te kunnen realiseren.

Het beleggingsbeleid is verwerkt in het beleggingsmandaat aan de vermogensbeheerder van de herverzekeraar en het pensioenfonds.

3.3 Het beleggingsmandaat

Beleggingsmandaat				
Beleggingscategorie	Strategische allocatie	Allocatie	Bandbreedte	Benchmark
Matchingportefeuille	85% - 95% van de MVPV	Allocatie binnen de matchingportefeuille		
Staats- en semioverheidsobligaties		70%	50% - 90%	30% Iboxx € Sovereigns & Subsovereigns AAA-AA 15+ 25% Iboxx € Sovereigns & Subsovereigns ex-BBB 5+ 15% Iboxx € Subsovereigns
Obligaties met onderpand		15%	5% - 25%	Iboxx € Collateralized
Bedrijfsobligaties		15%	5% - 25%	Iboxx € Corporates
Swap overlay	Duration verplichtingen	Duration verplichtingen	1 jaar	
Rendementsportefeuille	Restant van het vermogen	Allocatie binnen de rendementsportefeuille		
Diverse Aandelen stijlen		85%	70% - 100%	
- Value / Deelnemingen		37,5%	30% - 50%	2/3 MSCI Europe Value; 1/3 AMX Index
- Wereldwijde aandelen		37,5%	30% - 50%	MSCI World
- Emerging markets		10%	0% - 20%	MSCI Emerging Markets Index
Vastgoed		15%	7,5% - 20%	ROZ IPD Index
Overige Alternatieve beleggingen		0%	0% - 10%	2M Eurobor + 3%
Liquiditeiten, tactisch instrument		0%	-5% - 10%	
Liquiditeiten t.b.v. uitkeringen			0 tot 12 maanden	

De matchingportefeuille bestaat uit belangen in de institutionele vastrentende fondsen van Delta Lloyd en een swap overlay die zorgt dat de duration (rentegevoeligheid) van de portefeuille vrijwel gelijk is aan de rentegevoeligheid van de nominale verplichtingen. De rendementsportefeuille is opgebouwd uit diverse aandelenstijlen die zijn gegroepeerd in value/deelnemingen, wereldwijde aandelen, emerging markets en vastgoed.

Het beleggingsmandaat is in 2015 niet gewijzigd. Binnen het beleggingsmandaat wordt rekening gehouden met de navolgende risico's.

Renterisico

De matchingportefeuille bedroeg in 2015 minimaal 90% van de marktwaarde voorziening pensioenverplichtingen (MVPV). In het beleggingsmandaat is een bandbreedte van 85 - 95% opgenomen. Hierdoor is het renterisico van de nominale aanspraken beperkt.

Valutarisico

Het valutarisico bij beleggingen in aandelen met vreemde valuta is niet afgedekt. Het valutarisico is overigens zeer beperkt.

Marktrisico

Het marktrisico is het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waarde wijzigingen plaatsvinden.

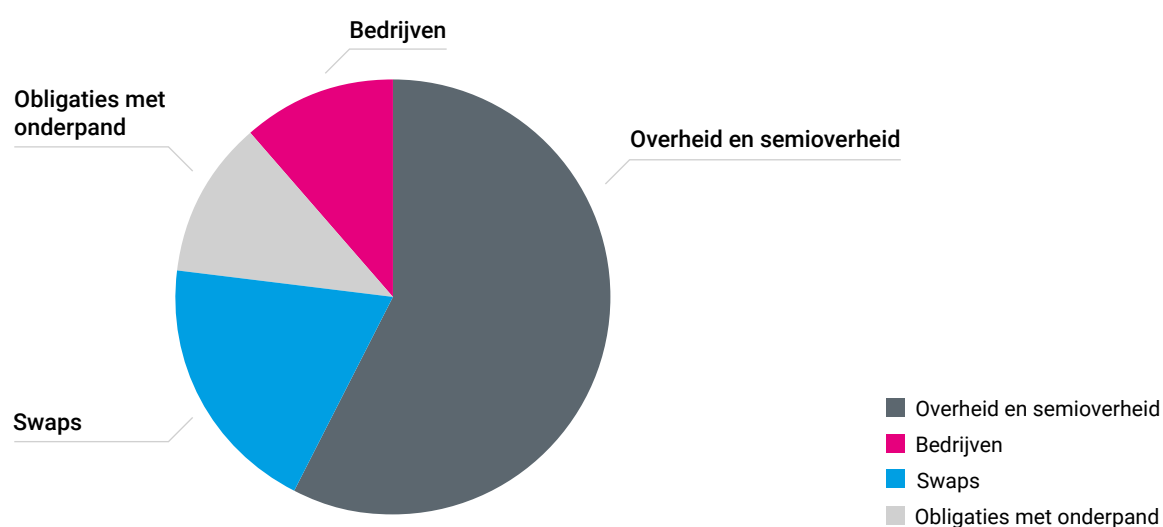
3.4 Verdeling middelen beleggingsdepot

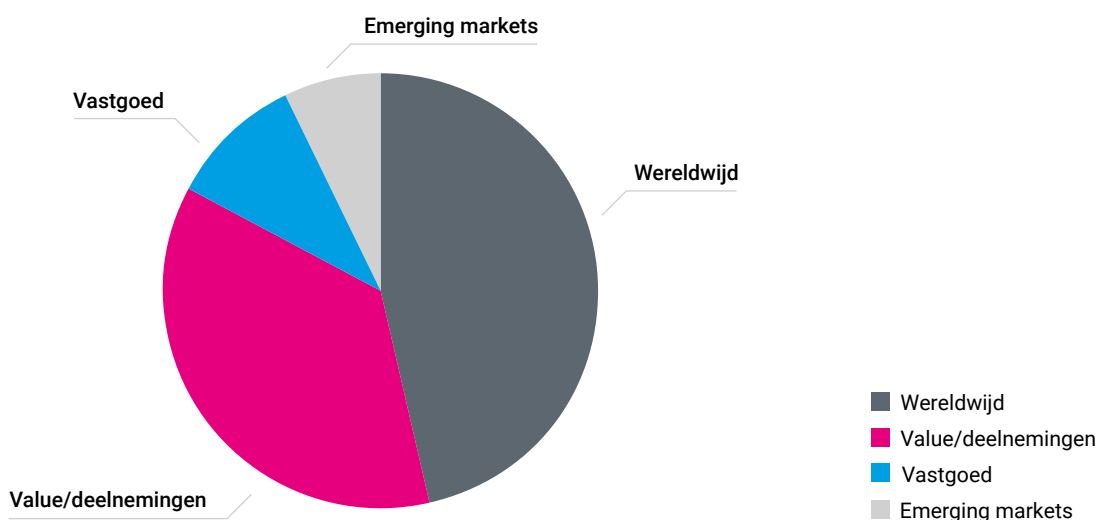
De beleggingen zijn als volgt verdeeld (in procenten):

Verdeling middelen beleggingsdepot			
Ultimo	Feitelijke allocatie		
	2015	2014	2013
	%	%	%
Matchingportefeuille			
Staatsobligaties	10	9	5
Obligatiefondsen	61	62	67
- staats- en semioverheids obligaties	43	44	52
- obligaties met onderpand	9	9	8
- bedrijfsobligaties	9	9	7
Swap overlay	4	8	5
Liquide middelen	0	0	0
Rendementsportefeuille			
Aandelenfondsen	23	19	20
- wereldwijde aandelen	12	9	9
- europese value	9	8	9
- emerging markets	2	2	2
Vastgoed	2	2	3

De matchingportefeuille en rendementsportefeuille zijn op 31 december 2015 als volgt verdeeld:

Matchingportefeuille 31 december 2015

3.5 Verantwoord beleggen

Visie

Het pensioenfonds en de vermogensbeheerder Delta Lloyd Asset Management vinden het belangrijk om verantwoord te beleggen. Het pensioenfonds wenst bij de uitvoering van het vermogensbeheer zo veel mogelijk rekening te houden met ethische, sociale en milieuoverwegingen binnen een kader van een gelijkblijvend of verbeterd rendements-risicoprofiel van de totale beleggingsportefeuille.

Verantwoord beleggen is dan ook structureel ingebed in het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Het pensioenfonds sluit daarbij aan op het beleid en maatregelen van de vermogensbeheerder, die door het pensioenfonds worden onderschreven.

Vertaling naar de beleggingen

De Verenigde Naties (VN) hebben twee belangrijke richtlijnen op het gebied van verantwoord beleggen en verantwoord verzekeren geïnitieerd; de "Principles for Responsible Investments" (PRI) en de "Principles for Sustainable Insurance" (PSI). Beide richtlijnen maken deel uit van het beleggingsbeleid. De vermogensbeheerder heeft beide richtlijnen ondertekend.

De richtlijnen geven aan hoe onder meer beleggers duurzaamheid kunnen implementeren in hun bedrijfsvoering. Voor de belegger betekent dit dat bij iedere investeringsbeslissing niet alleen naar financiële indicatoren wordt gekeken, maar ook naar duurzaamheidsinformatie.

Om te bepalen welke duurzaamheidsinformatie van bedrijven wordt meegewogen, kijkt de vermogensbeheerder naar betrokkenheid bij controversiële wapens en naar de United Nations Global Compact Principles, tien universele principes op het gebied van mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en anti-corruptie.

Bij aankoop van beleggingen worden de ESG (Environmental, Social and corporate Governance) criteria meegewogen. Verder is de vermogensbeheerder betrokken bij de bedrijven waarin wordt belegd, door onder meer te stemmen tijdens aandeelhoudervergaderingen en is de vermogensbeheerder voortdurend in dialoog over de (duurzaamheid) prestaties met de bedrijven waarin wordt belegd. Verder sluit de vermogensbeheerder bedrijven uit die structureel of in ernstige mate de UN Global Compact Principles schenden.

Er is ook een landenbeleid waarin is beschreven hoe de vermogensbeheerder de zogenaamde ESG-factoren meeweegt in haar beleggingsbeslissingen bij staatsobligaties. De vermogensbeheerder kijkt hierbij naar mensenrechten, (politieke) stabiliteit, corruptie en milieuproblematiek.

Verantwoord beleggen wordt regelmatig besproken in de beleggingscommissie van het pensioenfonds, waarbij Delta Lloyd Asset Management de activiteiten met betrekking tot verantwoord beleggen aan het pensioenfonds toelicht. De maatregelen die de vermogensbeheerder heeft genomen worden door het pensioenfonds als passend bevonden om verantwoord te beleggen.

3.6 Terugblik economie en financiële markten

Macro-economie

De mondiale economische groei kwam in 2015 voor het vierde achtereenvolgende jaar uit tussen de 3% en 3,5%. Die economische groei was daarbij wereldwijd zeer stabiel.

De Amerikaanse groei over 2015 bedroeg 2,5% en werd gedreven door toenemende consumptieve bestedingen in vier categorieën: auto's, recreatie, 'uit eten' en woningbouw.

De sterkere Amerikaanse dollar zorgde voor een voelbare verslechtering van de handelsbalans van de VS. Exclusief energie steeg het handelstekort van 1,7% van het nationaal product tot 2,4%.

Ook in de eurozone zorgde de consument voor de grootste bijdrage aan de economische groei. Mede gesteund door een stijging van de autoverkopen met ruim 8%, groeide de consumptie met meer dan 1,5%. Het consumentenvertrouwen bleef gedurende het gehele jaar opvallend sterk. De werkloosheid daalde voortdurend, zij het in een langzaam tempo.

In China verloor de economie iets aan kracht en kregen belangrijke omvormingen gestalte, zoals die van een investeringsgedreven groei naar een consumptiegedreven groei en die van een nijverheids- naar een diensteneconomie. Vanaf augustus versoepelde China de koppeling tussen de Amerikaanse dollar en haar eigen yuan.

Aandelenmarkten

De monetaire verruiming in Europa leidde in de eerste helft van het jaar tot stijgende Europese aandelenmarkten en in het bijzonder Zuid-Europese beurzen. Keerpunten waren de Europese renteschok eind april, de Griekse crisis in de zomer en de 'flash crash' van 24 augustus die volgde op de devaluatie van de Chinese yuan. Na een hoogtepunt van meer dan 20%, eindigde de MSCI Europe Index het jaar met een plus van 8%.

De MSCI World Index in lokale valuta behaalde een rendement van 2%. Veranderingen in wisselkoersen hadden echter een grote invloed op dit rendement.

De rendementen liepen per sector sterk uiteen. Farmacie- en consumentenaandelen presteerden sterk (beide +19% in euro). Slechts twee sectoren eindigden in de min: Energie (-13%) en Basismaterialen (-5%). De dalende olie- en grondstoffenprijzen hadden grote invloed op de winstcijfers van bedrijven in deze sectoren. Sommige bedrijven met veel schulden kwamen hierdoor in de problemen.

Vastrentende markten

De monetaire autoriteiten in de wereld bepaalden in 2015 grotendeels het beeld op de kapitaalmarkten.

In Europa kondigde de Europese Centrale Bank in januari haar opkoopprogramma voor staatsobligaties aan (PSPP; public sector purchase program). Omdat het programma veel groter was dan verwacht daalde de rente fors, tot net boven de 0,05% (rente op 10-jaars Duitse staatslening). Medio april vond een ommekeer plaats, waarbij de rente opliep tot boven de 1% en de rentecurve fors steiler werd. Schrijnend duidelijk werd dat regelgeving de liquiditeit op de obligatiemarkt beduidend had beperkt. Hierdoor werden verkopende partijen met forse prijsdalingen van obligaties geconfronteerd en werd de stijging van de rente substantieel beïnvloed.

De euforie over economische groei en de bijbehorende hogere inflatie nam in de tweede helft van het jaar behoorlijk af. De verwachtingen voor de mondiale economische groei werden meerdere keren

verlaagd. De Amerikaanse Federal Reserve (de Fed) stelde haar besluit uit om de beleidsrente voor het eerst sinds 2006 te verhogen. Al met al leidde dit tot risicoaversie op de kapitaalmarkt, waarbij veel leningen goedkoper werden ten opzichte van Duitse staatsleningen en de swap spread opliep. Uiteindelijk verhoogde de Fed pas in december de beleidsrente, te weten met 0,25%. Tot de andere gebeurtenissen die bijdroegen aan de volatiliteit op de kapitaalmarkt, behoorde onder meer de escalatie van het Griekse schuldenprobleem in juni.

3.7 Aanpassing in de beleggingsportefeuille en andere bijzonderheden in het verslagjaar

Een belangrijke aanpassing binnen de portefeuille in het verslagjaar is de omzetting van het Vanguard Emerging Markets fonds naar het Northern Trust Emerging Markets Custom ESG Equity Index Fund geweest.

Tot deze aanpassing is besloten omdat Vanguard geen MVO-beleid heeft dat past binnen het MVO-beleid van het pensioenfonds en de vermogensbeheerder. Het Northern Trust EM-fonds heeft een volwaardig MVO-beleid en is qua beleggingsexposure zeer goed vergelijkbaar met het Vanguard fonds.

3.8 Stresstest

Hoewel het pensioenfonds volledig is herverzekerd, voert het stresstesten uit, alsof het pensioenfonds de pensioenen in eigen beheer uitvoert. Op kwartaalbasis worden stresstesten uitgevoerd om inzicht te krijgen in de gevoeligheden en gevolgen voor de dekkingsgraad per individueel financieel risico en een combinatie van financiële risico's. De stresstesten zijn onder meer uitgevoerd met de zekerheidsmaatstaf van 97,5%. Bij hantering van de parameters voor de stresstest daalt de dekkingsgraad op basis van de dekkingsgraad per 31 december 2015 niet onder de 114% (31 december 2014: 121%).

Omdat het pensioenfonds de pensioenen heeft herverzekerd, is de uitkomst alleen voor de toeslagverlening van belang.

3.9 Performance van de beleggingsportefeuille

Het totale rendement van de beleggingsportefeuille was in 2015 0,8% (2014: 27,7%). De waarde van de verplichtingen op basis van de swap-rentecurve is gedaald met 1,2% (is de benchmark). In 2014 steeg de waarde van de verplichtingen nog met 28,2%. De waardering van de verplichtingen op basis van de swap-rentecurve ligt volgens het pensioenfonds meer in lijn met de waardering van de beleggingen, dan de waardering van de verplichtingen op basis van de rentetermijnstructuur van DNB op basis waarvan aan DNB wordt gerapporteerd.

Matchingportefeuille

Het rendement op de matchingportefeuille (na kosten), inclusief swap overlay, bedroeg in 2015 -2,4% (2014: -33,8%). De verplichtingen daalden met 1,2% (is benchmark).

Met een rendement van -0,3% (2014: 16,8%) op de onderliggende matchingportefeuille (exclusief SWAP overlay) is ten opzichte van de benchmark een underperformance van 0,3% behaald. Deze underperformance is ontstaan in de overheidsobligaties door een onderweging in Frankrijk en Duitsland.

Categorie	2015		2014	
	performance	benchmark	performance	benchmark
Overheids- en semioverheids obligaties	-0,7%	-0,3%	23,5%	23,6%
Overige obligaties	0,1%	0,1%	8,7%	8,2%
Matchingportefeuille onderliggend	-0,3%	0,0%	16,8%	16,6%
Matchingportefeuille inclusief Swap overlay (netto, na kosten)	-2,4%	-1,2%	33,8%	28,2%
Matchingportefeuille inclusief Swap overlay (bruto, voor kosten)	-2,3%	-1,2%	33,9%	28,2%

Rendementsportefeuille

Op de rendementsportefeuille werd een rendement gerealiseerd van 11,3% (2014: 8,8%). De benchmark, die in het beleggingsmandaat is gedefinieerd, kwam uit op een rendement van 5,9% (2014: 10,9%). De aandelen lieten een performance zien van 12,9% (benchmark 5,8%). Het rendement op vastgoed was 4,2% (benchmark 5,4%).

Bij de aandelen herstelden het DLI Blue Return, DLL European Participation fund en DL deelnemingen fonds zich sterk ten opzichte van vorig jaar. Alle fondsen versloegen de benchmark. De performance in 2015 per fonds was als volgt:

Fonds	Performance	Benchmark
DLI Global Equity Index Fund	10,7%	10,6%
DLI Blue Return	14,7%	0,7%
DLI European Participation Fund	31,0%	0,7%
DL Deelnemingen Fonds	18,6%	12,0%
DLI Property Fund	11,9%	10,5%

De underperformance op vastgoed is ontstaan door afwaarderingen in vastgoedfondsen die hebben belegd in parkeergarages, kantoren en winkels.

Categorie	2015		2014	
	performance	benchmark	performance	benchmark
Aandelen	12,9%	5,8%	10,2%	12,5%
Vastgoed	4,2%	5,4%	-2,2%	2,2%
Rendementsportefeuille (na kosten)	11,3%	5,9%	8,8%	10,9%
Rendementsportefeuille (voor kosten)	11,6%	5,9%	9,1%	10,9%

4 Pensioen- en uitvoeringsovereenkomst

4.1 Pensioenovereenkomst

Het pensioenfonds voert één pensioenovereenkomst uit. Voor directieleden gelden enkele afwijkingen. De pensioenovereenkomst is een uitkeringsovereenkomst.

Iedereen die bij Delta Lloyd Services B.V. in dienst komt, en die 18 jaar of ouder is, bouwt elk jaar nieuwe pensioenaanspraken op.

Per 1 januari 2015 is de pensioenovereenkomst gewijzigd. Per die datum is het opbouwpercentage verlaagd van 2,15% naar 1,875%, is de franchise voor werknemers verlaagd naar € 14.000 en is het pensioengevend inkomen gemaximeerd tot € 100.000.

Voor directeuren is de franchise verlaagd naar € 12.642.

De kenmerken van de pensioenovereenkomst in 2015 zijn:

Pensioensysteem	middelloonregeling
Richtpensioenleeftijd	67
Pensioengevend inkomen	(13 x maandsalaris) + vakantietoeslag en voor buitendienstmedewerkers de variabele beloning die in het voorgaande jaar is uitbetaald; het pensioengevend inkomen is gemaximeerd tot € 100.000
Toeslagverlening	voorwaardelijk, deelnemers CAO loonindex, overigen cpi, afgeleid
Franchise	bij fulltime dienstverband € 14.000 (1-1-2016: € 13.000); voor directeuren €12.642 (1-1-2016: € 12.953)
Opbouwpercentage	1,875%
Partnerpensioen	60% van het te bereiken ouderdomspensioen, voor directeuren 70%
Wezenpensioen	14% van het te bereiken ouderdomspensioen
Arbeidsongeschiktheidspensioen	75% boven WIA grenssalaris
ANW-Hiaatpensioen	vrijwillige deelnam het verzekerd bedrag in 2015 was € 14.659
Eigen bijdrage	ouderdomspensioen: 1/3 van de premie met een maximum van 6% van de pensioengrondslag. In 2015 bedroeg de bijdrage 6% ANW-hiaatpensioen: 80% van de premie

4.2 Uitvoeringsovereenkomst

De uitvoeringsovereenkomst liep van 1 januari 2011 tot en met 31 december 2015. In de uitvoeringsovereenkomst is onder meer de jaarlijkse premiebetaling die voor het pensioenfonds noodzakelijk is voor de aangroei van de pensioenaanspraken en voor de verschillende risicodekkingen geregeld.

De premie die door Delta Lloyd Services B.V. (werkgever) wordt betaald bestaat uit de volgende componenten:

- een jaarlijkse pensioenpremie gebaseerd op de prognosetafel AG 2010-2060, waarbij rekening wordt gehouden met ervaringsfactoren en een 2% Market Value Margin (MVM)-opslag, met een rekenrente van 3% die nodig is voor de aangroei van de nominale pensioenaanspraken en risicodekkingen in het betreffende jaar. De AG-prognosetafel 2010-2060 is vertaald naar de grondslag collectief 2003 met een opslag van 9,5%;
- de verschuldigde garantiepremie;
- de administratiekosten;
- de overige kosten van het pensioenfonds.

In 2015 betaalde de werkgever in totaal € 36,8 miljoen aan premie. Een deel van dat bedrag (€ 11,0 miljoen) wordt door Delta Lloyd Services B.V., conform de Delta Lloyd Groep CAO artikel 6 lid 2, ingehouden bij de deelnemers, die op die manier zelf bijdragen aan hun pensioenopbouw. Daar bovenop is het saldo wettelijke verplichte waardeoverdrachten (€ 0,1 miljoen negatief) met de werkgever verrekend. Daarnaast betaalt Delta Lloyd Services B.V. de pensioenuitvoeringskosten, administratiekosten en garantielasten. Deze kosten bedragen in totaal € 16,6 miljoen.

In 2015 is het pensioenfonds met de werkgever een nieuwe uitvoeringsovereenkomst overeengekomen. Deze nieuwe uitvoeringsovereenkomst loopt van 1 januari 2016 tot en met 31 december 2016.

Belangrijkste wijzigingen:

- Als gevolg van de verhoging van de levensduurverwachting en sterk gedaalde rente betaalt de werkgever in 2016 eenmalig per 1 januari 2016 een opslag van 4,8% voor langlevens en een opslag voor rente van 51% bovenop de grondslag die in 2015 gold.
- Het saldo overdracht van wettelijk verplichte waardeoverdrachten wordt vanaf 1 januari 2016 niet meer verrekend met de werkgever, maar komt ten laste of ten gunste van het pensioenfonds.

ANW-Hiaatpensioen

Het ANW-hiaatpensioen wordt door het pensioenfonds verzekerd. De werkgever betaalt aan het pensioenfonds een doorsneepremie op risicobasis. De doorsneepremie bedraagt per 1 januari 2015 € 316,05 op jaarbasis per werknemer. De eigen bijdrage voor de deelnemers bedraagt 80% van de premie. Deelname aan het ANW-hiaatpensioen is vrijwillig. Een werknemer kan bij aanvang van het dienstverband eenmalig kiezen om mee te doen.

4.3 Toeslagen

De voorwaardelijke toeslagen worden gefinancierd uit de beleggingsrendementen van het pensioenfonds.

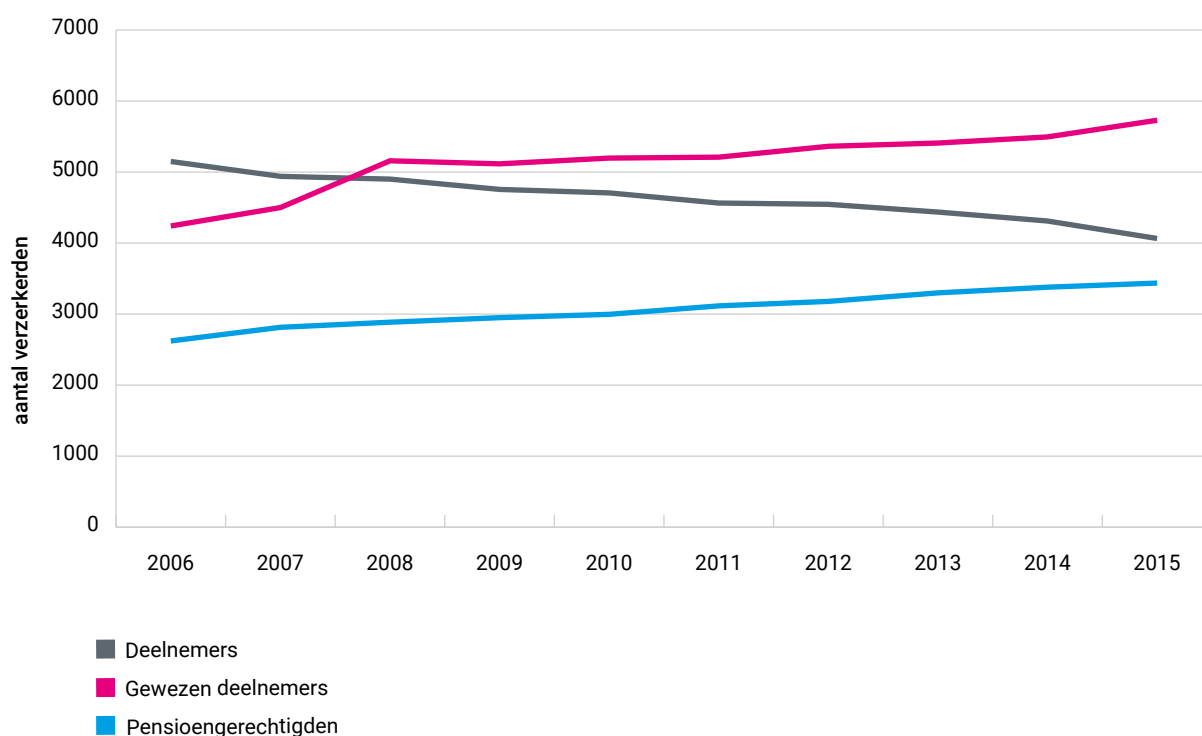
4.4 Ontwikkeling aantal verzekerden

De verzekerden van het pensioenfonds zijn te onderscheiden in deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Het aantal deelnemers is in 2015 gedaald, evenals in de afgelopen jaren, Het aantal ging van 4.311 eind 2014 naar 4.065 eind 2015. Het aantal gewezen deelnemers steeg tot 5.730 (eind 2014: 5.495) en het aantal pensioengerechtigden steeg in 2015 naar 3.437 (eind 2014: 3.379).

De ontwikkeling van het aantal verzekerden kan grafisch als volgt worden weergegeven:

Ontwikkeling aantal verzekerden in de afgelopen 10 jaar

In aantallen en gesplitst naar man en vrouw is de ontwikkeling als volgt:

	2015			2014	2015	2014
	mannen	vrouwen	totaal	totaal	in %	in %
Deelnemers	2.355	1.710	4.065	4.311	31	33
Gewezen deelnemers	2.998	2.732	5.730	5.495	43	42
Pensioengerechtigden	1.895	1.542	3.437	3.379	26	25
waarvan:						
- ouderdompensioen	1.771	679	2.450	2.382		
- arbeidsongeschiktheidspensioen	30	13	43	45		
- partnerpensioen	65	821	886	901		
- wezenpensioen	29	29	58	51		
Totaal	7.248	5.984	13.232	13.185	100	100

5 Risicobeheersing

5.1 Risicobeleid

Het risicomanagement van het pensioenfonds richt zich met name op het risico dat de doelstellingen en ambities van het pensioenfonds niet worden gehaald (strategisch risico). Daarnaast worden ook de operationele risico's beoordeeld.

Binnen de financieringsmogelijkheden streeft het pensioenfonds naar het goed verzorgen van het pensioen door de koopkracht van de rechten van de deelnemers en de pensioenen van de pensioengerechtigden, zowel nu als in de toekomst, zo goed mogelijk in stand te houden.

De mate waarin het pensioenfonds risico's neemt is vastgelegd in de policy beliefs (kwalitatieve risicohouding) en de kwantitatieve risicohouding. De risico's van het pensioenfonds worden jaarlijks opnieuw beoordeeld, vastgelegd in een risicomanagementraamwerk en besproken binnen het bestuur.

De risico's van het pensioenfonds worden gecategoriseerd op basis van de risicocategorieën van FIRM, een methodiek die is ontwikkeld door DNB en die in de handreiking 'integraal risicomanagement voor pensioenfondsen' van de Pensioenfederatie is opgenomen. De risicocategorieën zijn:

Financiële risico's	Niet-financiële risico's
Matching- en renterisico's (hieronder vallen ook het valutarisico, inflatierisico en het liquiditeitsrisico)	Omgevingsrisico
Marktrisico	Operationele risico's
Kredietrisico	Uitbestedingsrisico
Verzekeringstechnisch risico	IT-risico
	Integriteitsrisico
	Juridische risico's (waaronder het verslagleggingsrisico)

Het pensioenfonds heeft haar nominale pensioenen herverzekerd. Hierdoor is het optreden van (grote) financiële risico's voor een groot gedeelte overgedragen aan de herverzekeraar. Dit betreft ondermeer het matching- en renterisico, marktrisico, verzekeringstechnische risico, operationeel risico en het IT-risico. Hierdoor ontstaat wel een extra kredietrisico op de herverzekeraar.

Hoewel deze risico's zijn overgedragen aan de herverzekeraar (verzekering nominale pensioenaanspraken) heeft het pensioenfonds wel belang om deze risico's te beheersen, omdat de toeslagen vanuit het overwaardedepot gefinancierd worden door het pensioenfonds.

De pensioenadministratie en de beleggingen zijn uitbesteed aan respectievelijk Delta Lloyd Levensverzekering N.V. en Delta Lloyd Asset Management N.V. De communicatie naar (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden wordt grotendeels door het pensioenfonds zelf uitgevoerd. Het pensioenfonds is overigens verantwoordelijk voor de processen die het pensioenfonds heeft uitbesteed en bewaakt daarom deze processen.

De belangrijkste risico's voor het pensioenfonds zijn dat het pensioenfonds niet meer kan indexeren en dat de herverzekeraar niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen. Door de toenemende regelgeving en het verdergaande toezicht is ook het compliance risico (integriteits- en juridische risico's) toegenomen.

De risico's worden door het pensioenfonds in grote mate beheerst. Het belangrijkste risico dat zich in het afgelopen jaar nadrukkelijk heeft gemanifesteerd is de lage rente. Doordat het pensioenfonds in het

afgelopen jaar minimaal 90% van de verplichtingen heeft afgedekt is de financiële impact relatief klein geweest en is het pensioenfonds in staat geweest volledig te indexeren. Uit de haalbaarheidstoets bleek dat het pensioenresultaat groter was dan 100%. Dit betekent dat het pensioenfonds op basis van het huidige beleid en de economische parameter die zijn gepubliceerd door DNB op lange termijn koopkracht, op basis van prijsinflatie, gemiddeld genomen koopkracht behoudt (de haalbaarheidstoets wordt berekend over een periode van 60 jaar).

In de volgende paragraaf worden de verschillende risicocategorieën toegelicht.

5.2 Risico's

Matching- en renterisico's

Het matching- en renterisico is het gevolg van het niet goed op elkaar afgestemd zijn van bezittingen en verplichtingen als gevolg van wijziging rente, ongelijke looptijden, valutabewegingen, liquiditeit en inflatie. Het rente-/looptijdrisico is enerzijds beperkt doordat het pensioenfonds de nominale pensioenen heeft herverzekerd en anderzijds doordat 85% - 95% van de verplichtingen is afgedekt met beleggingen in vastrentende waarden en swaps, waarvan de duration ongeveer gelijk is aan duration van de verplichtingen. Renteontwikkelingen kunnen een grote invloed hebben op de dekkingsgraad. Door deze afdekking is de invloed bij ons pensioenfonds beperkt.

In de stress test die het pensioenfonds ieder kwartaal uitvoert laat zien dat een daling van de rente met 1% een impact op de dekkingsgraad heeft van circa 2% (op basis van ons huidige beleggingsbeleid).

De belangrijkste beheersmaatregelen voor de beperking van het matching- en renterisico zijn:

- Voldoende expertise in het bestuur.
- Een keer in de twee à drie jaar wordt een ALM-studie uitgevoerd waarin ondermeer het beleggingsbeleid wordt getoetst.
- Monitoring van de beheersmaatregelen door de beleggingscommissie.
- 85% - 95% van de van de verplichtingen van de verzekeraar is afgedekt door obligaties en swaps waarvan de duration ongeveer gelijk is aan de duration van de verplichtingen. Om de duration van obligaties en van de verplichtingen gelijk aan elkaar te krijgen, worden swaps aangekocht. De duration wordt à-tempo door de vermogensbeheerder gemonitord.
- Het collateral management bij de herverzekeraar wordt dagelijks uitgevoerd door de vermogensbeheerder. Als de waarden van de Swaps en daarmee de onderpanden te hoog worden, probeert de vermogensbeheerder langlopende obligaties aan te kopen om de swaps te verminderen.
- De beleggingscommissie volgt de ontwikkeling van de dekkingsgraad, beleggingsperformance, duration, matchinspercentage door middel van een maandelijkse beleggingsrapportage die ieder kwartaal in de beleggingscommissie worden besproken.
- Op kwartaalbasis wordt een stresstest uitgevoerd onder meer op de renteontwikkelingen.

Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de beleggingsopbrengsten door dalende of stijgende valuta in de portefeuille negatief wordt beïnvloed. Het valutarisico is beperkt omdat in de beleggingsportefeuille van zowel het pensioenfonds als de herverzekeraar grotendeels in euro's gehandeld wordt. Het valutarisico wordt daarom niet afgedekt.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat het pensioenfonds de beleggingen niet tijdig en/of tegen een aanvaardbare prijs kan omzetten in liquide middelen en daardoor op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.

De belangrijkste beheersmaatregel is dat het grootste deel van de beleggingsportefeuille erg liquide is waardoor de beleggingen gemakkelijk verkocht kunnen worden. Alleen een gedeelte van de vastgoedportefeuille is minder liquide.

Inflatierisico

Inflatierisico is het risico dat als gevolg van prijsstijgingen bezittingen minder waard worden en verplichtingen in waarde toenemen. De (gewezen) deelnemers en gepensioneerden lopen met name het risico dat de te verlenen toeslagen de inflatie niet bijhouden. Door een overrendement te halen dat hoger is dan de (verwachte) inflatie probeert het pensioenfonds de indexatieambitie te realiseren.

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- De indexatieambitie wordt getoetst door middel van een periodieke ALM-studie en een jaarlijkse haalbaarheidstoets waarin het pensioenresultaat wordt getoetst.
- Bewaking van het beleggingsrendement op basis van maandrapportages en inflatieverwachting door een maandelijks bepaling van de reële dekkingsgraad.

De haalbaarheidstoets laat zien dat het pensioenresultaat hoger is dan 100%, waardoor de koopkracht van de deelnemers wordt behouden.

Het pensioenfonds en de verzekeraar kiezen niet voor andere aanvullende maatregelen als bijvoorbeeld 'inflation linked bonds'. Deze zijn zeer duur en het effect is beperkt.

Marktrisico

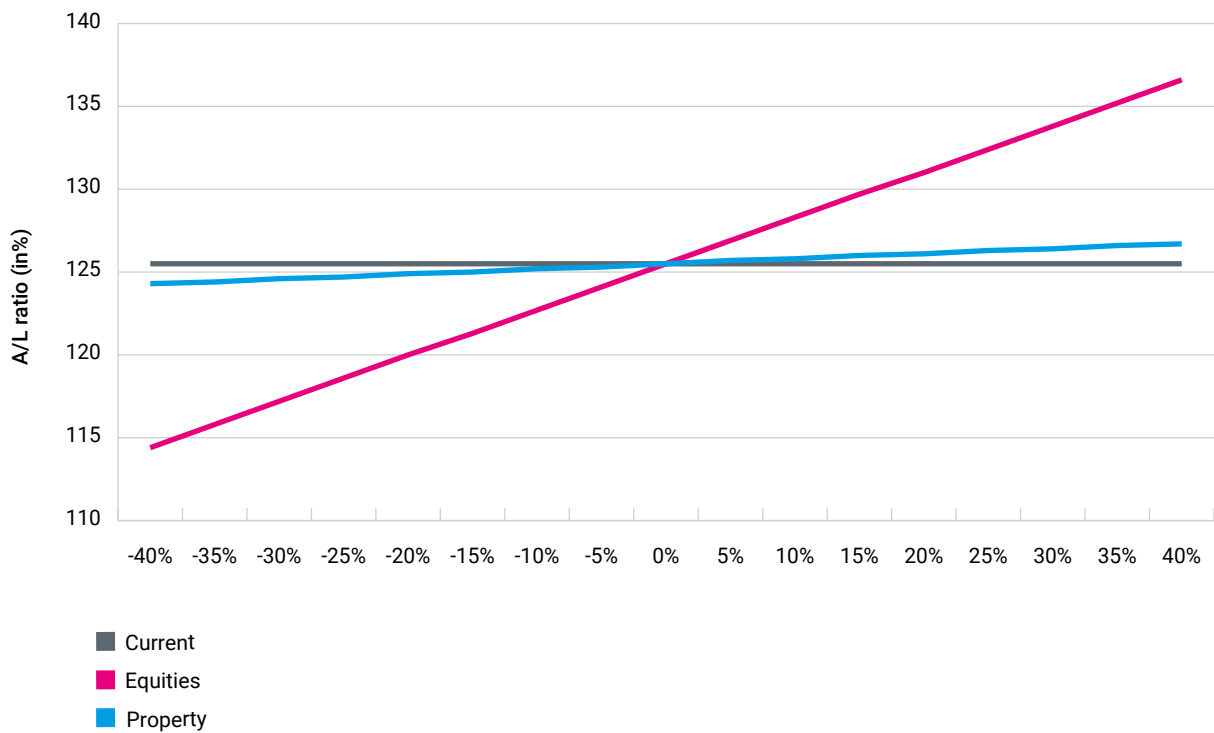
Het marktrisico is het risico van veranderingen in de waarde van de zakelijke waarden als gevolg van wijzingen in de marktprijzen. De omvang van dit risico neemt toe naarmate de beweeglijkheid van de koersen groter is. Het pensioenfonds en de herverzekeraar beleggen alleen in beleggingsfondsen (met uitzondering van vastgoed) waarin beursgenoteerde aandelen zijn opgenomen waardoor de waarde goed is te volgen. Door middel van een zorgvuldige selectie en spreiding van de beleggingen in de beleggingsfondsen tracht het pensioenfonds en de herverzekeraar het marktrisico te beperken.

In de vastrentende waarden kan er sprake zijn van een volatiele creditspread die door het pensioenfonds wordt bewaakt.

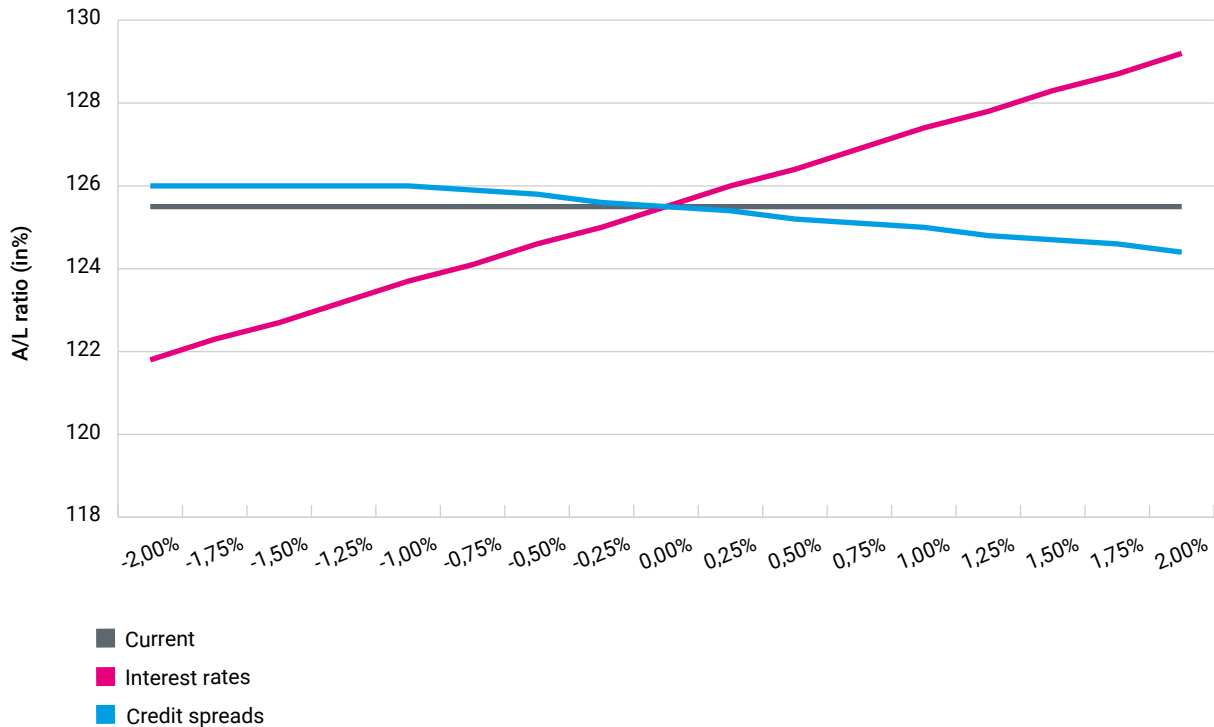
In de portefeuille zitten geen alternatieve of risicovolle beleggingsproducten of producten die het pensioenfonds en de herverzekeraar niet kennen.

In de stresstesten die op kwartaalbasis in 2015 zijn uitgevoerd kwam naar voren dat (bij een zekerheid van 97,5%) de marktrentedekkinggraad niet meer daalt dan 6% als de worst case scenario's zich voordoen. Per 31 december 2015 zag de stresstest er als volgt uit:

Asset/liability ratio: equities/property

Asset/liability ratio: interest rates/credit spreads

In deze grafiek komt tot uitdrukking de mate waarin de dekkingsgraad wijzigt als de aandelen en vastgoed enerzijds (eerste grafiek) en anders de rente en credit spreads (tweede grafiek) zich bewegen.

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- Herverzekering en beperking van het risico bij de herverzekeraar.
- Uitvoeren van een ALM-studie die om de twee à drie jaar worden uitgevoerd om het beleggingsbeleid vast te stellen en/of te herijken, in overleg met de herverzekeraar.
- Monitoring beleggingsperformance en mandaat door middel van maandrapportages bijeenkomsten in de beleggingscommissie
- Op kwartaalbasis worden stresstests uitgevoerd
- Ieder jaar wordt een lange termijn analyse uitgevoerd op basis waarvan het strategische en het tactische beleggingsbeleid aangepast kan worden.

Concentratie- en correlatierisico

Onderdeel van het marktrisico is het concentratie- en correlatierisico. Dit is het risico dat als gevolg van een ontoereikende diversificatie binnen de portefeuille een bepaalde ontwikkeling of gebeurtenis een bovengemiddeld effect heeft op de waarde van de portefeuille.

Dit risico wordt beperkt door een zorgvuldige selectie en spreiding van de beleggingen.

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- Uitvoeren van ALM-studie's om het beleggingsmandaat vast te stellen en/of te herijken, in overleg met de herverzekeraar.
- Monitoring van de beleggingsperformance en het beleggingsmandaat door middel van maandrapportages en bijeenkomsten in de beleggingscommissie.

Kredietrisico's/faillissementsrisico

Het kredietrisico houdt in dat een tegenpartij de contractuele of andere verplichtingen niet nakomt.

Het kredietrisico loopt het pensioenfonds met name op de herverzekeraar.

Het pensioenfonds kiest daarom een solide herverzekeraar met een goede solvabiliteit en creditrating.

Als maatregel tegen het faillissementsrisico van de herverzekeraar heeft het pensioenfonds het vermogensoverschot in eigendom.

Daarnaast lopen het pensioenfonds en de herverzekeraar krediet- en faillissementsrisico in hun beleggingsportefeuilles. De belangrijkste beheersmaatregelen in die portefeuilles zijn:

- Het beleggingsmandaat geeft aan dat het pensioenfonds en de herverzekeraar de vastrentende waarde grotendeels beleggen in (semi) overheidswaardepapieren. Het belang in bedrijfsobligaties bedraagt slechts 15% van de totale vastrentende waarde portefeuille.
- Voor het kredietrisico geldt een limiet. De maatstaf voor het kredietrisico is de credit rating, die gemiddeld boven de A3 moet liggen (WARF systematiek). In werkelijkheid is de gemiddelde rating van de obligaties veel hoger.
- De credit exposure wordt gemonitord door de beleggingscommissie via de maandelijkse beleggingsrapportage.
- De credit spread wordt meegenomen in de stresstest.
- Collateral management bij de herverzekeraar maakt onderdeel uit van de herverzekeringsovereenkomst en wordt dagelijks door de vermogensbeheerder uitgevoerd. De werking hiervan wordt via de ISAE 3402 II rapportage door het pensioenfonds beoordeeld.

Verzekeringstechnische risico's

Met het herverzekeringcontract zijn de verzekeringstechnische risico's overgeheveld naar de herverzekeraar. De belangrijkste verzekeringstechnische risico's zijn het lang en kort levenrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Afwijkingen in de werkelijke sterfte en arbeidsongeschiktheid ten opzichte van de veronderstelde sterfte en arbeidsongeschiktheid komen via het technische resultaat tot uitdrukking. Een negatief technisch resultaat wordt na afloop van het contract vergoed door de herverzekeraar. Een positief technisch resultaat komt voor 97% ten gunste van het pensioenfonds en draagt bij aan de toeslagruimte.

Toekomstige sterfteontwikkeling komt voor rekening van de herverzekeraar indien na contractdatum de verplichtingen achterblijven bij de herverzekeraar.

Omdat het sterfte- en arbeidsongeschiktheidsrisico door de technische resultatendeling van invloed is op de toekomstige toeslagverlening zijn een aantal beheersmaatregelen genomen.

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- Beoordeling jaarlijkse premie op kostendekkendheid.
- Analyse technisch resultaat.
- Het beoordelen van het arbeidsongeschiktheidsresultaat.
- Het beoordelen van de ervaringssterfte.

Omgevingsrisico's

Het omgevingsrisico is het risico van veranderingen die van buiten het pensioenfonds komen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

Het pensioenfonds volgt alle ontwikkeling op de voet zodat het pensioenfonds tijdig kan anticiperen op deze ontwikkelingen.

De administratievoorziening zorgt ervoor dat als de sponsor de uitvoeringsovereenkomst niet voortzet, het pensioenfonds de uitvoering van de opgebouwde rechten kan blijven bekostigen.

Ook heeft het pensioenfonds maatregelen getroffen om reputatieschade te voorkomen of te beperken, onder andere door een klachtenprocedure, incidentenregeling, crisisplan en een noodprocedure.

Operationele risico's

Dit is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. De operationele risico's zijn grotendeels uitbesteed aan de herverzekeraar, waarbij het bestuur overigens verantwoordelijk blijft. De risico's die daarmee samenhangen zijn ondermeer beschreven onder het uitbestedingsrisico. De communicatie naar de deelnemers, slapers en gepensioneerden wordt grotendeels door het pensioenfonds zelf uitgevoerd (brieven, UPO's, jaarberichten, helpdesk, klachten, website).

Voor het pensioenfonds zijn de belangrijkste operationele risico's de informatieverstrekking en volledigheid en juistheid van het deelnemersbestand door de werkgever en de juistheid van de pensioenberekeningen die worden uitgevoerd door de herverzekeraar.

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- Herverzekeringsovereenkomst met SLA-overeenkomst (zie verder onder 'Uitbestedingsrisico's'),
- Jaarkalender, waarin alle activiteiten die het pensioenfonds moet uitvoeren, zijn opgenomen.
- Taken, procedures en controles binnen de administratie zijn vastgelegd.
- Jaarlijks opstellen van een communicatieplan.
- Operationele issues worden binnen het management team besproken en opgelost.
- Periodieke check of aan wettelijke informatievoorziening wordt voldaan.
- Op kwartaalbasis wordt aan het bestuur gerapporteerd over de kritische performance indicatoren (kpi's).
- Controle op de werkgeversbestanden met het deelnemersbestand van het pensioenfonds.
- Controle door de controlerend accountant.

Uitbestedingsrisico's

Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit van de bedrijfsvoering, de integriteit en kwaliteit van de dienstverlening van het pensioenfonds, door uitbesteding aan een derde, wordt geschaad. De belangrijkste uitbestedingspartijen zijn de herverzekeraar en de vermogensbeheerder.

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- Navolgen van het uitbestedingbeleid.
- Navolgen van het beleggingsmandaat
- Het maken van SLA-afspraken met de herverzekeraar en andere leveranciers en het bewaken van deze afspraken door het pensioenbureau.
- Beoordelen van de kwartaalrapportages met betrekking tot de operationele uitvoering en (beleggings) performance.
- Beoordelen en binnen het bestuur bespreken van ISAE 3402 type II rapportages van de herverzekeraar en de vermogensbeheerder.
- Controle op de verwerking van mutaties door middel van verbandcontroles, steekproeven en opstellen en beoordelen van de een klachtenrapportage.
- Het gesepareerde beleggingsdepot wordt gecontroleerd door een externe accountant.

IT-risico's

Het IT-risico is het risico dat IT, de bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu, of onvoldoende beveiligd zijn. Het pensioenfonds heeft geen eigen IT-systemen, maar maakt gebruik van de systemen van de herverzekeraar. De herverzekeraar heeft een eigen informatiebeleid waarvan de beheersmaatregelen zijn beschreven in de ISAE 3402 rapport (type II). Bij deze beheersmaatregelen wordt ingegaan op Change management, Service Level management, Security management en Operations. Deze maatregelen worden geaudit door een onafhankelijke externe accountant. Voor de pensioenplanner worden individuele pensioengegevens gedownload uit het pensioenregister. Met betrekking tot de risico's die daarmee samenhangen heeft het pensioenfonds een uitgebreide risicoanalyse uitgevoerd.

Integriteitrisico's

Het integriteitrisico is het risico dat de integriteit van het pensioenfonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere en onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers, het bestuur en medewerkers van leveranciers die werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds bij de toepassing van wet- en regelgeving en maatschappelijke normen.

De belangrijkste beheersmaatregelen zijn:

- Gedragscode voor het pensioenfonds; de naleving daarvan wordt beoordeeld door de compliance officer.
- In het bestuursreglement is een procedure opgenomen ter voorkoming van belangenverstrengeling.
- Het pensioenfonds heeft een procedure voor privacy en hoe om te gaan met vertrouwelijke gegevens.
- Het pensioenfonds heeft een incidenten- en klokkenluiderregeling ingevoerd.
- In het uitbestedingsbeleid is ook het integriteitrisico meegenomen.
- Verantwoord beleggen is ingebed in ons beleggingsbeleid. De asset manager heeft de UNPRI ondertekend en heeft geen bedrijven in de beleggingsportefeuille waar controversiële wapens worden geproduceerd en verhandeld.

Juridische risico's

Het juridisch risico is het risico dat wet- en regelgeving niet of onvoldoende worden nageleefd, bedreiging van de rechtspositie van het fonds, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn en aansprakelijkheid. Daarnaast dient het pensioenfonds te voldoen aan regelgeving en aanwijzingen van DNB met betrekking tot het financiële verslag.

De belangrijkste maatregelen met betrekking tot de algemene juridische en compliance risico's zijn:

- Het pensioenfonds heeft veel kennis op het gebied van wet- en regelgeving met betrekking tot pensioenfondsen omdat het pensioenfonds de wet- en regelgeving op de voet volgt.
- Daar waar nodig wordt extern juridisch advies ingewonnen.

- Voor beleidsbepalers van het pensioenfonds is een aansprakelijkheidsverzekering afgesloten.
- Het pensioenfonds heeft een compliance charter en de compliance officer ziet dat het pensioenfonds de wet- en regelgeving naleeft.

De belangrijkste maatregelen met betrekking tot de financiële verslaglegging zijn:

- Het pensioenfonds volgt de wet- en regelgeving met betrekking tot de verslaglegging.
- Het jaarverslag wordt uitgevoerd door herverzekeraar, beoordeling door het pensioenfonds (verslagleggingscommissie) en controle door certificerend accountant en actuaaris.
- Het pensioenfonds vult ieder jaar een checklist jaarrekening pensioenfondsen in om te beoordelen of alle punten in de wet- en regelgeving zijn verwerkt.
- Periodieke financiële rapportages worden uitgevoerd door de herverzekeraar; het pensioenfonds beoordeelt en controleert deze rapportages.
- De uitvoering van de rapportages is geregeld in de SLA-overeenkomst.

6 Actuariële analyse

In onderstaand overzicht is de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten opgenomen:

Actuariële analyse		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Premieresultaat		
Premiebijdragen werkgever	25.749	32.859
Premiebijdragen werknemers	11.007	11.686
Totale premiebijdragen werkgever en werknemers	36.756	44.545
Bijdrage werkgever in pensioenuitvoerings- en garantiekosten	16.576	16.683
Totale bijdragen	53.332	61.228
Pensioenopbouw in het jaar	-36.756	-44.545
Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitvoeringskosten	904	882
Pensioenuitvoeringskosten	-2.292	-2.204
Garantiekosten	-15.188	-15.361
Totale uitgaven	-53.332	-61.228
	0	0
Mutatieresultaat ten laste vermogen		
Toeslagen	-11.098	-8.722
Interestresultaat		
Beleggingskosten	-964	-803
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	37.951	31.393
	36.987	30.590
Deling van beleggingsresultaten bij herverzekeraar	-6.306	57.106
	30.681	87.696
Overig resultaat		
Aandeel in technisch resultaat	11.067	11.958
Correctie vordering op werkgever	0	-939
Mutatie additionele kostenvoorziening	-11.405	0
Totaal saldo van baten en lasten	19.245	89.993

Premiebeleid

Het premiebeleid houdt in dat het pensioenfonds de premie die het verschuldigd is aan de verzekeraar in rekening brengt bij de werkgever.

De premie die het pensioenfonds aan de verzekeraar verschuldigd is, is gebaseerd op AG prognosetafel 2010-2060 (vertaald naar grondslag collectief 2003 met een opslag van 9,5%), rekening houdend met ervaringsfactoren van het Verbond van Verzekeraars en een MVM risico-opslag van 2%, met een rekenrente van 3%.

Er is sprake van gegarandeerde tarieven voor inkoop vanuit het pensioenreglement voortvloeiende nieuwe of verhoogde pensioenaanspraken op basis van een rekenrente van 3%.

Premiebijdragen werkgever

De premiebijdrage van de werkgever is in 2015 gedaald als gevolg van het aanpassen van de pensioenregeling per 1 januari 2015 waarin onder meer het opbouwpercentage is verlaagd van 2,15% naar 1,875% en het pensioengevend inkomen is gemaximeerd tot € 100.000.

Garantiekosten

De garantiekosten zijn berekend als een vast percentage van de pensioenvoorziening op markttrente.

Beleggingskosten

De beleggingskosten zijn toegelicht in paragraaf 2.2 van dit bestuursverslag.

Deling beleggingsresultaten bij herverzekeraar

De deling van de beleggingsresultaten bij herverzekeraar bestaat uit de totale beleggingsresultaten uit het gesepareerde beleggingsdepot en de mutaties van de verplichtingen uit hoofde van wijziging van de markttrente. De deling beleggingsresultaten uit hoofde van het garantiecontract kan als volgt worden gespecificeerd:

Deling beleggingsresultaten		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Resultaat op beleggingen onder aftrek van 3% technisch intrest	-64.215	543.222
Verschil mutatie technische voorziening op rekenrente en op markttrente	56.600	-461.174
Toename vermogensbuffer ten laste van vermogenoverschot	1.309	-24.942
Deling beleggingsresultaten bij herverzekeraar	-6.306	57.106

In het resultaat op beleggingen wordt rekening gehouden met een 3% technisch interest die de grondslag vormt voor de premiestelling. Omdat de markttrente, die de grondslag is voor het waarderen van de verplichtingen, het afgelopen jaar is gewijzigd is het verschil mutatie technische voorziening op rekenrente en op markttrente opgenomen.

Mutatie additionele kostenvoorziening

Voor toekomstige uitvoeringskosten was in de MVVP een kostenvoorziening (voorheen incass-ovoorziening) gevormd van 1,5% van de MVVP. Deze voorziening is door het pensioenfonds opnieuw beoordeeld en vastgesteld op 2% van de MVVP. Deze extra voorziening is ten laste van het pensioenfonds gebracht omdat met de herverzekeraar een kostenvoorziening van 1,5% is afgesproken.

Minimaal vereist eigen vermogen (MVEV)

Het pensioenfonds heeft een MVEV ter grootte van 25% van de netto beheerslasten in verband met de bedrijfsuitoefening in het afgelopen jaar. Per 31 december 2015 bedroeg het MVEV € 1,4 miljoen. Het pensioenfonds dekt het MVEV uit het overwaardedepot.

Het vermogen van het pensioenfonds dat uitstijgt boven de volgens de herverzekeringsovereenkomst vastgestelde dekkingsgraad van 105% is ondergebracht in het overwaardedepot en kan door het bestuur aangewend worden voor toeslagen.

Vereist eigen vermogen (VEV)

Zolang het pensioenfonds volledig is herverzekerd is het VEV gelijk aan het MVEV.

Eigen Vermogen

Het eigen vermogen bedraagt per 31 december 2015 € 413 miljoen. Hiermee voldoet het pensioenfonds ruim aan de hoogte van het Vereist Eigen Vermogen.

Het verloop van het eigen vermogen wordt als volgt worden gespecificeerd:

Eigen vermogen		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Stand per 31 december voorgaand jaar	393.970	303.977
Totaal saldo van baten en lasten	19.245	89.993
Stand per 31 december	413.215	393.970

7 Verwachtingen voor 2016

Per 31 december 2016 lopen de uitvoerings- en herverzekeringsovereenkomst af. Beide overeenkomsten zijn in 2015 slechts met één jaar verlengd omdat de CAO van de werkgever, met daarin de afgesproken pensioenregeling, per 31 december 2016 afloopt. Het pensioenfonds weet nog niet hoe de pensioenregeling er na 31 december 2016 uit gaat zien. De pensioenregeling wordt namelijk in overleg tussen de sociale partners (werkgever en vakbonden) afgesproken. Omdat het pensioenfonds tijdig moet inspelen op eventuele wijzigingen in de pensioenregeling zal het pensioenfonds onder meer de volgende opties gaan onderzoeken:

- Doorgaan met herverzekeren van de pensioenen;
- Overgaan naar eigen beheer, zonder herverzekeren;
- De opgebouwde pensioenaanspraken achter laten bij de herverzekeraar of de pensioenregeling overhevelen naar een andere pensioenuitvoerder zoals een Algemeen Pensioenfonds (APF).

Deze opties zullen zorgvuldig beoordeeld worden, waarbij alle belangen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever tegen elkaar afgewogen worden. Het verantwoordingsorgaan wordt nadrukkelijk betrokken in dit proces.

De uiteindelijke keuze hangt uiteindelijk ook af van de pensioenregeling die zal worden afgesproken en de volgens de werkgever best passende pensioenuitvoerder.

Amsterdam, 27 mei 2016

w.g. R. van Mazijk,
voorzitter

w.g. N. Yacoubi
secretaris

Opdracht en visitatieprocedure

Overeenkomstig de door het bestuur van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd aan Stichting Intern Toezicht Pensioen (stichting ITP) verleende opdracht tot een visitatie, hebben visiteurs van Stichting ITP het functioneren van (het bestuur van) het pensioenfonds kritisch gezien.

De visitatiecommissie heeft zich bij de uitvoering van haar taak gebaseerd op relevante wet- en regelgeving, waaronder de Code Pensioenfondsen. Tevens heeft zij gebruik gemaakt van de aanbevelingen die de beroepsorganisatie Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (VITP) heeft vastgelegd in de Code VITP.

De werkwijze van de visiteurs kende de volgende stappen:

- 1 Bestudering van opgevraagde documenten.
- 2 Overleg met het bestuur en het verantwoordingsorgaan.
- 3 Opstellen van het visitatierapport.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de visiteurs benoemd. De visitatie heeft betrekking op de periode 2015 en betreft nadrukkelijk een fase dan wel een momentopname in een doorgaand proces van interne kwaliteitsbewaking.

De de visitatiecommissie bestaat uit de volgende onafhankelijke deskundigen:

- 1 Mevr. mr. M.W.J. Swalef
- 2 De heer D. Mik
- 3 De heer drs. E.E. van de Lustgraaf (voorzitter).

Bij het uitvoeren van de visitatieopdracht hebben de visiteurs de volgende taken vervuld:

- Het beoordelen van de beleids- en bestuursprocedures en -processen en de checks en balances binnen het pensioenfonds;
- Het beoordelen van de wijze waarop het bestuur het pensioenfonds aanstuurt;
- Het beoordelen van de wijze waarop het bestuur omgaat met de risico's op de langere termijn.

Bij de visitatie concentreren de visiteurs zich met name op de volgende gebieden:

- 1 Bestuurlijke besluitvorming
- 2 Governance
- 3 Financieel-economische management
- 4 Vermogensbeheer
- 5 Communicatie
- 6 Uitbesteding
- 7 Risicomanagement

Samenvatting uit het visitatierapport

Het ondernemingspensioenfonds van Delta Lloyd heeft een solide financiële basis en een verhoudingsgewijs goede dekkingsgraad. Het pensioenfonds is een volledig herverzekerd pensioenfonds. Het pensioenfonds wordt goed bestuurd. Het bestuur acteert in het algemeen op een goed niveau en wordt bijgestaan door een professioneel pensioenbureau. Het Verantwoordingsorgaan (V.O.) is daarnaast buitengewoon actief en alert. Het pensioenfonds staat na een lange periode met een garantiecontract ondergebracht bij Delta Lloyd Levensverzekering, voor een belangrijke uitdaging te weten het uitvoeren van een nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2017, waarover het arbeidsvoorwaardenoverleg recent is gestart. Los nog van de lastige operationele transitie spelen onder meer het proces van de opdracht-aanvaarding en de evenwichtige afweging van belangen bij de opgebouwde versus nieuwe rechten in

relatie tot het overwaardedepot een belangrijke rol. Ook de eventuele taakverzwaren van bestuur en het pensioenbureau moeten daarin worden meegenomen.

De belangrijkste aanbevelingen zijn de volgende:

- 1 Zorg voor een goede, tijdige en goed vastgelegde opdrachtaanvaarding waar beide sociale partners en het bestuur bij zijn betrokken.
- 2 Hou strak de regie op de planning en voorbereiding van de uitvoering van de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2017.
- 3 Stel zo spoedig mogelijk de door DNB vereiste risico-integriteitsanalyse op met daarbij vastlegging van de dubbele petten problematiek.
- 4 Leg in het besturingsreglement vast welke bevoegdheden er precies zijn van de voorzitter, de plaatsvervangend voorzitter en de secretaris en welke tekeningsbevoegdheid daaraan verbonden zijn.
- 5 Vervolledig en actualiseer per bestuurslid de geschiktheidsmatrix en het opleidingsoverzicht/plan.
- 6 Verduidelijk de positie van het managementteam, onder andere door een uitbestedings- of detachingscontract met Delta Lloyd.
- 7 Stel jaarlijks een afzonderlijk beleggingsplan vast, waarin in ieder geval de uitgangspunten, het beleggingsbeleid en de risico's goed zijn beschreven. Hou hierbij rekening met de uitkomsten van ALM studies. Overweeg daarin een zelfstandig na te streven ESG-beleid op te nemen.
- 8 Overweeg om bij een volgende actualisatie van het risicomanagementbeleid een externe risicomanagement deskundige te betrekken om tunnelvisie te vermijden en de lijst van risico's te completeren. Verdere kwaliteitsverbetering is ook mogelijk door bestuursorganen en functionarissen expliciete rollen toe te kennen in het risicomanagement-proces.
- 9 Neem mogelijke onduidelijkheden in de communicatie op de website over de pensioenregeling weg.

Uitkomsten nabespreking visitatierapport met het bestuur

Op 14 april 2016 heeft de visitatiecommissie een nabespreking gehad met het VO en met het bestuur van het pensioenfonds.

Het rapport is inhoudelijk besproken en toegelicht en in de nabespreking op een enkel punt aangepast. Een aantal aanbevelingen waren al door het bestuur opgepakt en inmiddels geïmplementeerd.

Het bestuur kan zich vinden in de visitatierapportage en zal de aanbevelingen van de visitatiecommissie opvolgen.

Taak en taakinvulling

Het bestuur heeft conform de Pensioenwet en de Code Pensioenfondsen een verantwoordingsorgaan ingesteld.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 7 leden: drie leden voorgedragen door de werknemers, twee voorgedragen door de pensioengerechtigden en twee voorgedragen door de werkgever. Uit hun midden wordt de voorzitter verkozen, alsmede de vicevoorzitter en de secretaris. De samenstelling van het verantwoordingsorgaan is vermeld op pagina 10.

Het verantwoordingsorgaan geeft jaarlijks een oordeel over:

- het handelen van het bestuur zoals verantwoord in de kwartaalrapportages en het jaarverslag;
- het door het bestuur in de praktijk gevoerde beleid;
- de beleidskeuzes die met betrekking tot de toekomst van de pensioenregeling worden gemaakt.

Het verantwoordingsorgaan beoordeelt of het bestuur in zijn taakstelling rekening houdt met het beleid van het fonds, met de principes van goed pensioenfondsbestuur en of het bestuur de Pensioenwet naleeft. Onderdeel daarvan is de beoordeling of het bestuur op een evenwichtige wijze met de belangen van alle partijen rekening houdt.

Werkwijze

Het verantwoordingsorgaan komt ten minste eens per kwartaal bijeen.

Aan de hand van de kwartaalrapportages komen financiële, operationele en bestuurlijke zaken aan de orde. De manager en de administrateur zijn aanwezig voor het desgewenst geven van een toelichting. De bijeenkomsten geven het verantwoordingsorgaan de gelegenheid te reageren naar het bestuur en het management. Naar behoefte heeft de voorzitter of de secretaris rechtstreeks contact met het management van het fonds.

Daarnaast komt het verantwoordingsorgaan ten minste twee keer per jaar bijeen met het bestuur. In het voorjaar primair voor het afronden van het voorgaande boekjaar middels het bespreken van concepten van het jaarverslag en het oordeel van het verantwoordingsorgaan. In het najaar komen de toekomstige ontwikkelingen aan de orde zoals de gevolgen van eventuele veranderingen bij Delta Lloyd Groep, nieuwe wetgeving, de bestuursstructuur en dergelijke.

Jaarlijks bespreekt het verantwoordingsorgaan separaat met de accountant en de certificerend actuaaris hun bevindingen over het afgelopen boekjaar.

In het kader van het jaarlijks onderzoek door de visitatiecommissie, vindt overleg plaats tussen deze commissie en het verantwoordingsorgaan waarin tal van vragen van de commissie worden beantwoord. Ook wordt met de visitatiecommissie haar rapport besproken.

Bevindingen 2015

Bij het vormen van het oordeel heeft het Verantwoordingsorgaan het volgende in aanmerking genomen:

Het prudente beleggingsbeleid is voortgezet op basis van de rentevisie van het bestuur, waarin aanhoudend een lage rente in het eurogebied wordt verwacht. Het bestuur laat zich daarin adviseren door de Beleggingscommissie. De beleggingen van de verzekeringsverplichtingen blijven grotendeels gematched door middel van rente ruilovereenkomsten (swaps). Het renterisico is voor ca. 91% afgedekt.

De vrij beschikbare middelen zijn belegd in aandelen (uit de rendementsportefeuille), met een rendement van 12,9%, hetgeen ruim boven de benchmark (5,9%) ligt.

De marktrentedekkingsgraad (op basis van de swaprente) steeg enigszins (119,2% ultimo 2015 versus 118,8% ultimo 2014).

De actuele DNB-dekkingsgraad daalde van 131,5% ultimo 2014 naar 123,6% ultimo 2015.

Het 12-maands gemiddelde hiervan, de sinds 1 januari 2015 geïntroduceerde beleidsdekkingsgraad, daalde licht, van 129,5% per 1 januari 2015 tot 128,7% per 31 december 2015.

Deze waarden liggen ruim boven het gemiddelde van de totale Nederlandse pensioenfondsen en dat van de ondernemingspensioenfondsen.

Het bestuur hanteert stresstests om de "hardheid" van de dekkingsgraad te beoordelen. Uit deze tests blijkt dat ultimo 2015 bij een zekerheidsmaatstaf van 97,5% de dekkingsgraad niet onder de 114% uitkomt. Deze percentages liggen een stuk lager dan de overeenkomstige cijfers ultimo 2014 (respectievelijk 115% en 121%).

Overigens zijn de nominale aanspraken volledig verzekerd via het garantiecontract, dat nu tot eind 2016 is verlengd.

Het fonds heeft de indexatieambitie in 2015 volledig kunnen realiseren. Zowel per 1 januari 2015 als per 1 januari 2016 werd een toeslag verleend die overeenkomt met de ambitie van het fonds. De bestaande achterstand (2,21 % voor gepensioneerden en slapers en 0,70 % voor actieven) is daardoor niet opgelopen.

De uitvoeringskosten bedroegen in 2015 € 2.292.000 (2014: € 2.204.000). Ten opzichte van vorig jaar betekent dit een kostenstijging van 4%, vooral als gevolg van hogere toezichts- en communicatiekosten.

Het DL pensioenfonds heeft ook in 2015 goede resultaten geboekt op het gebied van de communicatie, terwijl de regelgeving op dit terrein (bv de Wet Pensioencommunicatie van 1 juli 2015) zich steeds blijft ontwikkelen. Het fonds ervaart ook externe waardering voor zijn inspanningen op dit gebied (bv één van de PBM communicatieprijzen 2015).

Eind 2015 liep de herverzekeringsovereenkomst af. Het besluitvormingsproces over een nieuwe situatie heeft veel aandacht van het verantwoordingsorgaan gevraagd. Het bestuur heeft er veel aan gedaan de herverzekeringsovereenkomst tijdig te verlengen, maar het tempo van besluitvorming blijft een punt waar we ook in 2016 aandacht voor zullen blijven vragen. Het proces heeft uiteindelijk geleid tot een bevredigend resultaat, namelijk een verlenging van de herverzekering met één jaar, zodat de voorziene wijziging van de huidige pensioenregeling ultimo 2016 (wanneer ook de huidige CAO afloopt) kan samenvallen met een nieuwe opzet van het fonds.

Het Verantwoordingsorgaan heeft hiervoor een positief advies gegeven.

De toeslagregeling is aangepast aan de eisen van de nieuwe pensioenwetgeving die per 1 januari 2015 van kracht werd. Het Verantwoordingsorgaan heeft ook hiervoor een positief advies gegeven.

Uit de rapportage van de Compliance Officer komen geen bijzonderheden voort.

De communicatie tussen bestuur, management en het verantwoordingsorgaan verloopt via vaste patronen en een overeengekomen rapportagemodel. Er is daarbinnen voldoende ruimte voor persoonlijk contact.

Oordeel 2015

Het verantwoordingsorgaan is, het bovenstaande afwegende, van mening dat het bestuur in 2015 als goed bestuur heeft gehandeld. Het bestuur heeft daarbij op evenwichtige wijze de belangen van de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever gediend.

Vooruitblik

De herverzekeringsovereenkomst met Delta Lloyd Levensverzekering NV die eind 2015 ten einde liep is in een iets gewijzigde vorm voor één jaar verlengd. Een belangrijks onderwerp voor 2016 is de besluitvorming rond de nieuwe pensioenregeling die sociale partners en de werkgever met elkaar afspreken. Het verantwoordingsorgaan zal de beraadslagingen over dit onderwerp nauwgezet volgen, gegeven het belang van deze keuze voor het fonds. Datzelfde geldt voor het besluitvormingsproces rondom het einde van de herverzekeringsovereenkomst.

De communicatie over al deze ontwikkelingen zal nogal wat van het fonds vergen, zoals ook in het Communicatieplan voor 2016 is weergegeven.

Ten slotte

Het verantwoordingsorgaan dankt het bestuur, management en de adviseurs voor de constructieve samenwerking, die wij wederom in het afgelopen jaar mochten ondervinden.

Reactie bestuur

Met genoegen neemt het bestuur kennis van het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid en de weerslag daarvan in de jaarrekening.

Het bestuur zal in 2016 het verantwoordingsorgaan tijdig betrekken in de keuzes die het bestuur heeft en die zorgvuldig zullen worden beoordeeld in het kader van een nieuwe pensioenregeling die door de sociale partners zal moeten worden afgesproken.

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor de wijze waarop invulling is gegeven aan de toezichthoudende en adviserende rol.

Jaarrekening

Activa: balans per 31 december 2015			
Na bestemming van het saldo van baten en lasten			
Bedragen x € 1.000		31 december 2015	31 december 2014
		€	€
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
Aandelen	4	388.457	301.129
Liquide middelen	4	19	920
Vorderingen	4	1.032	2.087
		389.508	304.136
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen			
Garantiecontracten	5	2.286.456	2.158.213
		2.286.456	2.158.213
Vorderingen en overlopende activa			
Vorderingen uit herverzekering	6	52.516	89.834
Vorderingen op werkgever	7	81	1.728
		52.597	91.562
Totaal activa		2.728.561	2.553.911

Passiva: balans per 31 december 2015			
Bedragen x € 1.000		31 december 2015	31 december 2014
		€	€
Stichtingskapitaal en reserves			
Stichtingskapitaal	8	-	-
Overige reserves	8	413.215	393.970
		413.215	393.970
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen	9	2.286.456	2.158.213
Overige technische voorzieningen	9	11.405	-
		2.297.861	2.158.213
Overige schulden en overlopende passiva			
Schuld aan herverzekeraar	10	17.404	-
Overige kortlopende schulden	11	81	1.728
		17.485	1.728
Totaal passiva		2.728.561	2.553.911

Staat van baten en lasten over 2015

Bedragen x € 1.000		2015	2014
		€	€
Baten			
Premiebijdragen werkgever	13	25.749	32.859
Premiebijdragen werknemers	13	11.007	11.686
Bijdrage werkgever in pensioenuitvoeringskosten en garantiekosten	13	16.576	16.683
Beleggingsopbrengsten eigen middelen	14	37.951	31.393
Beleggingskosten eigen middelen	14	-964	-803
Baten uit herverzekering:			
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen	18	58.754	56.620
- Resultatendeling uit hoofde van garantiecontract	15	4.761	69.064
- Vrijval excassovoorziening	13	904	882
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (activa)	16	128.160	349.953
Saldo overdracht van rechten	17	83	1.602
		282.981	569.939
Lasten			
Pensioenuitkeringen	18	58.754	56.620
Pensioenuitvoeringskosten	19	2.292	2.204
Garantiekosten	20	15.188	15.361
Premie herverzekeraar garantiecontract	13	36.756	44.545
Toeslagen t.l.v. depotvermogen bij herverzekeraar	21	11.098	8.722
Mutatie technische voorzieningen (passiva)	22	139.648	351.555
Overige lasten	23	-	939
		263.736	479.946
Saldo van baten en lasten		19.245	89.993
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>			
Overige reserves		19.245	89.993
Totaal saldo van baten en lasten		19.245	89.993

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

1 Algemene toelichting

1.1 Activiteiten

Het doel van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd is het verlenen van pensioenaanspraken, alsmede het uitkeren of doen uitkeren van pensioen aan deelnemers, oud-deelnemers en hun bij overlijden na te laten betrekkingen, een en ander volgens de regels, zoals nader in het pensioenreglement omschreven.

1.2 Toelichting op kasstroomoverzicht

Het pensioenfonds beschikt niet over eigen liquide middelen. De premiebijdragen worden door de werkgever rechtstreeks gestort bij de herverzekeraar ter dekking van de premie herverzekeraar. De externe kosten worden door de werkgever rechtsreeks aan derden betaald. Overige geldstromen (zoals pensioenuitkeringen en waardeoverdrachten) worden door de herverzekeraar rechtstreeks met de deelnemers en derden verrekend. Derhalve is geen kasstroomoverzicht opgenomen.

2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1 Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

De presentatie van alle bedragen vindt plaats in duizenden euro's.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

2.2 Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich een oordeel en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

2.3 Schattingswijziging

De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) wordt berekend met de rentetermijnstructuur die DNB maandelijks publiceert. In 2015 is de vaststellingmethodiek van de rentetermijnstructuur in twee opzichten gewijzigd:

- Per 1 januari 2015 is de driemaandsmiddeling, die tot eind 2014 onderdeel was van de rentetermijnstructuur, komen te vervallen
- Per 15 juli 2015 is de UFR-systematiek gewijzigd.

Het effect van het vervallen van de driemaandsmiddeling wordt per 1 januari 2015 in het verloop van de technische voorzieningen opgenomen. De verdere analyses zijn op basis van de rentetermijnstructuur van 1 januari 2015. Het effect van de aanpassing van de UFR-systematiek in de rentetermijnstructuur per 15 juli 2015 wordt per 31 december 2015 in het verloop van de technische voorzieningen 2015 opgenomen.

Driemaandsmiddeling	
Bedragen x € 1.000	01-01-2015
	€
Voorziening pensioenverplichtingen zonder driemaandsmiddeling	2.250.495
Voorziening pensioenverplichtingen met driemaandsmiddeling	2.158.213
Toename VPV door vervallen van de driemaandsmiddeling	92.282

Nieuwe UFR-systematiek	
Bedragen x € 1.000	31-12-2015
	€
Voorziening pensioenverplichtingen nieuwe UFR-systematiek	2.286.456
Voorziening pensioenverplichtingen oude UFR-systematiek	2.232.464
Toename VPV door aanpassing van de UFR-systematiek	53.992

Mutatie additionele kostenvoorziening

Voor toekomstige uitvoeringskosten was ultimo 2014 in de voorziening pensioenverplichtingen (VPV) een kostenvoorziening (voorheen incassovoorziening) gevormd van 1,5% van de VPV. Deze voorziening is door het pensioenfonds opnieuw beoordeeld en vastgesteld op 2% van de VPV. De additionele kostenvoorziening van 0,5% van de VPV wordt verantwoord onder de overige technische voorzieningen. Omdat met de herverzekeraar een kostenvoorziening van 1,5% is afgesproken is de additionele kostenvoorziening ten laste van het pensioenfonds gebracht.

2.4 Opname van actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

2.5 Beleggingen voor risico pensioenfonds

De beleggingen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde. De waardering van ter beurze genoteerde effecten en participaties in beleggingsinstellingen die in effecten beleggen vindt plaats tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in niet-genoteerde beleggingsinstellingen worden gewaardeerd tegen de door de beheerder van deze beleggingsinstelling gerapporteerde intrinsieke waarde (zijnde de marktwaarde van de participaties op basis van de onderliggende intrinsieke waarden) dan wel een taxatie.

In de herverzekeringsovereenkomst is overeengekomen dat het vermogenoverschot boven een dekkingsgraad van 105% (vanaf 1 januari 2016 105,1%) als eigen vermogen van het pensioenfonds in aanmerking kan worden genomen. Ter zekerstelling van dat vermogen is per 1 januari 2013 het

gesepareerde depot gesplitst in een garantiedepot waarvan het juridisch eigendom bij de herverzekeraar ligt en een overwaardedepot dat juridisch eigendom is van het pensioenfonds. Het vermogenoverschot boven een marktrente dekkinggraad van 105% (vanaf 1 januari 2016 105,1%) is overgeheveld naar het overwaardedepot. Het vermogensbeheer van het garantiedepot en het overwaardedepot is uitbesteed aan Delta Lloyd Asset Management N.V.

Het beleggingsbeleid is gericht op het beheersen van de financiële risico's en het creëren van extra rendement voor het behoud van koopkracht van de opgebouwde en ingegane pensioenen. Voor zowel het garantiedepot als het overwaardedepot geldt hetzelfde beleggingsmandaat.

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid is de beleggingsportefeuille gesplitst in een matching- en een rendementsportefeuille. De matchingportefeuille heeft als doel het renterisico te beperken, de rendementsportefeuille is bedoeld om extra rendement te creëren om het behoud van koopkracht in de toekomst te kunnen realiseren.

De matchingportefeuille is onderdeel van het garantiedepot bij de herverzekeraar, de rendementsportefeuille is verdeeld tussen het garantiedepot en het overwaardedepot.

Het overwaardedepot belegt in het DL Deelnemingen Fonds, het DL Global Equity Index Fund en het DL Institutioneel Blue Return Fund. De beleggingen worden gewaardeerd tegen de per ultimo verslagjaar laatst beschikbare beurswaarde of marktwaarde.

2.6 Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Garantiecontract

Vorderingen uit het garantiecontract worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening voor pensioenverplichtingen.

2.7 Stichtingskapitaal en reserves

De overige reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

In de gehanteerde overlevingstafels is rekening gehouden met de verwachte sterfteontwikkeling in de toekomst. Door de volledige herverzekering tot 1 januari 2017 houdt het pensioenfonds geen voorziening aan voor toekomstige sterfteontwikkeling.

2.8 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum gefinancierde pensioenverplichtingen. Gefinancierde pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt. De gehanteerde ultimate forward rate ultimo 2015 is 3,15% (2014: 4,2%). De gemiddeld gewogen marktrente ultimo 2015 is 1,70% (2014: 1,90%).

Bij de berekening van de VPV is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

De VPV is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Rekenrente

De verdiscontering van de uitkeringenstroom vindt plaats op basis van de 'swap'-rentecurve van De Nederlandsche Bank N.V. ('Rente Termijn Structuur Financieel Toetsingskader'), die per balansdatum wordt gehanteerd.

Sterfte

Voor het ouderdomspensioen:

Per 31 december 2015 Prognosetafel AG2014, rekeninghoudend met ervaringsfactoren en een 2% MVM (risico)opslag.

Voor het nabestaandenpensioen:

Per 31 december 2015 Prognosetafel AG2014, rekeninghoudend met ervaringsfactoren en een 2% MVM (risico)opslag.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen wordt afgeleid van de wezenpensioengrondslag. De voorziening voor de wezenpensioengrondslag wordt vastgesteld als de actuariële contante waarde van de risicostorting waarbij de duur tot de pensioendatum in aanmerking wordt genomen van het deel van de grondslag dat is ingekocht. Een ingegaan wezenpensioen wordt gereserveerd op het leven van de wees, waarbij de resterende duur tot 18 jaar volledig in aanmerking wordt genomen en de resterende duur tussen 18 en 27 voor de helft.

Partnerschap

De aanspraken op nabestaandenpensioen zijn gebaseerd op het onbepaalde partner systeem, waarbij wordt verondersteld dat de vrouw 3 jaar jonger is dan de man. Na pensioeningang wordt uitgegaan van de reële situatie waarbij het leeftijdsverschil wordt bepaald uitgaande van de werkelijke geboortedata en daarna normaal afgerond in jaren.

Voor de waardering worden de meest actuele inzichten voor de partnerfrequenties gebruikt, waarbij in verband met uitruil de partner frequentie op pensioenleeftijd op 1 wordt gesteld.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Een ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen wordt gereserveerd tot de pensioendatum van de arbeidsongeschikte zonder rekening te houden met een eventuele revalidatie. Bij de berekening van de MVVP voor de overige pensioenaanspraken wordt er rekening meegehouden dat na het beëindigen van het deelnemersschap als gevolg van intreden arbeidsongeschiktheid geen bijdragen meer ontvangen worden.

Wachttijdreserve

De wachttijdreserve is bedoeld voor de dekking van het arbeidsongeschiktheidsrisico met betrekking tot de twee jaren volgend op het jaar waarover het technisch resultaat wordt vastgesteld.

De wachttijdreserve is gedefinieerd als een percentage (6,435%) over de stortingen die in rekening zijn gebracht in het jaar waarover het technisch resultaat wordt vastgesteld en in het jaar daaraan voorafgaand. Hierbij vindt oprenting vanaf de valutadatum plaats met 3% intrest op jaarbasis.

Kostenopslag binnen voorziening pensioenverplichtingen

In de VPV is een kostenopslag ter grootte van 1,5% van de VPV in verband toekomstige administratie- en excassokosten opgenomen.

Overige technische voorzieningen - Additionele kostenvoorziening

Het pensioenfonds heeft besloten om met ingang van verslagjaar 2015 een additionele kostenvoorziening van 0,5% van de VPV te verantwoorden onder de overige technische voorzieningen. Omdat met de herverzekeraar een kostenvoorziening van 1,5% is afgesproken is de opvoer van de additionele kostenvoorziening ten laste van het pensioenfonds gebracht.

3 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1 Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgever en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.2 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

De beleggingsopbrengsten bestaan uit de directe beleggingsopbrengsten (dividend en intrest) en de indirecte beleggingsopbrengsten (waardestijgingen en -dalingen van de beleggingen) onder aftrek van de kosten vermogensbeheer.

3.3 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

3.4 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.5 Premie Herverzekeraar garantiecontract

De premie herverzekeraar voor het garantiecontract wordt verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

3.6 Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (passiva)

De mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen betreft de wijzigingen in de waarde van het herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

Toelichting op de balans

4 Beleggingen voor risico pensioenfondsen

De beleggingen voor risico pensioenfondsen zijn als volgt samengesteld:

Stand				
Bedragen x € 1.000	Aandelen	Liquide middelen	Vorderingen	Totaal
	€	€	€	€
Stand per 31 december 2014	301.129	920	2.087	304.136
Stand per 31 december 2015	388.457	19	1.032	389.508

Level-classificatie van de beleggingen				
Bedragen x € 1.000	Aandelen	Liquide middelen	Vorderingen	Totaal
	€	€	€	€
niveau 4: andere methode	388.457	19	1.032	389.508
Stand per 31 december 2015	388.457	19	1.032	389.508

De beleggingen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde.

De actuele waarde van participaties in de aandelen beleggingsfondsen is bepaald op basis van de nettovermogenswaarde zoals gepubliceerd door de fondsbeheerder (niveau 4: andere methode).

Mutatie overzicht	
Bedragen x € 1.000	Aandelen
	€
Stand per 31 december 2013	301.030
Aankoop	2.723
Verkoop	-29.498
Waardeontwikkeling	26.874
Stand per 31 december 2014	301.129
Aankoop	53.627
Verkoop	0
Waardeontwikkeling	33.701
Stand per 31 december 2015	388.457

De Vorderingen bestaan uit de vordering uit teveel betaalde beheerkosten en de te vorderen dividendbelasting.

Aandelen		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Participaties in beleggingsinstellingen	388.457	301.129
Stand per 31 december	388.457	301.129

Liquide middelen		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Rekening-courant banken	9	0
In House Banking	10	920
Stand per 31 december	19	920

Vorderingen		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Vordering uit teveel betaalde beheerkosten	618	515
Te vorderen dividendbelasting	414	1.572
Stand per 31 december	1.032	2.087

5 Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Het pensioenfonds heeft de verplichtingen herverzekerd. De herverzekeraar heeft de beleggingen ter dekking van de verplichtingen uit de herverzekering van het pensioenfonds afgescheiden van de overige middelen en in een gesepareerd depot ondergebracht. Per 1 januari 2013 is het gesepareerde depot bij de herverzekeraar gesplitst in een garantiedepot waarvan het juridisch eigendom bij de herverzekeraar ligt en een overwaardedepot dat juridisch eigendom is van het pensioenfonds. De waarde van het overwaardedepot (beleggingen voor risico pensioenfonds) per 31 december 2015 bedraagt 389.508 (2014: 304.136). Het overwaardedepot heeft per 31 december 2015 een schuld aan het garantiedepot bij de herverzekeraar van 17.404 (het overwaardedepot had per 31 december 2014 een vordering op het garantiedepot bij de herverzekeraar van 48.384).

Op de beëindigingsdatum van het herverzekeringscontract heeft het pensioenfonds de keuze om

- de verzekeringen die vallen onder dit contract premievrij bij de herverzekeraar achter te laten onder behoud van de volledige uitkeringsgarantie, of
- de opgebouwde pensioenaanspraken af te kopen door middel van overdracht van de beleggingen in het gesepareerde depot aan het pensioenfonds.

Het herverzekeringsdeel technische voorziening is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

	€	2015 Aantallen	€	2014 Aantallen
Bedragen x € 1.000				
Actieve deelnemers	827.298	4.065	797.279	4.311
Pensioentrekkenden	908.060	3.437	871.168	3.379
Gewezen deelnemers ('slapers')	551.098	5.730	489.766	5.495
Stand per 31 december	2.286.456	13.232	2.158.213	13.185

De beleggingen bij de herverzekeraar in het garantiecontract (2.463.610) zijn groter dan het herverzekeringsdeel technische voorziening (2.286.456) vanwege:

- de vereiste 105% marktrentedekkingsgraad in het garantiecontract bij de herverzekeraar
- een hogere technische voorziening binnen het garantiecontract vanwege de afwijkende grondslagen ten opzichte van de jaarrekening
- een nog te verrekenen schuld aan de herverzekeraar
- een nog te verrekenen rekening-courant vordering op het pensioenfonds
- een nog te verrekenen vordering op het overwaardedepot van het pensioenfonds
- een nog te verrekenen saldo technische resultatendeling.

De beleggingen bij de herverzekeraar in het garantiecontract zijn als volgt samengesteld (exclusief de beleggingen voor risico pensioenfonds):

Stand							
Bedragen x € 1.000	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vast-rentende Waarden	Derivaten	Liquide Middelen	Vorderingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€	€
Stand per 31 december 2014	58.609	251.939	2.017.875	213.830	1.878	2.488	2.546.619
Stand per 31 december 2015	50.196	261.867	2.035.165	112.901	1.994	3.500	2.465.623

Level-classificatie van de beleggingen							
Bedragen x € 1.000	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vast-rentende Waarden	Derivaten	Liquide Middelen	Vorderingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€	€
niveau 1: genoteerde marktprijs		156.227	299.487				455.714
niveau 2: onafhankelijke taxatie	50.196						50.196
niveau 3: netto contante waarde				112.901			112.901
niveau 4: andere methode		105.640	1.735.678		1.994	3.500	1.846.812
Stand per 31 december 2015	50.196	261.867	2.035.165	112.901	1.994	3.500	2.465.623

De beleggingen bij de herverzekeraar worden gewaardeerd tegen de actuele waarde.

Voor de beleggingen opgenomen in niveau één is de reële waarde afgeleid van ter beurze genoteerde marktprijzen waarbij geldt dat sprake is van voldoende liquiditeit op de markt waar het financiële instrument verhandeld wordt. De boekwaarden van de indirecte vastgoedbeleggingen (niveau 2) zijn afgeleid van de nettovermogenswaarde zoals gepubliceerd door de fondsbeheerder en die uiteindelijk zijn afgeleid van onafhankelijke taxaties. De waardering vindt plaats op basis van de laatst beschikbare opgave / gecontroleerde jaarrekening. De boekwaarden van derivaten (niveau 3) zijn in het geheel afgeleid van netto-contante-waarde berekeningen op basis van waarneembare marktdata ten aanzien van rente-curves. De actuele waarde van participaties in beleggingsfondsen (zowel aandelen als vastrentende waarden) is bepaald op basis van de nettovermogenswaarde zoals gepubliceerd door de fondsbeheerder (andere methode).

Mutatie overzicht				
Bedragen x € 1.000	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten
	€	€	€	€
Stand per 31 december 2013	62.352	147.568	1.612.206	100.287
Aankoop	-	87.320	737.982	0,437
Verkoop	-1.869	-	-665.111	-124.665
Waardeontwikkeling	-1.874	17.051	332.798	237.771
Stand per 31 december 2014	58.609	251.939	2.017.875	213.830
Aankoop	-	94.008	60.092	0.000
Verkoop	-6.644	-118.459	-8.625	-66.255
Waardeontwikkeling	-1.769	34.379	-34.177	-34.674
Stand per 31 december 2015	50.196	261.867	2.035.165	112.901

De vorderingen bestaan met name uit de lopende interest swaps en de lopende interest obligaties.

Vastgoedbeleggingen		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Participaties in beleggingsinstellingen	50.196	58.609
Stand per 31 december	50.196	58.609

Aandelen		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Participaties in beleggingsinstellingen	261.867	251.939
Stand per 31 december	261.867	251.939

Vastrentende waarden		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Obligaties	299.487	261.003
Participaties in beleggingsinstellingen	1.735.678	1.756.872
Stand per 31 december	2.035.165	2.017.875

Derivaten		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Interest Rate Swaps	112.901	213.830
Stand per 31 december	112.901	213.830

Liquide middelen		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Rekening-courant banken	124	2
In House Banking	1.870	1.876
Stand per 31 december	1.994	1.878

Vorderingen		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Lopende interest	3.511	2.488
Overige vorderingen	-11	-
Stand per 31 december	3.500	2.488

6 Vorderingen uit herverzekering

Deling van verzekeringstechnische resultaten bij herverzekeraar

Met de herverzekeraar is een resultaatdeling met betrekking tot verzekeringstechnische risico's overeengekomen. De herverzekeraar krijgt 3% van de cumulatieve verzekeringstechnische resultaten over de contractperiode 2011 tot en met 2016, met een maximum van 1.071. Een cumulatief verzekeringstechnisch verlies is geheel voor rekening van de herverzekeraar. Op balansdatum bedraagt de vordering uit hoofde van deling van verzekeringstechnische resultaten 52.516 (2014: 41.449).

Deling van beleggingsresultaten bij herverzekeraar

In de herverzekeringsovereenkomst is overeengekomen dat het vermogenoverschot boven een dekkingsgraad van 105% (vanaf 1 januari 2016 105,1%) als eigen vermogen van het pensioenfonds in aanmerking kan worden genomen. Ter zekerstelling van dat vermogen is per 1 januari 2013 het gesepeerde depot gesplitst in een garantiedepot waarvan het juridisch eigendom bij de herverzekeraar ligt en een overwaardedepot dat juridisch eigendom is van het pensioenfonds. Het vermogenoverschot boven een dekkingsgraad van 105% (vanaf 1 januari 2016 105,1%) wordt overgeheveld naar het overwaardedepot.

Vorderingen uit herverzekering	
Bedragen x € 1.000	€
Stand per 31 december 2013	29.491
Aandeel Psf in verzekeringstechnisch resultaat 2014	11.958
Overboeking vanuit overwaardedepot	1
Aandeel Psf in beleggingsresultaten	57.106
Toeslagen t.l.v. het depotvermogen	-8.722
Stand per 31 december 2014	89.834
Aandeel Psf in verzekeringstechnisch resultaat 2015	11.067
Overboeking vanuit overwaardedepot	-48.385
Aandeel Psf in beleggingsresultaten	-6.306
Toeslagen t.l.v. het depotvermogen	-11.098
Vordering op overwaardedepot	17.404
Stand per 31 december 2015	52.516

7 **Vorderingen op werkgever**

Vorderingen op werkgever		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Premie en bijdrage kosten nog te betalen aan werkgever	-14.949	-13.401
Garantievergoeding per ultimo boekjaar	15.188	15.361
Intrestvergoeding per ultimo boekjaar	-158	-232
Vorderingen op werkgever per 31 december	81	1.728

8 **Stichtingskapitaal en reserves**

Stichtingskapitaal en reserves				
Bedragen x € 1.000	Stichtingskapitaal	Overige reserves	Bestemmingsreserves	Totaal
	€	€	€	€
Stand per 31 december 2013	-	303.977	-	303.977
Bestemming saldo van baten en lasten	-	89.993	-	89.993
Stand per 31 december 2014	-	393.970	-	393.970
Bestemming saldo van baten en lasten	-	19.245	-	19.245
Stand per 31 december 2015	-	413.215	-	413.215

Solvabiliteit en dekkingsgraad

De vermogenspositie van het pensioenfonds is toereikend. De dekkingsgraad van het pensioenfonds bedraagt per 31 december 2015 118,0% (2014: 118,3%). Deze dekkingsgraad wordt berekend door het totaal van de activa minus de kortlopende schulden te delen door de technische voorzieningen.

Omdat het pensioenfonds is herverzekerd heeft het pensioenfonds een minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) ter grootte van 25% van de netto beheerslasten in verband met de bedrijfsuitoefening in het afgelopen jaar. Per 31 december 2015 bedroeg het MVEV 1.336 (2014: 1.207). Het vereist eigen vermogen (VEV) is gelijk gesteld aan het MVEV.

9 Technische voorzieningen

Beschrijving van de aard van de pensioenregelingen

Het pensioenfonds voert één pensioenovereenkomst uit. Voor directieleden gelden enkele afwijkingen. Iedereen die bij Delta Lloyd Services in dienst komt, en die 18 jaar of ouder is, bouwt elk jaar nieuwe pensioenaanspraken op.

Per 1 januari 2014 is de richtpensioendatum verhoogd naar 67 jaar. Per 1 januari 2015 is het opbouwpercentage verlaagd naar 1,875%.

De pensioenovereenkomst is een uitkeringsovereenkomst.

De kenmerken van de pensioenovereenkomst zijn:

Pensioensysteem	middelloonregeling
Richtpensioenleeftijd	67
Pensioengevend inkomen	(13 x maandsalaris) + vakantietoelage en voor buitendienstmedewerkers de variabele beloning die in het voorgaande jaar is uitbetaald; het pensioen gevend inkomen is gemaximeerd tot € 100.000
Toeslagverlening	voorwaardelijk, deelnemers CAO loonindex, overigen cpi, afgeleid
Franchise	bij fulltime dienstverband € 14.000 (1-1-2016: € 13.000); voor directeuren €12.642 (1-1-2016: € 12.953)
Opbouwpercentage	1,875%
Partnerpensioen	60% van het te bereiken ouderdompensioen, voor directeuren 70%
Wezenpensioen	14% van het te bereiken ouderdompensioen
Arbeidsongeschiktheidspensioen	75% boven WIA grenssalaris
ANW-Hiaatpensioen	vrijwillige deelname, het verzekerd bedrag in 2015 was € 14.659
Eigen bijdrage	ouderdompensioen: 1/3 van de premie met een maximum van 6% van de pensioengrondslag. In 2015 bedroeg de bijdrage 6% ANW-hiaatpensioen: 80% van de premie

Toeslagverlening

In het pensioenreglement is de toeslagverlening uitgewerkt.

Het pensioenfonds kent een voorwaardelijke toeslagverlening.

In het pensioenreglement is de toeslagverlening als volgt uitgewerkt:

- Op de opgebouwde pensioenaanspraken van deelnemers wordt jaarlijks per 1 januari een toeslag verleend van maximaal de loonontwikkeling. Voor de loonontwikkeling hanteert het pensioenfonds het percentage van de ontwikkeling van de CAO-lonen van het voorafgaande jaar. Op de opgebouwde pensioenaanspraken van gewezen deelnemers en pensioenrechten wordt jaarlijks per 1 januari een toeslag verleend van maximaal de prijsontwikkeling. Voor de prijsontwikkeling hanteert het pensioenfonds de CBS Consumentenprijsindex alle huishoudens, afgeleid (2006=100). Hierbij wordt uitgegaan van de eerst gepubliceerde cijfers per ultimo oktober van het voorgaande jaar.
- Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast.
- Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Het bestuur heeft in de vergadering van 17 december 2015 besloten om per 1 januari 2016 de volledige geambieerde toeslag toe te kennen.

De toeslag per 1 januari 2016 van de deelnemers bedroeg 1% en voor de gewezen deelnemers en gepensioneerden 0,44%.

De technische voorzieningen zijn naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

Bedragen x € 1.000		2015		2014
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieve deelnemers	827.298	4.065	797.279	4.311
Pensioentrekkenden	908.060	3.437	871.168	3.379
Gewezen deelnemers ('slapers')	551.098	5.730	489.766	5.495
Overige: additionele kostenvoorziening	11.405		-	
Stand per 31 december	2.297.861	13.232	2.158.213	13.185

Herverzekeringscontracten

Het pensioenfonds heeft zijn pensioentoezeggingen volledig herverzekerd bij Delta Lloyd Levensverzekering NV door middel van een garantiecontract. Met het herverzekeringscontract hebben we de verzekeringstechnische risico's (de kans dat deelnemers langer leven dan verwacht), de markt-risico's (het op korte termijn sterk fluctueren van de waarde van de beleggingen), het matchingsrisico (het verschil tussen de looptijd van de pensioenverplichtingen en de looptijd van de beleggingen), het kredietrisico (beleggen in beleggingen van een lagere kwaliteit) en het liquiditeitsrisico (de kans dat er tijdelijk geen geld is om de uitkeringen te kunnen betalen) overgeheveld naar Delta Lloyd Levensverzekering NV.

Verloop van de overige technische voorzieningen	
Bedragen x € 1.000	€
Additionele kostenvoorziening per 01-01-2015	-
Additionele kostenvoorziening per 31-12-2015	11.405
Toename overige technische voorzieningen	11.405

10 Schuld aan herverzekeraar

Schuld aan herverzekeraar		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Schuld van overwaardedepot aan GSB-depot bij herverzekeraar ter aanvulling tot 105% marktrente dekkingsgraad	17.404	-
Schuld aan herverzekeraar per 31 december	17.404	-

11 Overige kortlopende schulden – schuld aan herverzekeraar

Overige kortlopende schulden – schuld aan herverzekeraar		
	2015	2014
Bedragen x € 1.000	€	€
Premie en kosten nog te betalen aan herverzekeraar	-14.949	-13.401
Garantievergoeding herverzekeraar per ultimo boekjaar	15.188	15.361
Intrestvergoeding herverzekeraar per ultimo boekjaar	-158	-232
Schuld aan herverzekeraar per 31 december	81	1.728

12 Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

De bezoldiging van de bestuurders is nihil. De stichting heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders. Ook heeft de stichting geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

De stichting heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de werkgever ten aanzien van de uitvoering van het pensioenreglement. Hierin zijn opgenomen, de zorgplicht van de werkgever inzake aanlevering basisgegevens; jaarlijkse premiebetaling, procedures bij premieachterstand, kostendoorbelasting en de werkzaamheden die door het pensioenfonds verricht worden met het niveau van dienstverlening. De werkgever draagt geheel de pensioenuitvoeringskosten.

De uitvoeringsovereenkomst loopt tot 1 januari 2017.

Toelichting op de staat van baten en lasten

13 Premiebijdragen van werkgever en werknemers

Premiebijdragen van werkgever en werknemers		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Premiebijdragen werkgever uit waardeoverdrachten	479	2.590
Premiebijdragen werkgever jaarinkoop	25.353	31.871
Premiebijdragen werknemers jaarinkoop	11.007	11.686
Totale premiebijdragen werkgevers en werknemers (a)	36.839	46.147
Correctie: saldo overdracht van rechten (b)	-83	-1.602
Bijdrage werkgever in garantiekosten (c)	15.188	15.361
Pensioenuitvoeringskosten	2.292	2.204
Vrijval excassovoorziening	-904	-882
Bijdrage werkgever in pensioenuitvoeringskosten (d)	1.388	1.322
Totaal bijdragen (a + b + c + d)	53.332	61.228

Het premiebeleid is gebaseerd op een ambitieniveau van het uitvoeren van een middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagen. Op basis van een ALM studie wordt door het bestuur een actuariële premie met 3% rekenrente voor de jaarlijkse opbouw van de pensioenaanspraken, de risicodekkingen en de toeslagverlening op deze aanspraken voldoende geacht voor financiering van de ambitie.

Met de werkgever is overeengekomen dat voor de jaarlijkse opbouw van de pensioenaanspraken en de risicodekkingen een premie wordt betaald die gebaseerd is op AG-prognosetafel 2010-2060, rekening houdend met ervaringsfactoren en een 2% Market Value Margin (MVM)-opslag, met een rekenrente van 3% per jaar. Daarnaast worden de garantiekosten, administratiekosten en pensioenuitvoeringskosten bij de werkgever in rekening gebracht. De rendementen boven de 3% zijn dan beschikbaar voor financiering van de toeslagregeling.

Zowel de premiebijdragen werkgever uit waardeoverdrachten (de koopsommen binnenkomende waardeoverdrachten en de afkopen uitgaande waardeoverdrachten) als het saldo overdracht van rechten (de geldstromen uit waardeoverdrachten) zijn betrokken in de premiebijdragen. Onderdeel hiervan is de premiebijdrage uit de nog te verwerken waardeoverdrachten, welke -178 bedraagt. Vanaf 2016 zal het resultaat op individuele waardeoverdrachten ten gunste of ten laste van het pensioenfonds komen.

In totaal gaat het in 2015 om 36.839 (2014: 46.147). Een deel van dat bedrag wordt door Delta Lloyd, conform de Delta Lloyd Groep CAO artikel 6 lid 2, ingehouden bij de deelnemers, die op die manier zelf bijdragen aan hun pensioenopbouw. Een deel wordt verrekend uit het saldo overdracht van rechten. Daarnaast betaalt Delta Lloyd Services BV ons de pensioenuitvoeringskosten, administratiekosten en garantiekosten. Deze kosten bedragen in totaal 16.576 (2014: 16.683).

De premiebijdrage van de werkgever is in 2015 gedaald als gevolg van het aanpassen van de pensioenregeling per 1 januari 2015 waarin onder meer het opbouwpercentage is verlaagd van 2,15% naar 1,875% en het pensioengevend inkomen is gemaximeerd tot € 100.000.

Ook met de herverzekeraar is een premie overeengekomen op basis van AG-prognosetafel 2010-2060, rekening houdend met ervaringsfactoren en een 2% Market Value Margin (MVM)-opslag, met een rekenrente van 3% per jaar. Deze afspraken met de herverzekeraar lopen tot 31 december 2015, per 1 januari 2016 zijn nieuwe afspraken met de herverzekeraar gemaakt.

De feitelijke premie die het fonds in rekening heeft gebracht bedraagt 53.332 en bestaat uit de volgende onderdelen:

De premie voor de inkoop van pensioenverplichtingen van 36.839, een opslag voor uitvoeringskosten van 16.576 en het saldo overdracht van rechten van -83.

De (gedempte) kostendeekkende premie is gelijk gesteld aan de feitelijke premie.

14 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Beleggingsopbrengsten eigen middelen	37.951	31.393
Beleggingskosten eigen middelen	-964	-803
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	36.987	30.590

De beleggingsopbrengsten eigen middelen in 2015 zijn als volgt samengesteld:

Bedragen x € 1.000	directe beleggingsopbrengsten		indirecte beleggingsopbrengsten		overig	totaal
	dividend	intrest	gerealiseerd	ongerealiseerd		
	€	€	€	€	€	€
Aandelen	2.756	-	-	35.281		38.037
Liquide middelen	-	-1	-	-		-1
Vorderingen	-	-	-	-	-85	-85
Totaal	2.756	-1	-	35.281	-85	37.951

De beleggingskosten eigen middelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Beleggingskosten eigen middelen		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Beheerkosten	954	800
Bewaarloon	3	3
Transactiekosten	7	-
Beleggingskosten eigen middelen	964	803
Gemiddeld belegd vermogen voor risico pensioenfonds	346.822	303.590
Kosten vermogensbeheer als % gemiddeld belegd vermogen	0,28%	0,26%
Transactiekosten als % gemiddeld belegd vermogen	0,00%	0,00%
Totale beleggingskosten als % gemiddeld belegd vermogen	0,28%	0,26%

De cijfers van de beheerkosten wijken in het jaarverslag af van de cijfers die zijn opgenomen in het bestuursverslag. Hierboven zijn alleen de beheerkosten opgenomen die betrekking hebben op de beleggingen voor risico van het pensioenfonds. In het bestuursverslag zijn ook de beheerkosten opgenomen die zijn verwerkt in het gesepareerde depot van Delta Lloyd levensverzekering. Dit is gedaan om een totaal overzicht te geven van alle beheerkosten. De beheerkosten in het gesepareerde depot worden niet door het pensioenfonds betaald maar door Delta Lloyd Levensverzekeringen omdat ook de beleggingen in het gesepareerde depot voor risico van delta Lloyd levensverzekeringen komen.

Het pensioenfonds belegt alleen in beleggingsfondsen, die voor een deel passief zijn. Daarom zijn de beleggingskosten relatief beperkt. De transactiekosten zijn exact berekend op basis van vaste op- en afslagen die afgesproken zijn in de beleggingsfondsen.

15 Resultatendeling uit hoofde van garantiecontract

Resultatendeling uit hoofde van garantiecontract		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Baten uit herverzekering: aandeel PSF in technisch resultaat	11.067	11.958
Baten uit herverzekering: aandeel PSF in vermogenoverschot	-6.306	57.106
Totaal	4.761	69.064

16 Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (activa)

Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (activa)		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Bij:		
Pensioenopbouw	36.414	43.723
Indexering	11.098	8.722
Rentetoevoeging	53.223	52.411
Wijziging marktrente	-48.457	315.140
Resultaat in- en uitgaande waardeoverdrachten	396	988
Overige mutaties (Technisch Resultaat)	-11.077	-12.106
Overgang naar AG2014	-	-1.257
Effect van het vervallen van de 3-mnd.middeling per 01.01.2015	92.282	-
Aanpassing van de UFR-systematiek in de RTS per 15.07.2015	53.992	-
Af:		
Onttrekking (pensioenuitkeringen en excassokosten)	-59.711	-57.668
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	128.160	349.953

17 Saldo overdracht van rechten

Saldo overdracht van rechten		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Bij:		
Ontvangen overdrachtswaarde binnenkomende waardeoverdrachten	2.084	3.630
Af:		
Betaalde overdrachtswaarde uitgaande waardeoverdrachten	-2.001	-2.028
Saldo overdracht van rechten	83	1.602

18 Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Ouderdomspensioen	48.303	46.629
Nabestaandenpensioen	9.666	9.277
Wezenpensioen	164	150
Arbeidsongeschiktheidspensioen	452	498
Afkopen	79	66
Totaal	58.754	56.620

19 Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Personeelskosten	425	425
Accountantskosten	28	26
Certificering actuaris	19	18
Heffingen DNB en AFM	107	103
Administratiekosten (doorbelasting door herverzekeraar)	923	934
Excassokosten (doorbelasting door herverzekeraar)	377	362
Overige bedrijfskosten	413	336
Totaal pensioenuitvoeringskosten	2.292	2.204
Pensioenuitvoeringskosten per actieve deelnemer/pensioengerechtigde	0,306	0,287
Pensioenuitvoeringskosten per verzekerde (deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden)	0,173	0,167

De pensioenuitvoeringskosten worden volledig vergoed door de werkgever.

De accountantskosten zijn onderdeel van de pensioenuitvoeringskosten. Alle accountantskosten kunnen worden toegewezen aan de controle van de jaarrekening en de jaarstaten.

20 Garantiekosten

Garantiekosten		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Garantiekosten bij herverzekeraar	15.188	15.361
Totaal	15.188	15.361

De garantiekosten worden volledig vergoed door de werkgever.

21 Financiering ten laste van het depotvermogen bij herverzekeraar

Financiering ten laste van het depotvermogen bij herverzekeraar		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Toeslagen t.l.v. het depotvermogen bij herverzekeraar	11.098	8.722
Totaal	11.098	8.722

22 Mutatie technische voorzieningen (passiva)

De mutatie technische voorzieningen wordt berekend door de beginstand van de voorziening van de eindstand af te trekken.

Mutatie technische voorzieningen (passiva)		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen	128.243	351.555
Mutatie overige technische voorzieningen (additionele kostenvoorziening)	11.405	-
Mutatie technische voorzieningen	139.648	351.555

De wijziging in de technische voorzieningen kan als volgt worden uitgesplitst:

Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (activa)		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	2.158.213	1.806.658
Bij:		
Pensioenopbouw	36.414	43.723
Indexering	11.098	8.722
Koopsommen uit binnenkomende waardeoverdrachten	1.951	4.624
Rentetoevoeging	53.223	52.411
Wijziging marktrente	-48.457	315.140
Overige mutaties (Technisch Resultaat)	-11.077	-12.106
Overgang naar AG2014	-	-1.257
Effect van het vervallen van de 3-mnd.middeling per 01.01.2015	92.282	-
Aanpassing van de UFR-systematiek in de RTS per 15.07.2015	53.992	-
Mutatie additionele kostenvoorziening	11.405	-
Af:		
Onttrekking (pensioenuitkeringen en excassokosten)	-59.711	-57.668
Afkopen uit uitgaande waardeoverdrachten	-1.472	-2.034
Stand per 31 december	2.297.861	2.158.213

23 Overige lasten

Overige lasten		
Bedragen x € 1.000	2015	2014
	€	€
Correctie vordering op werkgever uit opslag gedempte kostendekkende premie 2013 (verlies)	-	939
Totaal	-	939

In de vordering op de werkgever per 31 december 2013 was een bedrag van 939 begrepen zijnde het verschil tussen de feitelijke premie en de gedempte kostendekkende premie. In de uitvoeringsovereenkomst was opgenomen dat de werkgever de gedempte kostendekkende premie betaalt als de 3%-premie, vermeerderd met de administratiekosten, de verschuldigde garantiepremie en de overige kosten van het pensioenfonds lager is dan de gedempte kostendekkende premie.

Omdat DNB in 2012 door middel van een Q&A heeft gepubliceerd dat herverzekerde pensioenfondsen alleen de met de herverzekeraar afgesproken premie hoeven te betalen, is na een evenwichtige afweging van de belangen van alle bij het pensioenfonds betrokken belanghebbenden besloten om de uitvoeringsovereenkomst op dat punt met terugwerkende kracht aan te passen en de vordering op de werkgever te laten vervallen.

24 Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever.

25 Bezoldiging bestuurders

Er is geen bezoldiging voor de (voormalige) bestuurders.

Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd
Amsterdam, 27 mei 2016

w.g. R. van Mazijk,
voorzitter

w.g. N. Yacoubi,
secretaris

Overige gegevens

Saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten (resultaat) wordt toegevoegd aan de overige reserves.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd

Verklaring over de jaarrekening 2015

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2015 van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd te Amsterdam op 31 december 2015 en van het resultaat over 2015, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2015;
- de staat van baten en lasten over 2015;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd (hierna: de stichting) zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 26.900.000
Toegepaste benchmark	1,0% van het pensioenvermogen zijnde het totaal van de pensioenverplichtingen en de reserves
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op financiële positie van de stichting en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritische grens bevindt.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 1.345.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In deze paragraaf beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad

Risico

De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds.

In 2015 is de beleidsdekkingsgraad geïntroduceerd. Dit is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling. De stichting is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of de stichting voldoende buffers heeft.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.

Onze controleaanpak

Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2015 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van de stichting beoordeeld op basis van het actuariële rapport van de certificerend actuaaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.

Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maand-dekkingsgraden.

- Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld.
- Daarnaast heeft de certificerend actuaaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaaris.

Waardering en toelichting van niet-(beurs)genoteerde beleggingen

De beleggingen zijn een significante post op de balans van de stichting. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen.

De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij (onafhankelijke) taxaties en netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij de stichting betreffen dit de derivaten. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name indirect vastgoed kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen en marktontwikkelingen tot aan balansdatum.

De stichting heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven op pagina 55 van het jaarverslag en een nadere toelichting opgenomen in toelichting 4 en 5. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2015 € 50 miljoen is belegd in indirect vastgoed, en dat € 113 miljoen is belegd in Interest rate swaps. Dit betreft 5% van de totale beleggingen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de niet-(beurs)beleggingen niet juist gewaardeerd zijn.

Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2015. Voor de posities in derivaten hebben wij de interne beheersmaatregelen van het waarderingsproces onderzocht en met gebruikmaking van Jan Accountants, voor een selectie van derivaten de waardering en de daarbij gehanteerde uitgangspunten getoetst. Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen hebben wij vastgesteld dat Jan Accountants aansluitingen heeft gemaakt met de meeste recente rapportages van de fondsmanagers, indien nodig gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum, alsmede de uitkomsten van back-testing procedures (o.a. met gecontroleerde jaarrekeningen van 2014) en de monitoring procedures van de uitvoeringsorganisatie onderzocht.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico

Onze controleaanpak

De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van de stichting. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meeste recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij de stichting, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle.

De stichting heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven op pagina 56 en 57 en een nadere toelichting opgenomen in toelichting 9. Uit deze toelichting blijkt dat (schattings)wijzigingen hebben plaatsgevonden met betrekking tot de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur door het vervallen van de driemaandsmiddeling per 1 januari 2015 en aanpassing van de UFR in juli 2015. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichtingen hierdoor 3,0 % lager uitgekomen.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd zijn.

Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van de stichting. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2015. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de effecten van de wijzigingen in de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2015.

- Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris.
- Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaris gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn.
- Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse.

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening en voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede

twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Verklaring betreffende het bestuursverslag en de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het bestuursverslag en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;
- dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Benoeming

Wij zijn door het bestuur benoemd als accountant van de stichting. Ondergetekende treedt op als externe accountant sinds de controle van het boekjaar 2015.

Amsterdam, 27 mei 2016

drs. A.A. Beijer RA RBA

Actuariële verklaring zoals opgenomen in DNB staat J606

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd te Amsterdam is aan Ernst & Young Actuarissen B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2015.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 25 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1,3 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Ik heb geconstateerd dat de verplichtingen van het pensioenfonds volledig zijn herverzekerd door middel van een garantiecontract en dit betrokken in mijn oordeel.

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Delta Lloyd is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 27 mei 2016

drs. C.D. Snoeks AAG

verbonden aan Ernst & Young Actuarissen B.V.

Meer informatie?

Neem dan contact met ons op.

Delta Lloyd Pensioenfonds
telefoon: 0492 575 454
e-mail: pensioenfonds@deltalloyd.nl

Bezoekadres:
Spaklerweg 4
1096 BA Amsterdam

Postadres:
Postbus 20
5700 AA Helmond

www.deltalloydpensioenfonds.nl